

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. NEYLAN ZİYALAR

BİREYLERDE MAĞDURİYET RİSKİ VE SUÇ
KORKUSU : *LGBTİQ ÖRNEKLEMİ*

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEYZA YEDİKARDEŞ

İSTANBUL, 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ

TEZ DANIŞMANI:
DOÇ. DR. NEYLAN ZİYALAR

BİREYLERDE MAĞDURİYET RİSKİ VE SUÇ
KORKUSU : *LGBTİQ ÖRNEKLEMİ*

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

FEYZA YEDİKARDEŞ

İSTANBUL, 2017

İstanbul, 04. Nisan 2017

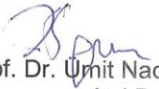
**İ.Ü. ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA**

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 36. maddesi uyarınca Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nın yüksek lisans öğrencisi Feyza YEDİKARDEŞ' in

"LGBT Bireylerde Mağduriyet Riski ve Suç Korkusu"

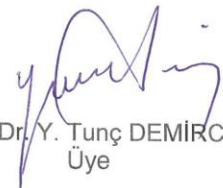
Adli tezi jürimizce tetkik edilmiş ve kendisine tez savunması yaptırılmıştır.

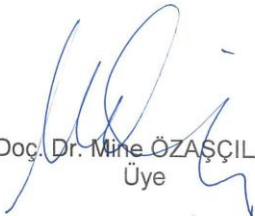
Yukarıda adı geçen tez başlığının "**Bireylerde Mağduriyet Riski ve Suç Korkusu: LGBTİQ Örneklemi**" şeklinde değiştirilerek, tezin ve tez savunmasının kabul edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.


Prof. Dr. Ümit Naci GÜNDOĞMUŞ
Jüri Başkanı


Doç. Dr. Neylan ZİYALAR
Danışman


Doç. Dr. Erdiñ ÖZTÜRK
Üye


Yrd. Doç. Dr. Y. Tunç DEMİRCAN
Üye


Yrd. Doç. Dr. Mine ÖZAŞÇILAR
Üye

TEŞEKKÜR

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Neylan Ziyalar hocama, öncelikle ders sürecinde sevgi ve özveriyle anlattığı derslerinde bana pek çok konuda ufuk açtığı için; daha sonra tez hazırlama sürecinde çok sevdiğim suç sosyolojisi ve adli bilimler alanındaki bu araştırmamı her türlü desteğiyle tamamlamamı sağladığı için;

Suç korkusu araştırmalarındaki bilgi, deneyim ve birikimi ile çalışmanın başında görüşme sorularımın yeniden tasarlanmasında bana destek veren Sayın Yrd. Doç. Dr. Mine Özaşçılar'a,

Bilgisini ve emeğini, güler yüzünü esirgemeyen, her fırsatta sorularımı cevaplandıran bütün Adli Tıp Enstitüsü hocalarıma,

Hocadan öte dedem olan Sayın Prof. Dr. İzzettin Önder'e

Hem eğitim hayatımı bütün aşamalarında sevgiyle, usanmadan destekleyen hem de her zor anımda hiç bıkmadan moral desteğini eksik etmeyen sevgili annem ve ablama,

Araştırmamın istatistiki verilerini analiz eden Gizem Kaya'ya hem tezime katkısı hem de lisedeki o ilk gülümsemeden beri dostum olduğu için,

Çok geç tanıştığım ancak o günden beri yüksek lisans eğitimimizde bile ayrılmadan yolumuza devam ettiğimiz, beni en önemli anlarına ortak eden ve ilk kez teyze olmamı sağlayan Esra Kanoğlu'na,

Araştırmaya katkısı olan bütün katılımcılara,

Hayata, doğaya bakış açımı değiştiren kedi Bal'a, teşekkürlerimi sunarım.

FEYZA YEDİKARDEŞ

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ.....	iv
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
2. GENEL BİLGİLER	2
2.1. CİNSİYET, CİNSİYET KİMLİĞİ VE CİNSEL YÖNELİME İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR	2
2.2. CİNSEL YÖNELİMLER VE CİNSİYET KİMLİKLERİNE İLİŞKİN KURAMLARA TARİHSEL BİR BAKIŞ	5
2.3. LGBTİQ VE MAĞDURİYET	16
2.4. SUÇ KORKUSU	23
2.5. MAĞDURİYET RİSKİ.....	26
2.6. SUÇ KORKUSUNU AÇIKLAMADA MAĞDUR OLMA RİSKİNİN YORUMLANMASI	29
2.7. SUÇ KORKUSU ARAŞTIRMALARINDA TEMEL EĞİLİMLER VE AÇIKLAYICI YAKLAŞIMLAR	31
2.7.1. SUÇ KORKUSUNUN ÖLÇÜLMESİ.....	31
2.7.2. AÇIKLAYICI YAKLAŞIMLAR.....	33
2.7.3. ÖNLEMLER.....	41
2.7.4. TÜRKİYE’DE SUÇ KORKUSU	42
2.7.5. LGBTİQ VE SUÇ KORKUSU	44
3. GEREÇ VE YÖNTEM	45
3.1. GÖRÜŞME FORMU	48
4. BULGULAR	51

4.1. SOSYO DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER, FİZİKSEL DURUM VE SIKLIKLA TAKİP EDİLEN MEDYA KANALLARI.....	51
4.2. SUÇ KORKUSU	55
4.3. MAĞDURİYET RİSKİ DEĞERLENDİRMELERİ	59
4.4. SON BİR YIL İÇERİSİNDEKİ MAĞDURİYET DENEYİMLERİ	64
4.5. ÇEVRE VE TOPLUMLA BÜTÜNLEŞME	68
4.6. GECE VE GÜNDÜZ SAATLERİNDEKİ FAALİYETLER.....	73
4.7. GÜVENDE HİSSEDİLEN YER VE SAATLER	73
4.8. KİMLİK VE MAĞDURİYET ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	75
4.9. MAĞDURİYET RİSKİNİ AZALTMAK İÇİN ALINAN ÖNLEMLER	84
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	87
6. ÖZET.....	97
7. KAYNAKÇA.....	99
8. ÖZGEÇMİŞ	114
9. EKLER	115

ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ

ŞEKİL 1. Suç Korkusu İle İlişkili Faktörler	24
ŞEKİL 2. Suç Korkusu Ve Sonuçları Üzerine Genel Bir Model	28
TABLO 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	52
TABLO 2. Katılımcıların Sosyo Demografik Özellikleri, Sağlık Durumları, Fiziksel Durumları Ve Sıklıkla Takip Ettikleri Medya Kanalları İle İlgili Frekans Ve Yüzdelers.....	53
TABLO 3. Tanımlayıcı İstatistikler	55
TABLO 4. Kruskal Wallis Test	56
TABLO 5. Mala Verilen Zarar Değişkeni İçin Anova Testi	57
TABLO 6. Kruskal Wallis Test	58
TABLO 7. Kruskal Wallis Test.....	59
TABLO 8. Mağduriyet Riski 1 İçin Cinsel Yönelim İle Mağduriyet Riski İlişkisi.....	60
TABLO 9. Cinsiyet İle Mağduriyet Riski İlişkisi	61
TABLO 10. Mağdur Olma Riski Değerlendirmesi İle Cinsel Saldırı Korkusu Arasındaki İlişki.....	62

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Kriminolojinin önemli bir alt dalı olan mağdur bilim açısından suç korkusu araştırmaları büyük önem taşımaktadır. Bireylerin suç mağduru olma korkularını, kendi mağduriyet riski hesaplamalarını göz önünde bulundurarak ortaya koymaya çalışan bu araştırma alanı suçun toplumsal boyutlarda nasıl algılandığı ve mağduriyet deneyimlerinin nasıl yorumlandığı ile ilgili bilgiler vermektedir. Ferraro (1995) suç korkusu ve mağduriyet riski değerlendirmelerinin toplumsal bir kuram olan sembolik etkileşimcilik çerçevesinde nasıl yorumlanacağını ortaya koymuştur. Sembolik etkileşimci bakış açısı bireyleri toplumsal alandaki birer aktör olarak ele alarak hangi suç tipinden, ne ölçüde korktukları veya buna karşı takındıkları tavrın çözümlemesini mümkün kılmaktadır.

Suç mağduru olma riski açısından bazı bireyler fiziksel veya sosyal bakımdan daha yüksek risk taşıdığını düşünmektedir. Cinsiyet, yaş gibi fiziksel özellikler ya da azınlık gruplara dahil olma gibi sosyal özellikler bunlardan bir kaçıdır. Lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, interseks, queer (LGBTİQ) bireyler de cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri açısından toplumsal alanda çeşitli sorunlar ve mağduriyetler yaşayabilmektedir. Bu sebepten ötürü araştırmanın örneklemini LGBTİQ bireyler oluşturmaktadır.

Suç korkusu çalışmalarındaki nicel yöntem geleneği ve örneklemin yapısı göz önünde bulundurularak bu araştırmada nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılmıştır. Derinlemesine mülakat tekniğiyle başta suç ve mağduriyet ile ilgili öykülerini, düşüncelerini ve bunlarla nasıl başa çıktıklarını kendilerine özgü bir dilde ortaya koymaları amaçlanmıştır. Bu yolla cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ile suç korkusu ve mağduriyet deneyimleri arasında nasıl bir bağ kurduklarını gerek bireysel gerek toplumsal düzeyde ifade etmeleri istenmiştir.

Bu araştırma İstanbul'da yaşayan LGBTİQ bireylerin suç korkusu ve mağdur olma risklerini kimlikleri çerçevesinde nasıl yorumladıklarına dair bilgi edinmeyi hedeflemektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. CİNSİYET, CİNSİYET KİMLİĞİ VE CİNSEL YÖNELİME İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

Cinsiyet(sex): Kişinin biyolojik durumu, tipik olarak kadın, erkek veya interseks olarak kategorize edilir. Biyolojik cinsiyetin; cinsiyet kromozomları, gonadlar -yumurta ve spermin olduğu üreme organları-, iç üreme organları ve dış genitaleri içeren birçok göstergesi vardır(APA, 2012)

İnterseks: Farklı cinsiyet özelliklerinin (kromozomlar, genitaler ve üreme organları) bir karışımı ile doğan ve tipik kadın veya erkek tanımlarına uymayan kişilerdir. Doğumda anlaşılacağı gibi ileri yaşlarda da fark edilebilir. İnterseks pek çok farklı şekilde varolabilir, tek bir kategori değildir(Brief Guidelines for Intersex Allies, 2012).

Cinsel Yönelim(sexual orientation): Kişinin cinsel ve romantik açıdan hangi cinsiyeti çekici bulduğudur. Cinsel yönelim kategorileri tipik olarak; kişinin hemcinsini çekici bulduğu (lezbiyen ve geyler), karşı cinsiyetin üyelerini çekici bulanlar (heteroseksüeller), her iki cinsiyeti çekici bulanlar (biseksüeller).

Heteroseksüel(düzcinsel/karşıcinsel): kişinin karşı cinsin üyesini çekici bulması.

Eşcinsel(homoseksüel): kişinin hemcinsini çekici bulması.

Gey: erkek eşcinsel.

Lezbiyen: kadın eşcinsel.

Biseksüel: kişinin her iki cinsiyeti de çekici bulması.

Straight: Heteroseksüel, düzcinsel anlamına gelen kelime eşcinsel, gey, lezbiyen vb kavramlara tezat bir ifade olarak kullanılmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet(gender): Belirli toplumsal bağlamlarda kadın ve erkeğe atfedilen sosyal, kültürel ve psikolojik niteliklere gönderme yapan bir terimdir. Cinsiyet bireylerin kadın veya

erkek oluşlarına, toplumsal cinsiyet ise eril veya dişil oluşuna işaret eder. Toplumsal cinsiyet doğuştan değil kazanılan bir durumdur(Lindsey, 2015).

Toplumsal cinsiyet rolü: Sosyoloji, kadınlar ile erkekler arasındaki fark ve ilişkileri 1970'lere kadar, onları biyolojinin değil, “toplumsallaşmanın ürünü” olarak gören bir perspektif doğrultusunda, esas olarak cinsiyet rolleri şeklinde kavramlaştırmıştır. Cinsiyet rolleri, erkeklerin ve kadınların nasıl davranmaları gerektiğini ve onlardan gerçekleştirmeleri beklenen farklı görevleri ortaya koyar. ‘Cinsiyet’ biyolojik erkek-kadın ayrımını anlatırken, ‘toplumsal cinsiyet erkeklik ile kadınlık arasındaki buna paralel ve toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır. (Marshall,1999).

Cinsiyet Kimliği: Cinsiyet kimliği ise kişinin kendini hangi cinsiyette hissettiğidir; kadın, erkek veya diğer alternatif cinsiyetlerden biri olabilir. Bu kimlik kişinin doğuştan gelen cinsiyetiyle uyum gösterebilir veya göstermeyebilir(APA, 2015).

Transgender(transcinsiyet): Transgender doğuştan gelen cinsiyeti ile cinsiyet kimliği farklılık gösteren kişileri belirtmek için kullanılan şemsiye bir terimdir. Transseksüel ise tıbbi ve psikoloji kökenli eski bir terimdir, kişinin biyolojik cinsiyeti ile kültürel olarak cinsiyetine atfedilen davranış kalıplarının uyumsuzluğunun bir sonucudur(Bevan, 2014). Cinsiyet değişim aşamasında veya kalıcı olarak cinsiyetini değiştirmiş olan bazı insanlar transseksüel kelimesini de tercih edebilirler. Trans ise her ikisinin kısaltması olarak kullanılır. Trans kadın; erkek olarak doğup kendini kadın olarak kimliklendiren kişilere denir. Trans erkek ise kadın olarak doğup kendini erkek olarak kimliklendiren kişilere denir(Belge ve ark., 2011).

Cross-dresser: Kültürel olarak farklı bir cinsiyetle özdeşleştirilmiş kıyafetleri giyen, aksesuarları kullanan, makyaj yapan kişileri tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Cross-dresser kişiler tamamen cinsiyet değiştirmek veya sürekli olarak karşı cinsiyette kalmak istemezler. Önceden aynı anlamda kullanılagelen gelen transvestit kavramı daha eski olduğundan ve kimi zaman hakaretvari anlamlar yüklendiğinden -birey kendi tercih etmediği sürece- yerine cross-dresser kullanılmalıdır (Sheridan, 2009).

Queer: Queer, yukarıda bahsedilenlerden herhangi birini kullanmak istemeyen kişileri tanımlanabilir. Kişi LGBT yelpazesinde bir yere denk düşebilir veya heteroseksüel normlara uymadığından kendini bu şekilde tanımlayabilir (Belge ve ark., 2011).

LGBTİQ: Lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks, queer kelimelerinin baş harflerinden oluşan kısaltma. 1960’larda başlayan eşcinsel özgürleşmesi hareketiyle birlikte kaynaklarda ‘GLB’ şeklinde görülen bu kısaltmada önce ‘L’ harfi başa alınmış ardından daha kapsayıcı olması bakımından T harfi de eklenmiştir. Sonunda kullanılan ‘Q’ harfi de kimi zaman ‘questioning’ yani toplumsal cinsiyet, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim gibi kavramları sorgulama sürecindeki bireylere işaret etmektedir(Baird 2004).

Çeşitli tartışmalar ekseninde kısaltmada değişiklikler yapılsa da bu araştırma içerisinde örgütlerden bağımsız olarak ve kapsayıcı anlamıyla araştırmanın örneklemini tanımlamak adına ‘LGBTİQ’ şeklinde kullanılacaktır. Ancak alıntı yapılan kaynaklar ve katılımcıların konuşmalarında geçen hali aynı şekilde korunacaktır.

Heteroseksizm(Zorunlu heteroseksüellik): Karşı cinsten insanların ilişkiye girdiği heteroseksüelliğin karşıtı olarak aynı cinsten insanların ilişkiye girdiği homoseksüelliğin yer aldığı bir dizi toplumsal arenada (okul, iş, kilise, vb.), heteroseksüelliğe ayrıcalıklı bir rol atfedilen çok çeşitli toplumsal pratikleri (dilbilimselden fiziksele, kamusal alanda ve özel alanda, açık ve üstü kapalı olarak) anlatan bir terim(Marshall, 1999).

2.2. CİNSEL YÖNELİMLER VE CİNSİYET KİMLİKLERİNE İLİŞKİN KURAMLARA TARİHSEL BİR BAKIŞ

İnsan cinselliğinin tarihinin izini kesintisiz biçimde sürmek mümkün değildir. Her kültürün farklı cinsellik normlarına sahip olmasının yanı sıra zaman içinde kültürlerin değişim ve dönüşüme uğradığını göz ardı etmemek gerekir. Yapısalcı bakış açısına göre bu normları belirleyen kültürün kendisidir:

Çünkü her kültür kendi cinsellik biçimini inşa eder. Bu görüşe göre cinsel roller ve davranışlar bir kültürün dinsel, ahlaki ve etik inanışlarından, yasal geleneklerinden, politikasından, estetiğinden, biyoloji veya psikoloji konusunda sahip olabildiği bilimsel ve geleneksel görüşlerden ve hatta coğrafi ve iklimsel unsurlardan doğar. Yapıcı görüş, cinsel rollerin bir uygarlıktan diğerine değiştiğini öne sürer; çünkü insanın cinselliğinin önceden belirlenmiş doğuştan gelen senaryoları yoktur. Cinsel olarak 'normal' kabul edilen, farklı kültürlerin yapısında varolan farklılıklar yüzünden Eski Yunan'dan Colomb öncesi Amerika halklarına, Yeni Gine'nin dağlık yörelerinde yaşayan halklardan 20. yüzyılın endüstrileşmiş ülkelerine farklılaşır (Mondimore, 1993, s.46).

Cinselliği dönüştüren bütün bu unsurlar cinsel yönelim normlarının oluşturulmasında ve cinsiyet kimliğine yüklenen rollerin de şekillenmesine sebep olur. Küreselleşen toplumlarda bu normlar zamanla evrensel kalıplar haline gelmektedir. İşte bu kalıpları meydana getiren dönüşümleri görebilmek için -süreklilik arz etmese dahi- tarihsel arka plandaki belirleyici noktalara değinmek gerekmektedir. Tarihi metinlerde cinsel çeşitliliğe dair ögelere rastlanılsa da 19. yüzyıl öncesine kadar eşcinsel, biseksüel, heteroseksüel gibi kategoriler bulunmamaktadır. Weeks(2015)'e göre özellikle eşcinselliğin homojen bir varlık olarak tek başına tarihini yazmak mümkün değildir, çünkü eşcinsellik kavramı, heteroseksüel kavramına bağlıdır ve nihayetinde her ikisi de toplumsal cinsiyetin ikili bir sistem olduğunu varsaymaktadır. Dolayısıyla cinsel yönelimlerin veya cinsiyet kimliklerinin tarihini yazma çabası her zaman eksik kalacak olsa da, bu kimliklerin inşa süreçlerine dair kuramlar dikkate değerdir.

Eşcinselliğin tarihine bakıldığında ilişkilerin en açık ve kabul gören şekliyle yaşandığı toplum Antik Yunan'dır. Antik Yunan kültüründe göreneklere göre yaşça daha büyük olan erkeğin daha genç bir erkeğe bir çeşit danışman olması ve onunla cinsel ilişkide bulunması beklenirdi. Yaşça büyük olan erkeğin rolü genç erkeğe yol göstermek ve onu bir erkek olarak

yetiştirmekti. Genç erkek evlenecek yaşa geldiğinde ona bir eř bile bulurdu. Ardından başka bir genç erkek bularak süreci yeniden başlatırdı (Whitehead, Whitehead, 1999, s.116). Bu anlatıma bakıldığında Antik Yunan'daki ilişkinin aslında biseksüel olarak tanımlanması mümkün olabilir. Foucault(2007)'ya göre; Yunanlılar'ın iki cins arasındaki serbest tercihlerini göz önünde bulundurarak biseksüel olduklarından söz etmek mümkünse de onlar için arzusun kaynağı güzel olana duyulan iştahtır.

Eřcinsellik ve oğlancılık Roma döneminde, Eski Yunan'daki eğitimbilimsel anlamını yitirmiş, artık aşık olunan güzel delikanlı özgür bir yurttaş değil, fakat bir köle olmuş; delikanlılara aşkın yerini, onlara sahip olma duygusu almıştır (Oksačan, 2012). Görüldüğü gibi Eski Yunan'da eşcinsel ilişki güzel olana duyulan ařk üzerine kuruluyken Roma'da köleyle yaşanan hazza dayalı bir ilişki biçimi ortaya çıkmaktadır. Ancak her iki kültürde de eşcinsel ilişkinin aslında güç odaklı olduğına dikkat çekmek gerekmektedir.

Ortaçağ Avrupası Hristiyan toplumunda pek çok ileri gelen Hristiyan yazar cinsel ilişkiyi bütün ahlaki suçların prototipi olarak görmüştür. Erkek erkeğe eşcinsel ilişki anlamına gelen sodomi bir suç olarak görülmüş ve cezası yakılmak olarak belirlenmiştir (Brundage, 1987). Oksačan (2012) bu dönemle ilgili kaynakların azlığını řu şekilde açıklamaktadır:

Ancak idam edilen eşcinsellerin, tüm yargılama belgeleri ve tutanakları da adları ve eylemleri ağza alınmayacak denli aşağı ve iğrenç görüldüğü için kendileriyle birlikte ateşe atıldığından, idam edilenin mahkeme ve infaz belgeleri ve kimlik bilgileri de yok olmaktaydı. Bu nedenle 10-13. Yüzyıllar arası ne kadar kişinin idam edildiğı, kimlik bilgileri, toplumsal konumları ve meslekleri, eğitim durumları ve yaş ortalamalarına ilişkin somut bilgi edinilmemektedir.

19. yüzyıla gelindiğinde açık biçimde eşcinselliğin ilk savunucusu olan Karl Heinrich Ulrichs karşımıza çıkmaktadır. 1863-1865 yılları arasında yazdığı ilk beş yazısı erkek erkeğe aşkın bilmeceyi üzerinedir ve Numa Numantius takma adıyla yayınlanmıştır. Eşcinsellik üzerine olan yazılarında Ulrichs doğuştan gelen bir 'üçüncü cinsiyet' olduğunu varsaymıştır. Ulrichs'in eşcinsellik teorisinin temelinde, erkek eşcinselin kadın ruhuna sahip olduğı düşüncesi vardır. Bu da Latince bir deyim olan *anima muliebris virili corpore inclusa* ' (erkek bedenine hapsolmuş kadın)dan gelmektedir. Ulrichs erkek bedenine hapsolmuş kadın olarak tanımladığı bu cinse Urning, bunun karşıtı olan 'gerçek erkek'e Dioning adını vermiştir. Ulrichs eşcinsellerin medeni ve hukuki haklarını alenen savunabilmek için kendini eşcinsel

olarak ilan eden ilk kişidir. Uning teorisi kendinden sonra gelenler tarafından çürütülecek olsa da, eşcinselliği açıkça savunan ilk kişi olması bakımından önemlidir.(Kennedy, 1997)

Bilimin eşcinselliğe bakışını temelden etkileyen düşüncelerden birini de psikiyatrist Richard von Krafft-Ebing ortaya atmıştır. Krafft-Ebing'in 1886'da yayınlanan ve popüler olan *Psychopathia Sexualis* isimli kitabında cinselliğin patolojik boyutlarını vakalar ile birlikte ele almaya çalışmıştır. Kitabın 'Genel Patoloji' bölümünde 'Ters Cinsel İlişki Veya Eşcinsellik', 'Sonradan Kazanılmış Eşcinsellik' isimli başlıklar yer almaktadır. (Krafft-Ebing, 1894) Ebing'e göre psikoseksüel duygudaki bu anormallik, istisnasız klinik olarak işlevsel bir dejenerasyon (yozlaşma) belirtisidir (aktaran Mondimore, 1993). 19. yüzyılda etkili olan dejenerasyon teorisi, Kıta Avrupası'nda psikiyatrik bozukluk ve fiziksel anormallikleri açıklamada geniş ölçüde kabul gören bir stratejidir ve Krafft-Ebing dejenerasyon teorisini seksolojiye getirmiştir(Crozier, 2008).

Bu dönemde eşcinsellik üzerine olan düşüncelere farklı bir bakış açısı getirebilen önemli bir metin ise Symonds ve Ellis'in *Sexual Inversion* kitabıdır. Symonds ve Ellis hiç yüz yüze tanışmamış, mektuplaşarak yaptıkları tartışmalar sonucunda kitap ortaya çıkmıştır. Crozier'e göre *Sexual Inversion* diğer araştırmalardan farklı olarak sadece hapisane ve akıl hastanelerindeki insanlara odaklanmayıp, eşcinsel davranışın normal ve doğal olduğunu, yasa dışı olmaması gerektiği savını öne sürmesi bakımından psikiyatri tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. İlk defa 1897'de basılan *Sexual Inversion*, 1915'te yeni Freudyen teoriler dikkate alınarak güncellenmiştir. Kitapta eşcinsellik, tarihsel-ırksal-coğrafi açılardan ele alınmakta ve eşcinsel bireylerin geçmişlerinden yola çıkarak kadın ve erkekte 'cinsel tersine dönme' ayrı ayrı incelenmektedir. Ancak yine de kitabın birçok bölümünde bu ters dönme 'sapma' olarak nitelendirilmekte ve son bölümünde eşcinsellikten korunmaya ilişkin yöntemler tartışılmaktadır. Burada dini ve hukuki cezalar ile eşcinselliği yok etmeye çalışmanın belki de ileride yüksek değere sahip bir bireyi kaybetmeye yol açabileceği ileri sürülmektedir (aktaran Ellis, 1915).

Freud dejenerasyon teorilerinin 'dönük(ters dönme)'lüğü açıklayamayacağını savunmakla birlikte, bunun bütün dönüklerde doğuştan gelen bir özellik olmadığını öne sürmekte ve dönük davranışı üç tipe ayırmaktadır:

Kesin dönükler: yani öbür cinsten kimselere karşı ilgisiz kalanlar; öbür cins kendilerinde nefret uyandırır. Bunlar ancak kendi cinsinden olanı cinsel nesne olarak alırlar. Eğer dönük erkekse, bu nefretten dolayı normal cinsel eylemde bulunma gücüne sahip olamaz ya da bulunsa da hiçbir tat alamaz.

Çift yaşayışlı dönükler (psikoseksüel hermafrodizm): yani nesne olarak ayırt etmeksizin cinslerden birini ya da ötekini alanlar. Bu tip dönüklerde tek yanlı olma karakteri yoktur.

Fırsat düştüğünde dönük olanlar: Bu tip dönükler, belirli koşullar içinde (özellikle normal cinsel birleşme için gerekli nesneyi bulamadıklarında) ya da taklitçiliğe kapıldıkları için, kendi cinslerinden bir kimseyi cinsel nesne olarak kabul eder ve cinsel gereksinimlerini giderirler(Freud, 2014, s.25-25)

Freud eşcinselliğin değiştirilmesinin mümkün olmadığını savunmakla birlikte oluşturduğu tiplerle rağmen bütünsel bir bakış ortaya koyamamıştır.

Eşcinsel ve transgender haklarının ilk savunucularından biri de ilerleyen yıllarda Almanya'da Seksoloji Enstitüsü kuracak olan Magnus Hirschfeld'dir. Hirschfeld 1897'de kendisiyle benzer fikirde olan üç arkadaşıyla Almanya'da 'Paragraph 175' olarak bilinen eşcinsellik karşıtı yasanın yürürlükten kaldırılması amacıyla Bilimsel Hümaniteryen Komitesi'ni (Scientific Humanitarian Committee) kurmuştur (Mancini, 2010, s.14)

20. yüzyıl ortaya atılan bilimsel kuramlar cinsel yönelimler ve çeşitlilik bakımından önemli olduğu kadar ilk yarısındaki tıbbi gelişmeler trans ve intersekslerin yaşamlarını bütünüyle değiştirmiştir. Transgender kimlikler ve davranış biçimlerinin tarihte ve dünyanın çeşitli bölgelerindeki kültürlerde farklı biçimlerde algılandıkları görülmektedir. Buna sıkça verilen örneklerden biri de Amerika Kızılderilileri kültüründe iki ruhlu olarak bilinen; karşı cinsin kıyafetlerini giyen ve tavırlarını sergileyen 'berdache' adıyla anılan, kabilede özel görevlere sahip kişilerdir. Toplamlar sınıflara bölünmeden önceki eski dinlerde, kırsal yaşam kültüründe transgender kimliklere saygı duyulduğu; pek çok pagan din liderinin de transgender olduğu bilinmektedir. Ancak sınıfsız toplum yapısının değişmesi ve tek tanrılı dinlerin gelişmesiyle önceki toplumsal yaşamda önemli role sahip olan transvestizm sapkınlık olarak damgalanıp, yasaklama ve baskı yoluyla geleneklerden ayrılmıştır(Feinberg, 2006). 'Cinsiyet değiştirme' ise mitolojide erkek bedenine hapsolmuş kadının özlemleri veya bir

cezalandırma biçimi gibi çeşitli temaların işlendiği mitlerde karşımıza çıkmaktadır. Tarihteki ilk cinsiyet değişim operasyonunun imparator Neron'un emri ile gerçekleştiği ve Neron'un bu kişiyle evlendiği iddia edilmektedir(Benjamin ve ark., 1966). Tıbbi teknolojiadaki ilerleme, endokrinolojideki buluşlar ve sentetik hormonların icadı transseksüelliğin ve cinsiyet değişim ameliyatlarının neden özellikle 20. yüzyılda öne çıktığını açıklamaktadır. 20. yüzyılın başlarında cinsiyet değişim ameliyatları önce hayvanlarda sonra insanlarda ilk kez uygulanmaya başlamıştır. Hirschfeld 1910 yılında transvesti kavramını literatüre katmış ve transvestizmin eşcinsellikten farklı olduğunu ortaya koymuştur. Hirschfeld'e göre hermafrodit, androjen, eşcinsel ve transvesti doğuştan gelen ve birbirinden farklı cinsel çeşitliliği ifade eden kavramlardır. Almanya'da bulunan Hirschfeld Enstitüsü'nde 1930'lu yıllarda cinsiyet değişim ameliyatları en üst noktaya ulaşsa da 1933'te Naziler tarafından kapatılmış, bütün kitaplar ve dosyalar yakılmıştır. Transseksüelliğin tıbbi bir kategori oluşu ise 1940-1950li yıllarda ilk kez David O. Cauldwell ve Harry Benjamin isimli doktorların transseksüel kelimesini literatüre katmasıyla gerçekleşmiştir ve ilk transseksüel Christine Jorgensen ile birlikte kavram yaygınlaşmıştır. Transseksüellik yaygınlaşmaya başladığında zamanla bir azınlık olarak organize olmuş ve 1960'ların toplumsal hareketlenmesiyle birlikte tıbbi tedaviye erişim, istihdam ve özgürlükleri için hak talep etmeye başlamışlardır(Meyerowitz, 2002). Stonewall'da yapılan baskın sırasında da tutuklanmalara direnip, eşcinsel özgürleşmesinin sembolü haline gelmiş olan Stonewall İsyanı'nı başlatanlar da translardır.

Cinsel yönelimler üzerine ilk kez bir ölçek geliştiren biyolog-böcekbilimci Alfred Kinsey cinsel yönelimi bir süreklilik olarak teorize etmiştir. Kişilerin yetişkinliklerindeki sosyoseksüel deneyimlerini esas alarak oluşturduğu ölçeğe göre yaptığı hesaplamalar 0 ile 6 arasında sıralanmakta; 0 kişinin yalnız heteroseksüel olduğunu; 6 ise yalnız eşcinsel olduğunu göstermektedir. Kinsey ölçeğini Amerika'da geniş bir alanda uygulamış, sonuçlarını *Sexual Behavior of the Human Male*(1948) ve *Sexual Behavior of the Human Female*(1953) isimli kitaplarla yayınlamaya büyük ilgi uyandırmıştır. Kinsey'in çizelgesine göre 'heteroseksüel' kişi sadece karşı cinse istek duyan ve karşı cinsle birlikte olan kişidir ve sonuçlara göre Amerikan erkek popülasyonunun neredeyse yarısı heteroseksüel değildir(aktaran Iveniuk, 2015). Mondimore'a göre Kinsey ortaya koyduğu görüşleri ve araştırmasının sonuçları sayesinde eşcinselliğin patoloji olduğu kanısını değiştirse de, eşcinselliğin bir tercih olduğu yanlışlığına düşmüştür.

Ancak Kinsey raporlarının cinsel yönelim konusunda toplumda yarattığı etkinin yanı sıra, oldukça önemli bir katkısı vardır:

Kinsey Raporları Amerikan Psikiyatri Derneği'nin 1973'te eşcinselliği 'normalleştirerek' DSM'de patoloji olmaktan çıkartma kararının altında yatan önemli bir husustur. 1972'de Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü Özel Görev Grubu'nun Eşcinsellik Üzerine Son Raporu'nun giriş bölümü –APA kararında etkili bir rapor- fark edilebilir biçimde Kinsey'in biseksüellik ilkesi bildirisi ile açılmaktadır. Şu şekilde başlar:

İnsan cinselliği sadece heteroseksüel ve sadece onaylanmış eşcinsel arasında geniş yelpazede konumlanan davranışları kapsar. Bu iki uç arasında...(Reisman ve ark., 1990)

Eşcinsel ve heteroseksüellerin psikolojik işlevler bakımından karşılaştırıldığı ilk çalışma Evelyn Hooker tarafından 1957'de yayımlanmıştır. Araştırma esnasında tedavi görmeyen 30 eşcinsel ve 30 heteroseksüel erkek arasında aynı özelliklere sahip olanlar eşleştirilerek karşılaştırmalı test uygulanmış ve sonuçlar cinsel yönelimleri bilinmeyen uzmanlar tarafından yorumlanmıştır. İki grubun da test sonuçları arasında belirgin bir farklılık bulunmaması sonucunda Hooker eşcinselliğin patoloji ile hiçbir ilişkisi olmadığını ortaya koymuştur (Herek, 2010).

Eşcinselliğin ruhsal bir sapma olmadığını APA tarafından kabulüne gelmeden önce, 1969'da LGBT hareketinin oluşumundan ve hareket için özgürlük idealinde sembol haline gelmiş olan 'Stonewall İsyanı'ndan bahsetmek gerekmektedir. LGBT örgütlerinin zeminini hazırlayan güç 'Homophile' adıyla anılan hareketlerdir. 1926'da Harry Gerber Amerika'nın bilinen ilk homophile örgütü olan İnsan Hakları Derneği'ni kurmuştur ancak derneğin ömrü kısa sürmüştür. 1948'de Kinsey'in çalışmasıyla eşcinselliğin toplumun sadece küçük bir kısmında yaygın olduğu kanısının yıkılmasının ardından, ilk eşcinsel özgürlüğü örgütü Mattachine Society 1950'de bir araya gelerek bir eşcinsel hakları manifestosu yayınlamıştır. 1952'de ilk cinsiyet değişimi operasyonu uluslar arası alanda gündeme gelmiştir ve 'transgender' konusunda büyük ölçüde bir görünürlük etkisi yaratmıştır. 1955 yılında ise ilk lezbiyen örgüt olan Bilitis'in Kızları kurulmuştur. 1960'lara gelindiğinde gey ve lezbiyen örgütler görünür olmak, haklarına sahip çıkabilmek adına çalışmalar yapmış; dönemin sosyal adalet ve eşitlik talep eden aktivizminden de etkilenmiştir (Lind ve Brzuzy, 2008). 1969 yılında New York City'de bulunan ve gey bar olarak bilinen Stonewall Inn'de bir dedektif rutin baskınlardan birini yaparken, bar sahipleri kimlik kontrolü yapılmasına izin vermemiş, transvestilerse vücut aramasına direnmiştir. Dışarıda toplanan kalabalık ve polis arasında

başlayan tartışmalar sonucunda polisler kendilerini barın içine kapamıştır. Yaşanan bu olayın ardından üç gün boyunca dışarıdaki kalabalık büyümüş ve eşcinsel özgürleşmesinin sembolü haline gelmiştir. Her yıl dünya genelinde gerçekleşen Onur Yürüyüşleri ile Stonewall İsyanı'nın yıl dönümü kutlanarak eşcinsel özgürleşmesi adına hafızalar tazelenmektedir(Nappo, 2010).

Amerikan Psikiyatri Birliği'nin ruhsal rahatsızlıkları sınıflandırdığı, rehber olarak kullanılan Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM)'nin ilk baskısında(1952) ve ikinci basımında(1968) eşcinsellik bir zihinsel hastalık olarak sınıflandırılmaktadır. APA'nın 1970'teki kongresini protesto eden aktivistler, Kinsey ve Hooker'ın gibi cinsel normlara ve eşcinselliğin hastalık olarak sınıflandırılmasına meydan okuyan araştırmaların artması sonucunda 1974'te DSM II'nin yedinci baskısında zihinsel hastalık 'cinsel yönelim bozukluğu' olarak değiştirilmiştir. 1980 yılında DSM III'te egodistonik eşcinsellik kavramı eklenmiş, 1987 de bu kavram da çıkartılarak eşcinselliğin hastalık olduğu düşüncesinden uzaklaşmıştır. 2013'te yayınlanan DSM V'e kadar transvestizm, transvestik fetiş, cinsel kimlik bozukluğu DSM'nin kategorileri arasında sürekli olarak varolmuştur. Transseksüalite ilk kez 1980'de yayınlanan DSM III'de cinsiyet kimliği bozukluğu olarak yer almış, 1994 yılında yayınlanan DSM IV'te cinsel kimlik bozukluğu olarak değiştirilmiştir. 2013 yılında yayınlanan DSM V'te 'cinsiyet hoşnutsuzluğu' olarak değiştirilene dek 'cinsiyet kimliği bozukluğu' olarak sınıflandırılmıştır. DSM'nin her bir versiyonunda LGBT'lere ilişkin tanımlar cinsellik ve toplumsal cinsiyet alanında egemen olan kültürel normlarla iç içedir. Cinsiyet kimliği ve transseksüalizmin tanımlanması da aynı şekilde toplumsal cinsiyet ve cinsiyet normlarına dair geçici stereotipleri gözler önüne sermektedir(Perone, 2014, s.768-769).

1917'de biyomedikal araştırmacı Richard Goldschmidt önceden hermafroditizm olarak bilinen durumun da içinde bulunduğu geniş bir yelpazedeki cinsel belirsizlikleri ifade etmek için 'interseksüel' kavramını ortaya koymuş, bundan sonra terim yaygınlaşmıştır. Bu tarihin öncesinde 19. yüzyıla kadar Batı düşüncesinde iki cinsiyetli kişiler olarak düşlenen hermafroditin kelime kökeni Ovid'in aktardığı Hermes ile Afrodit'in oğulları Hermafrodit'e aşık olan perinin tanrıya yalvarması sonucu tanrıların ikisinin bedenini bir araya getirmesine dair bir mite dayanmaktadır. Hermafroditizm hakkındaki pek çok anlatı bir yana, bazı hermafroditler Roma döneminde ve ortaçağda doğaüstü kötü güçlere sahip canavarlar,

kötülüğün ya da kötü olayların habercisi olarak görülüp ölüm cezasına çarptırılmıştır. Ancak kadın veya erkek kimliklerinden birini seçip uzunca bir süre bir cinsiyette kalanlara müsamaha gösterilmiştir(Dreger, 1998).

Bunun yanı sıra hermafroditizm çeşitli zamanlarda efemine erkek ve maskülen kadınlar, cross dresserlar, gey erkekler veya androjen karakterdeki kişiler için de kullanılmış, 20. yüzyılın başında psikoloji alanında biseksüelliği tanımlamak için psikoseksüel hermafrodit kavramı kullanılmıştır(Herbst, 2000). Cerrahi tekniklerdeki ilerlemeler, cinsiyet hormonlarının keşfi, embriyolojide cinsiyet farklılaşması konusundaki yeni anlayışlar, cinsiyet kromozomlarının test edilebilirliği gibi cinsiyet farklılaşmasının bedensel yönleri anlaşılabilirdiği gibi intersekslerin ‘tedavi edilebileceği’ fikrini düşündürmüştür. Bu müdahaleler kişiyi ikili cinsiyet sistemine uydurmanın bir yolu olarak görülmüştür(Karkazis, 2008). Sterling(1993) interseksüellerin ‘normal’ heteroseksüel erkek veya kadın kalıplarına uyabilmeleri için bebekliklerinde uygulanan hormonal ve cerrahi müdahalelerin insaniliğini sorgulamış ve sadece kadın-erkek biçimindeki cinsiyet ayrımının yetersiz olduğunu savunmuş; kadın ve erkek dışında üç cinsiyet daha olduğunu ileri sürmüştür. Bunları herm (gerçek hermafroditizm; bir testis ve bir yumurtalığa sahip kişiler), merm (erkek psödohermafroditizmi; yani testisleri olan ve yumurtalıklar dışında kadın genitallerine sahip olan kişiler), ferm (kadın psödohermafroditizmi; yumurtalıkları olan ve testisler haricinde erkek genital yapısına sahip olan kişiler) olarak üç grupta sınıflandırmıştır. Ancak daha sonraki yıllarda cinsiyet-toplumsal cinsiyet ikiliğini eleştirmiş ve önceden ortaya koyduğu beşli cinsiyet sınıflandırmasından da vazgeçmiştir. İnterseks bebeklere yapılan genital müdahalelerin sosyal alanda başarı sağlamak için yapılmış kozmetik cerrahi operasyonlar olduğunu ortaya koymuştur.

2005 yılında farklı ülkelerden alanında uzman doktorların ve iki aktivistin bulunduğu 50 kişilik bir grup interseksüellerin tıbbi yönetimini artırmak için Şikago’da bir araya gelmiş ve interseks, hermafroditizm, psödohermafroditizm gibi terimlerin ‘Cinsel Gelişim Bozukluğu’ başlığı altında toplanmasına karar vermişlerdir. 2006 yılında basılan Chicago Konsensüsü metninde çeşitli interseks durumlar kategorize edilmiştir(Machado, 2008). Cinsel gelişim bozukluğu pek çok çeşitli durumu içinde barındıran bir şemsiye terimdir. Kişinin doğuştan gelen bir özelliğine işaret eder ancak bu kişinin durumunun otomatik olarak tıbbi tedaviye ihtiyacı olduğunu göstermez. Fakat bazı cinsel gelişim bozuklukları –adrenal

yetmezlik, tuz kaybı vb.- yüksek kanser riski oluşturup yaşamsal tehditlere yol açabilmektedir(NEK-CNE, 2012). Dolayısıyla bütün bir interseks çeşitliliğinin cinsel gelişim bozukluğu olarak sınıflandırılması, interseksüelliğin bir ‘bozukluk’ olduğu gibi yanlış bir kanıya sebep olmaktadır.

Foucault araştırmaları sırasında 19. Yüzyılda yaşamış olan interseks Herculine Barbin’in günlüğünü keşfetmiştir. Herculine Barbin doğduğunda kendisine kadın cinsiyeti tayin edilmiş ancak daha sonra erkek olduğu fark edilince cinsiyet değiştirmeye zorlanmış ve bu kimliğe uyum sağlayamadığından 30 yaşında intihar etmiştir. ‘Herculine Barbin: Bir Ondokuzuncu Yüzyıl Hermafroditinin Yeni Keşfedilmiş Anıları’ kitabına yazdığı önsözüne Foucault ‘Gerçekten hakiki bir cinsiyete ihtiyacımız var mı?’ sorusunu sorarak başlar. Ona göre hermafrodit antik dönemde ve Orta Çağda iki cinsiyetin karışımı olarak düşünülürken, modern ulusların cinsellik üzerine teorileri, bireyle ilişkili hukuki kavramları, idari denetim biçimleri tarafından bu görüşten yavaş yavaş uzaklaşmış ve bireyler tek bir cinsiyet seçmeye zorlanmışlardır(Foucault, 1980).

Foucault(2007) ‘Cinselliğin Tarihi’ kitabında Westphal’in 1870 yılında ‘ters cinsel duyarlılıklar’ üzerine yazdığı makaleyle eşcinselliğin ruhsalbilimsel, psikiyatrik ve tıbbi bir kategori olarak görülmesi açısından bir dönüm noktası olduğunu ileri sürmektedir. Bu tarihten sonra eşcinsellik günah sayılan bir ilişki biçimini tanımlamaktan ziyade cinselliğin bir görünümü, kişinin kendisinde varolan dişi ve erkek özelliklerinin yer değiştirmesi halini almıştır. Foucault bu yeni ‘kenar cinsellik’lerin sapkınlıkların yeniden sınıflandırılmasına aracılık eden bir mekanizma olduğunu ve bu sayede iktidarın cinselliğin yükümlülüğünü üstlenebildiğini öne sürmektedir. Foucault’ya göre 18. yüzyıldan sonra iktidar teknolojisinde büyük bir değişim olur. Biyopolitika adını verdiği bu iktidar biçimi bireylerin bedenlerinin denetlenmesi ve disipline edilmesi üzerine kuruludur. İktidar artık bedenler üzerinden işler. Bu sayede bireyleri normalleştirme işlevi görür. Bu açıdan bakıldığında 19. yüzyıl ve sonrasında farklı cinselliklerin sapkınlık, ters dönme gibi norm dışı olarak tanımlayan kuramlar cinselliğin biyopolitikanın en önemli araçlarından biri olduğunu göstermektedir.

Katz(1995)’a göre modern bir fenomen olan heteroseksüel kategorisi, 19. Yüzyıl sonlarında Avrupa toplumlarında karşı cinse duyulan arzunun orta sınıfa uygun bir deneyim olarak adlandırılıp yaygınlaştırılmasına hizmet etmektedir. Hem heteroseksüel hem de homoseksüel kelimeleri 19. yüzyılda icat edilmiştir ve heteroseksüel kavramı cinsel aktiviteyi

doğal olan ve olmayan şeklinde ayırabilme yetisine sahiptir. Bu dönemde Krafft Ebing ve Freud gibi psikoterapistlerin cinselliği tıbbi bağlamda analiz etmesiyle eşcinsellik de medikalleştirilmiştir. Bu sayede heteroseksüel toplumsal normlar eşcinselliğin bozuk bir cinsellik biçimi olduğu görüşüne dayanarak güçlenmiştir(Barber, 2011). Adrienne Rich 1980 yılında yazdığı makale ile ‘zorunlu heteroseksüellik’ kavramını ortaya koymuştur. Rich’e göre heteroseksüellik siyasi bir kurum işlevi görmektedir, toplumsal varlığın bir koşulu olarak dayatılmaktadır. Devlet, hukuk, sosyal kurumlar, kültür ve toplumsal kurallar toplumsal cinsiyet farkını ve heteroseksüelliği mecburi kılmaktadır. Zorunlu heteroseksüellik ve ikili toplumsal cinsiyet sistemi birbirini sağlamlaştıran yapısal bir ilişki içindedir(Seidman, 2009). Wittig’e göre Rich’in heteroseksüelliğin zorunlu olduğunu ortaya koyması, nasıl bir toplumsal sözleşme ile baş başa olduğumuzu anlamamızın ilk adımıdır. Wittig cinsiyet kategorilerine adeta diğer toplumsal sınıflar gibi siyasi bir işlev yüklemekte ve bu kategorilerin heteroseksüel toplumu kurduğunu iddia etmektedir(Wittig, 1989). Ona göre heteroseksüel toplum farklı olana duyulan gereklilik üzerine temellenmektedir. Çünkü tahakküm edebilmesi için farklı olana, ötekine ihtiyaç duymaktadır(Wittig, 1980)

Butler(2008) ‘bedenlerin, toplumsal cinsiyetlerin ve arzuların doğallaştırılmasını sağlayan kültürel idrak çerçevesi’ni tanımlamak için ‘heteroseksüel matris’ kavramını geliştirmiştir. Kavramı geliştirirken bir ölçüde Rich’in zorunlu heteroseksüellik, bir ölçüde Wittig’in heteroseksüel sözleşme kavramından yararlanmıştır. Bu matris sayesinde verili olan toplumsal cinsiyet sistemi kendini yeniden üretmekte ve sürekliliğini sağlamakta, eylemlerimiz de bu sistemin sürdürülmesine hizmet etmektedir(Atkinson ve Depalma, 2009). Butler’a göre toplumsal cinsiyeti sürdürülebilir kılan bedensel hareket ve icralar performatiftirler. Sürekli tekrar gerektiren bu performans kimliği inşa eder ve gerçekleştirir. Dolayısıyla heteroseksüel kimlik gibi bütün kimlikler bir tutarlılık içinde hareket etmek zorundadırlar.

Burada kuramsal açıdan gelinecek noktaya baktığımızda 19. yüzyıldan kalan kimliği cinsel pratiklerle tanımlayan, medikalleştirilmiş homoseksüellik kavrayışının terk edildiğini ve queer kuramların ortaya atılmaya başladığını görebiliriz. Queer kuram cinsiyet farklılığına dayanmayan; kimliği oluşturan normalize edici etkilere eleştirel bir yaklaşım sunmaktadır(Preciado, 2013). Queer kurama göre erkek ya da kadın cinsiyetler biyolojik bir gerçekliğe karşılık gelmez. Böylece normatif konumlar gibi cinsel sapkınlık da mümkün

değildir(Taburoğlu, 2013). Queer kuramcılar bu normatif kimlik sisteminden çıkış yolları önermeye çalışırken, beden politikalarını temel alırlar. Bedene atfedilen kimlik kategorilerinin sınırlılıklarına karşı; queer, yeni bir kişisel tanımlama ve politik örgütlenme imkanı sunmaktadır. Queer yaygın olarak kategorileri, karşıtlıkları bozarak cinsel kimliğin geleneksel anlamlarını sorgulamak olarak algılanmaktadır(Jagose, 1996).



2.3. LGBTİQ VE MAĞDURİYET

Kriminolojide mağduriyet, bir kişi veya kurum tarafından başka bir kişiye sömürü, baskı uygulanması veya zarar verilmesi ya da kişinin sahip olduklarının tahrip edilmesi, illegal yollardan elde edilmesi gibi eylemlerin sonucudur (Fisher&Reyns, 2009). Dolayısıyla mağdur ya da suç kurbanı, başka bir kişinin eyleminden dolayı zarar görmüş, acı çekmiş ya da ölmüş olan kişiye denmektedir.(Sokullu Akıncı, 2008) Farklı suç tipleri olduğu gibi farklı mağduriyet türleri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra bazı gruplar ya da toplumsal sınıfların mağdur edilme potansiyelleri daha yüksek olabilmektedir. Marjinal olarak görülen veya güçsüz azınlık gruplar toplumsal yapının dışına itilerek mağdur konumuna gelebilirken, bazen bu sosyal ayrımcılık kişisel şiddete yol açabilmektedir. (Schneider, 2001)

Kimi zaman bir suç işlendiğinde fail sadece mağdura karşı değil mağdurun ait olduğu belli bir kategoriye karşı bu suçu işlemektedir. Sıklıkla ayrımcılığa uğrayan grupların uğradığı bu dolaylı mağduriyet tipine ‘kolektif mağduriyet’ denmektedir. Doğrudan mağdur olma korkusu grubun diğer üyelerinin yaşam kalitesini etkilemektedir. Bu tür suçlara verilebilecek en iyi örnek nefret suçlarıdır. Nefret suçlarında dolaylı yoldan mağdur olanlar toplum içerisinde mağdur olma ihtimalleri konusundaki eşitsizliğin farkındadırlar. (Strobl, 2010)

Genel olarak suçun evrensel bir tanımı olmadığı gibi nefret suçlarının da evrensel bir tanımını yapmak mümkün değildir. Bir ülkede nefret suçu olarak tanımlanan eylem başka bir zamanda veya başka bir yerde sürekli uygulanıyor olabilir. Nefret suçlarını diğer suçlardan ayıran, sadece mağdura değil onun ait olduğu grupta da korku, düşmanlık ve dehşet uyandırmayı amaçlamasıdır. Failin, ait olduğu grubun hegemonyasını yinelemek amacıyla; kurbanın içinde bulunduğu grubun kimliğine yönelttiği bir suç tipidir.(Perry, 2001). Yani nefret suçlarının temelinde ırk, cinsiyet, cinsel yönelim, din gibi kişinin aidiyetine ve kimliğine yönelmiş bir şiddet görülmektedir.

Nefret suçları ile ilgili ilk yasal düzenlemeler Amerika Birleşik Devletleri’nde başlamış, 1978’de Kaliforniya eyaletinde ve nihayet 1990 yılında federal düzeyde ‘Nefret Suçları İstatistikleri’ yasası olarak yürürlüğe girmiştir. Birleşik Krallık da 1990’lı yıllarda ABD’deki düzenlemelerden etkilenecek nefret suçlarını tartışmaya koyulmuştur(Sınar, 2013). Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) 2009 yılında hazırladığı Nefret Suçları Pratik

Rehberi ile üye ülkelerin kendi yasalarında nefret suçlarına ilişkin düzenlemeler yapabilmesini sağlamıştır. Burada nefret suçunun her zaman iki ögesi olduğu vurgulanmaktadır. Birincisi bir suç, ikincisi ise işlenen suçun sebebinin oluşturan önyargıdır(OSCE, 2009). Türkiye de AGİT üyesidir. AGİT'in resmi internet sayfasında Adalet Bakanlığı'ndan alınan Türkiye'ye ait nefret suçları için açılan davalar yıllara göre listelenmektedir. Bu tabloya göre 2014 yılında nefret suçundan 658 dava açılmış, bunlardan 202'si cezalandırılmıştır. AGİT'in Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarından sağladığı bilgilere göre 2014 yılında açılan 658 nefret suçu davasının 36'sı LGBT'lere yöneliktir, bunlardan 34'ü şiddet, 2'si de tehdit içeriklidir(OSCE, 2014).

Psikolog George Weinberg 1965 yılında, eşcinselliğin yayılmasına karşı oluşan - çoğunlukla dini temelli- korkuyu ifade etmek için homofobi kavramını geliştirmeye başlamış, ilerleyen dönemlerde başka araştırmacılar tarafından bu fobi çeşitlendirilerek; biphobia, transphobia, lesbophobia, effeminophobia, heterophobia gibi kavramlar üretilmiştir(Herek, 2004). Ancak günümüzde homofobi, bifobi, transfobi yaygın olarak kullanılmakta; cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine yönelik sözel, duygusal, fiziksel, toplumsal baskıları tanımlamaktadırlar:

Homofobi: Lezbiyen, gey ve biseksüellere yönelik irrasyonel korku, hoşnutsuzluk ya da nefret,

Bifobi: Biseksüellere yönelik irrasyonel korku, hoşnutsuzluk ya da nefret,

Transfobi: Transseksüel ve transcinsiyetlere yönelik irrasyonel korku, hoşnutsuzluk ya da nefret şeklinde açıklanabilir(Chakraborti ve Garland, 2015).

LGBTİQ bireyler kimliklerinden ötürü homofobi, bifobi, transfobi gibi önyargılardan kaynaklanan nefret suçlarının mağduru olabilecekleri gibi yukarıda bahsedildiği üzere kolektif mağduriyet de yaşayabilmektedirler. Herek ve arkadaşları(2002); cinsel yönelim temelli nefret suçu mağduriyetini araştırmak üzere 450 lezbiyen, gey, biseksüelle görüşmüştür. Bu araştırmada nefret suçu mağduru olan bireylerin kendilerine karşı işlenen suçların cinsel yönelimlerinden kaynaklandığının farkında oldukları aktarılmaktadır. Çünkü anlatılan olayların çoğunda faillerin suç esnasında eşcinsellik karşıtı beyanlarda bulunduğu ortaya çıkmıştır. Avrupa birliği ülkelerinde 'trans olmak' üzerine yapılan karşılaştırmalı bir araştırmada 6,579 trans katılımcının yarısından fazlası (%54) trans olarak algılandıklarından

ötürü ayrımcılığa ve tacize uğradıklarını ifade etmiştir(European Union Agency for Fundamental Rights, 2014). Buna ek olarak LGBTİ-Q bireylerin mağduriyetleri sadece etkilendikleri suç ile sınırlı değildir. Çevrelerindeki homofobik-transfobik tutumlardan ötürü, resmi makamlarda ikincil mağduriyet yaşamamak için mağduriyetlerini bildirmemektedirler(Wolhuter ve ark., 2009).

Eşcinsellere yönelik ön yargı taciz, sözel ve fiziksel şiddetin ötesinde, bireylerin yaşam haklarının ellerinden alınmasına dahi varmaktadır. Bu tip cinayetler homofobik/transfobik ya da LGBT karşıtı cinayetler olarak adlandırılmakta ve yapılan vaka incelemelerinde bu cinayetlerin kendilerine has ortak özellikleri saptanabilmektedir. Tomsen(2002) 1980-2000 yılları arasındaki 74 erkek cinayet mağdurunun dosyasını incelediği araştırmada cinayetlerde iki tip senaryonun hakim olduğunu saptamıştır. Birinci senaryo ‘ölümcül saldırı’ olarak kategorize edilmekte, eşcinsel veya eşcinsel olduğu varsayılan kurban yabancı bir grup tarafından kamusal alanda saldırıya uğramaktadır. İkinci senaryo ise ‘kişisel anlaşmazlık’ şeklinde gerçekleşmektedir. İki kişi arasında özel alanda gerçekleşmekte, ölümcül bir şiddet olayıyla sonuçlanmaktadır. Bu senaryoda çoğunlukla saldırgan, ölen kişinin kendisinden cinsel istekleri olduğu iddia edilmektedir. Brezilya’da 1963-1994 yılları arasında 1266 muhtemel eşcinsel cinayetini (1239 gey ve travesti, 21 lezbiyeni içermektedir) inceleyen Mott, bu araştırmanın sonucunda yaygın olarak dayak, çoklu silah kullanımı, bedensel tahribat -özellikle cinsel organlarda- yüz ve kafada bozulma bulguları saptamıştır(aktaran Tomsen, 2002).

Cinayete varan bu homofobik nefret suçlarının failleri eylemleriyle temelde egemen ‘erkeklik’ biçimlerinin korunması ve yeniden kazanılmasına katkıda bulunmaktadır(Tomsen, 2002). Suç esnasındaki sözel saldırıların, suç senaryolarının ve kullanılan yöntemlerin niteliği de bu savı kanıtlar niteliktedir. Connell(2005) homofobinin sadece bir tutum olmadığını, straight erkeklerin eşcinsel erkeklere karşı geliştirdiği; iş dünyasındaki ayrımcılıktan medyadaki kötülemeye ve kimi zaman cinayete varan bir dizi sosyal pratik olduğunu söylemektedir. Bu pratiklerin amacı sadece bir kişiye zarar vermek değil, ‘gerçek’ erkeklik ile ondan uzakta olan ve kabul edilmeyenin sınırlarını çizmektir. Bununla birlikte patriyarkal ideolojide egemen erkeklik algısından dışlanan ne varsa sembolik olarak eşcinselliğe atfedildiğine de dikkat çekmektedir.

Herek(2000), homofobinin başlangıçta eşcinsellere karşı olan tutum, davranış ve önyargıyı, bireysel bir psikopatolojiyi ifade eden bir terim olarak ortaya atıldığının altını çizmektedir. Ancak terimin kullanımında hem psikolojik hem de sosyal ve kültürel süreçler de işaret edilmektedir. Cinsel yönelim karşısında temellenen bilgiler kültürel ideolojide somutlaşmakta ve bu ideoloji toplumsal kurumlara, toplumun yapısına ve güç ilişkilerine nüfuz etmektedir. Toplumun cinsel azınlıklara yönelik bu olumsuz düşüncelerini bireysel olarak içselleştiren eşcinsel veya biseksüellerde sonuç içselleştirilmiş homofobidir. Bu homofobi heteroseksüeller tarafından içselleştirildiğinde ise cinsel önyargı ile sonuçlanmakta ve heteroseksizmin izi din, hukuk, psikiyatri gibi alanlarda sürülebilmektedir(Herek ve ark., 2007). Bu noktada Herek damgalanma kuramlarına dayanarak ‘cinsel damga’ kavramını ortaya koymaktadır. Cinsel damga; toplumun heteroseksüel olmayan davranış, kimlik, ilişki ve topluluk biçimlerine karşı olumsuz bakışını ifade eder. Bu damgalama heteroseksüel ile heteroseksüel olmayanlar arasında bir güç ayrımı oluşturmakta ve toplumda hiyerarşik bir ilişki yaratmaktadır(Herek, 2004). Cinsel damgalama kurumsal düzeyde heteroseksizm, bireysel düzeyde ise cinsel önyargı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların en başında ekonomik ayrımcılık ve eşcinsellik karşıtı şiddet gelmektedir(Herek ve ark., 2007).

Bu noktada ‘açılma/coming out’ kavramına değinmek gerekmektedir. Açılma, kişinin cinsel yönelimini veya cinsiyet kimliğini kendi isteği doğrultusunda çevresindekilerle paylaşmasıdır. Yukarıda bahsedilen içselleştirilmiş homofobi bireyler için açılma sürecini güçleştirmektedir. LGBTlerin hayatında büyük önem taşıyan bu sürecin belirli aşamaları bulunmaktadır. Lezbiyen, gey ve biseksüeller için sırasıyla, açılma öncesi dönem, açılma, keşif süreci, ilk ilişkiler ve kimlikle bütünleşme şeklindedir. Ancak her birey bu süreci kendine has bir biçimde deneyimlemekte, kimi zaman bazı aşamalar yaşanmamaktadır. Kısacası açılma hemcinsine yönelik duyguların fark edildiği, bu duyguların kabullenmeye çalışıldığı, ilk ilişkilerin yaşandığı, aynı duygulara sahip insanlar ile bir araya geldiği ve açıldıktan sonra kişinin kendi kimliğiyle özdeşleşmeye çabaladığı bir süreçtir. Bu aşamaların her biri birey için duygusal açıdan zorlayıcı olabilmekte kimi zaman intiharla dahi sonuçlanabilmektedir. Kişi çoğunlukla ilk kez yakın bir arkadaşına açılmaktadır. Ailenin kabullenmesi ise çoğunlukla uzun bir zaman almaktadır(Coleman, 1982).

Transların açılma sürecinde de ortak yönler olduğu gibi farklılıklar bulunmaktadır. Transların cinsiyet kimliklerini kabullenme süreci, ikili cinsiyet sisteminin zorluklarını aşmak

bakımından LGB'lerle benzerlik gösterse de en büyük fark LGB'lerin açılmalarının tercihe bağlı olması ancak transların gerekli değişimleri yaşayabilmesi için açılmaya zorlanmasıdır(Gagné ve ark., 1997). Özellikle cinsiyet değişim sürecinde ailenin kültürel olarak belirlenmiş ikili cinsiyet kalıplarından beklentileri ön plana çıkmaktadır. Ailelerin kabullenme süreci de belirli aşamaları kapsamaktadır; inkar, kızgınlık, pazarlık, depresyon, kabullenme. Bu aşamalar da her bireyin ailesiyle olan ilişkileri ve ailenin içinde bulunduğu kültürel sisteme bağlı olarak değişiklik göstermektedir(Emerson, 1996). Dolayısıyla açılma kendiliğinden damgalamaya yol açmakta, bu da sosyal ve duygusal izolasyona sebep olmaktadır. Ailenin açılmaya tepkisi de izolasyonun ötesinde, şiddet ve evden kovma ile sonuçlanabilmektedir(Martin & Hetrick, 1988). Sonuç itibariyle damgalanıp izole olan LGBT bireyler ailelerinden de destek alamadığında sosyal ve ekonomik açıdan savunmasız hale gelebilmektedir.

Bunların yanı sıra yapılan pek çok araştırma okullarda da LGBT öğrencilerin önyargı temelli zorbalık ve mağduriyet yaşadığını göstermekte, öğrencilerin akademik başarılarını etkilediği, devamsızlığa, duygusal bozukluk ve intihar düşüncelerine sebep olduğu görülmüştür. Eşcinsel olduğu için zorbalığa uğrayanların diğer sebeplerden zorbalığa maruz kalanlara göre daha çok psikolojik sıkıntı yaşadığı ve olumsuz tutumlarla karşılaştığı görülmüştür(Russell ve arkadaşları, 2011). Trans öğrencilerse en çok eğitim sistemindeki cinsiyet kalıpları sebebiyle baskı altında hissetmekte, 'kızlar' ve 'erkekler' olarak tamamen ayrı gruplar, ayrı ilgi alanları ve becerilere göre kategorize edilmektedir(Rands,2009). Transların okul, iş yeri ve diğer kamusal alanlarda diğer insanlarla karşı karşıya getiren ise tuvalet önyargısıdır. Sadece kadın veya sadece erkekler için ayrılmış tuvaletleri kullandıklarında her an 'yanlış tuvalet' yargısıyla karşılaşmak ve nihayetinde polisle burun buruna gelmenin endişesini taşımaktadırlar(Schmidt, 2013).

Sosyal alandaki ayrımcılık ve şiddetin yanı sıra ekonomik ayrımcılığın iş gücü piyasasında LGBT'ler üzerine iki önemli etkisi bulunmaktadır. Birincisi iş bulma sürecindeki ayrımcılıklar diğeri ise işyerinde yapılan ayrımcılıklardır. Buna karşılık lezbiyen, gey ve biseksüeller -diğer alanlarda olduğu gibi- çoğunlukla cinsel yönelimlerini saklamayı seçmektedirler(Badgett, 1996). İşyerlerinde gördükleri farklı muamele, LGB bireylerin sosyal ağlara erişim, iş tatmini ve kariyerlerini etkilemektedir. Ayrıca cinsel yönelimin gelir üzerindeki etkisi üzerine yapılan araştırmalarda, aynı sosyal konumdaki eşcinsel ve biseksüel

erkeklerin, heteroseksüel erkeklere kıyasla daha az kazandıkları görülmüştür(Ragins, 2004). Eşcinseller ve biseksüeller yönelimlerini saklayarak kendilerini ayrımcılığa karşı korumayı başarabilseler de translar için bu yol mümkün değildir.

Trans geçiş süreci bireylerde iş yaşamları hakkında endişe yaratmaktadır. Kişilerin mevcut işini geçiş kararından ötürü kaybetmesi, önceki isminin altında geçmiş iş deneyimlerini kaybetmesi, çalışma arkadaşları tarafından önyargı ve ayrımcılığa uğraması gibi kaygılar yaşamaktadırlar. Hangi tuvaleti seçeceği bile iş ortamında büyük bir kaygıya sebep olmaktadır. Yeni bir iş arayışında ise işe alım süreçlerinde güvenli bir havaya ihtiyaç duyulmaktadır(Pepper & Lorah, 2008). Translar üzerine yapılan biyografik ve bilimsel araştırmalar çoğu trans kadın için, kadın kimliğine geçişin yetki ve gelir kaybına, iş yaşamında tacizlere sebep olduğunu kanıtlamıştır. Buna karşılık trans erkeklerin, erkek kimliğine geçmelerinin otoritelerini, maaşlarını ve saygınlıklarını arttırdıkları ve yeni iş fırsatları kazandıkları görülmüştür(Schilt & Wiswall, 2008).

Egemen cinsiyet tayini teorisi, intersekslere yönelik bu tip bir damgalamanın engellenmesi açısından cinsiyetin ‘doğrulanması’nın psikolojik bir gereksinim olduğunu ileri sürmektedir. Bazı tıbbi modeller intersekslerin bedenlerini düzeltilmesi gereken bir patolojiye sahip pasif nesneler olarak görmekte, intersekslerin kişisel düşüncelerini dinlemek yerine hormonlar ve genital ameliyatlardaki yeni teknolojileri uygulamaya odaklanmaktadırlar(Preves, 2002). Genellikle yapılan bu müdahaleler hakkında interseks çocuklara adeta utanç verici bir sır saklanırmışçasına bir açıklama yapılmamaktadır. Kültürel estetik ideal uğruna yapılan genital cerrahi operasyonlar, doktorlar tarafından çocukların ailelerinin strese girmesi korkusu öne sürülerek yapılmaktadır(Courvant ve Cook-Daniels, 2012). Ayrıca yapılan genital cerrahi müdahaleler ve interseks durumun çevreden gizlenmesi -çoğu zaman aile konuyu çocuğun kendisinden dahi gizlemektedir- yetişkinlikte cinsel yaşamı tehlikeye sokmakta, psikolojik karışıklıklara ve daha birçok probleme sebep olmaktadır(Lucal, 2008). Hukuk sisteminin ikili cinsiyet düzeni üzerine kurulu olması hem interseks hem de translar için istihdam, evlilik, resmi belgeler -doğum belgesi, kimlik, pasaport, ehliyet vb- konusunda açmazlara sebep olmaktadır(Greenberg, 1999).

Gerek homofobi, transfobi, bifobi gerekse damgalama ve normalleştirme süreçleri düşünüldüğünde, LGBTİQ’lar için mağduriyetin sadece yasalardaki tanımından ibaret olmadığını göstermektedir. Patriyarkal düzenin sürekliliğinin sağlanabilmesi için feminenlik

ve maskülenlik kavramları güçlü bir sosyal kontrol mekanizması oluşturmaktadır. Lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüellerin cinsel davranış, kimlik ve yönelimleri bu sistemi sarsan niteliktedir. Oysa feminenlik ve maskülenlik gibi mefhumlar cinsiyete dayalı ayrıcalıkları normalleştirmeye yaramaktadır(Johnson, 2005). Dolayısıyla heteroseksüel kültürel normların dışında olan kişiler zarar görmektedir. Bu bireylerin sosyal alandaki damgalanma, normalleştirme gibi süreçlere ilişkin deneyimleri göz önünde bulundurulduğunda mağduriyet kavramını sadece ‘yasalarca tanımlanmış suçların kurbanı’ anlamıyla değil, daha geniş bir çerçeveye oturtmak gerekmektedir.



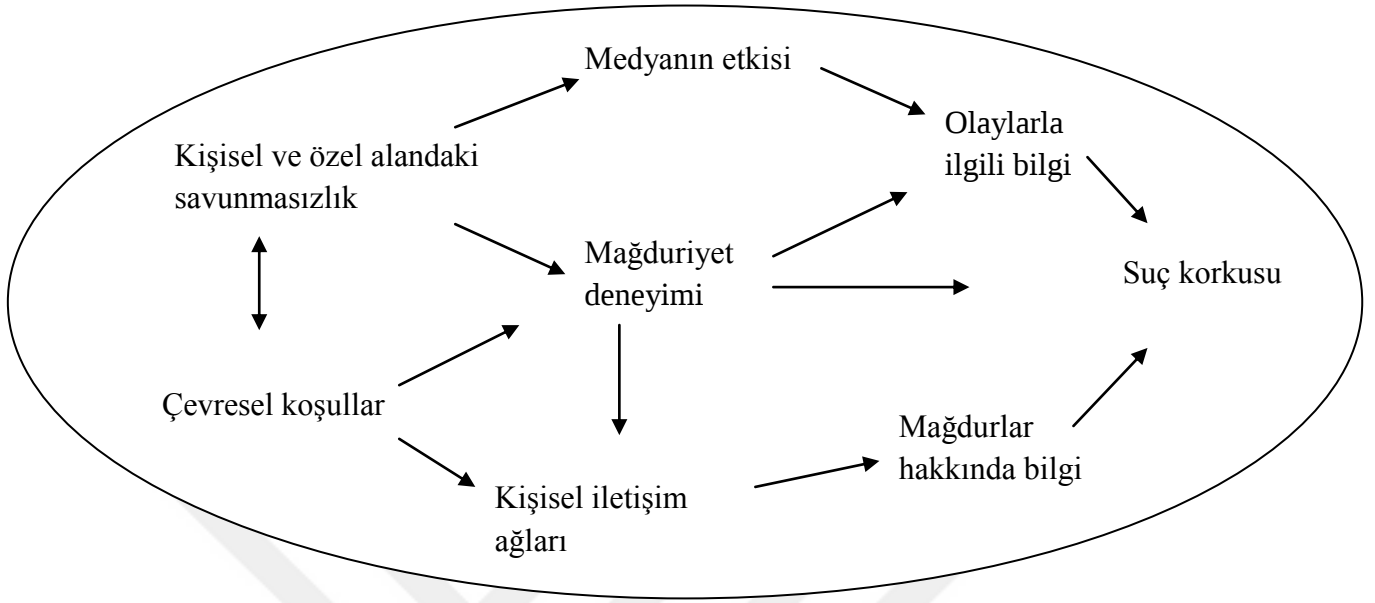
2.4. SUÇ KORKUSU

Kriminolojide son 50 yılda önemli bir araştırma alanı haline gelen suç korkusu konusunda geniş bir literatür oluşmuştur. Suç korkusu; suça ya da kişinin suçla ilişkilendirdiği sembollere karşı geliştirdiği bir duygusal korku veya endişe reaksiyonu olarak tanımlanabilir(Ferraro, 1995). Amerika’da hem kriminologlar hem de ceza adalet sistemi uzmanları tarafından suç korkusu ile başa çıkmak için pek çok araştırma yapılmıştır.

Erken dönemdeki araştırmalar bu korkunun bağlantılı olabileceği iki sebep ortaya koymaktadır. Bunlardan ilki olan savunmasızlık teorisi; fiziksel, psikolojik ve ekonomik savunmasızlığın suç korkusuna sebep olduğunu öne sürmektedir. Diğer ise korkunun suç seviyesi ve daha genel haliyle suç deneyimlerinden kaynaklandığını savunmaktadır. Suç deneyimi doğrudan mağdur olarak yaşanabileceği gibi, arkadaşlar ve çevre tarafından yaşanmış mağduriyetleri de kapsamakta, dahası çevrede suç hakkında konuşulanlar ve kitle iletişim araçlarını da içermektedir. Yapılan araştırmaların gösterdiği en önemli sonuç suç korkusunun suçun kendisinden daha yaygın olduğudur(Hale, 1996).

Warr ve Stafford (1983) belirli bir suç tipinin mağduru olma korkusuna sebep olabilecek iki etken olduğunu savunmaktadır. Bunlar suçun ciddiyeti ve suçla ilişkili riskin yüksek algılanmasıdır. Ancak sadece bu iki etkenin birlikte yüksek seviyede algılanması suç korkusunun da yüksek olmasına neden olmaktadır. Bu da şiddet suçları ve kişiye yönelik suçlarda neden korku seviyesinin daha yüksek olduğunu açıklar niteliktedir.

Cops (2010), diğer psikososyal tutumlar gibi suç korkusunun da daha erken yaşlarda aile, akran grubu, eğitim ve medya gibi sosyalizasyon araçları tarafından şekillendirilebileceği varsayımından hareketle 14-25 yaş aralığındaki gençleri araştırmıştır. Dış dünyana güven duymayan ebeveynlerin yanı sıra özellikle akranlar ile olan ilişkiler, medyanın etkisi ve etnosentrik tutumların, gençlerin suç korkularını şekillendirdikleri ortaya çıkmıştır.



Şekil 1: Suç korkusu ile ilişkili faktörler

Kaynak: Maxfield ve Babbie, 2009

Sosyal bütünleşmenin düşük olması da bireylerin suçtan daha fazla korkmasına, savunmasız hissetmesine ve yaşam memnuniyetinin azalmasına sebep olmaktadır. Sosyal bütünleşme, toplumun yaşamak için güvenli olduğu algısını güçlendirdiğinden suç korkusu ve savunmasızlık hissini azaltarak yaşam memnuniyetini olumlu yönde etkilemektedir(Adams ve Serpe, 2000).

Korkuya sebep olabilecek etkenler daha bütünsel bir çerçevede incelendiğinde pek çok farklı bileşeni olduğu ve yaşam tarzını etkileyen sonuçları olduğu açığa çıkmaktadır(Şekil 2). Öncelikli olarak kişinin sosyal konumu ele alınırsa yaş, cinsiyet, ırk, gelir, eğitim, coğrafi konum, yaşam tarzı gibi faktörler karşımıza çıkmaktadır. Bireyler suçla ilgili bilgileri kendi mağduriyetinden, kişisel bağlantılarından ya da kitle iletişim araçlarından edinebilir. Bu bilgiler bireylerin kafasında bulanık bir suç görüntüsü oluşturur. Yani çevreden edinilen bilgiler bireylerin zihninde belli bir suçun kapsamı, eğilimi, en önemlisi de failin ve mağdurun tipik özellikleri hakkında bir imge oluşmasına aracılık eder. Suç imgesi bireylerin

kendi durumlarını da göz önünde bulundurarak mağduriyet risklerini değerlendirmeleri için bir ipucudur. Mevcut mağduriyet deneyimi olan bireyler suçun yaşanmasını daha olası gördüklerinden korkuları daha yüksektir. Suç korkusunun sonuçlarına bakıldığında ise ekonomik, sosyal ve psikolojik maliyetleri olduğu gözlenebilmektedir. Korku yaşayan bireyler daha kaçınmacı davranarak kendilerini koruyabilecekleri, garantiye alabilecekleri tutumları tercih edebilmektedirler. Kaçınmacı davranışlar bireyin karşılaşabileceği suç miktarını azaltsa da, davranışlarını ve yaşam tarzını etkileyebilmektedir(Garofalo, 1981).

Suç korkusunu etkileyen çevresel faktörleri açıklamada sosyal düzensizlik teorilerine başvurulmaktadır. Bu teorilere göre kültürel ve sosyo-ekonomik yapıdaki değişimler, nüfus hareketliliği, kentleşme gibi toplumsal olguların fiziksel çevrede yarattığı değişiklikler sosyal düzensizliğe sebep olmaktadır. Sosyal düzensizlik hem suç oranlarının hem de suç korkusunun yükselmesi ile sonuçlanmaktadır. Sosyal düzensizliğin hakim olduğu bölgelerde birey ve toplum arasındaki bağlar koparak bireyler birbirine yabancılaşmaktadır. Dolayısıyla bireyler çevreye korku ve endişe ile yaklaşmaktadır(Dolu, 2012).

Bir düzensizlik teorisi olan kırık cam teorisi, kırıldığı halde onarılmamış bir pencere camının dahi toplumsal düzensizliğin bir işareti olarak algılandığını ve ‘kimse umursamaz’ biçimindeki bakış açısının daha büyük suçlara yol açtığını önermektedir. Bu teoriye göre korkuya sebep olan gerçek şiddet suçları ve suçlular değil çevrede sosyal düzensizliğe sebep olan kişiler ve sosyal düzensizliği işaret eden sembollerdir(Wilson ve Kelling, 1982). Denetimsiz gençler, gürültü, kamusal alanda içki tüketenler, terk edilmiş evler, fazla miktarda çöpler gibi düzensizliğin çeşitli formları yüksek suç faaliyetleri ile ilişkilendirildiklerinden korkuyu arttırmaktadır. Bireyler tarafından çevresel koşulları algılamada daha görünür olması bakımından düzensizliğin korkuyu açıklamada suçun kendisinden daha iyi bir belirleyici olduğu söylenebilmektedir. Sosyal düzensizliğin hakim olduğu bir bölgede yaşayanlar suçun o bölgede daha yaygın olduğunu varsaydıklarından ötürü daha yüksek suç korkusu yaşayabilmektedir(Wyant, 2008).

Skogan(1981)’a göre suç korkusu özellikle kentsel bir problemdir ve büyük şehirlerin iş, eğlence gibi imkanlarından yararlanan sakinleri için maliyeti hem finansal hem de psikolojik olarak oldukça büyüktür. Kentsel yaşamdaki düşük toplumsal örgütlenme korkulu bir nüfus yaratmakta, yüksek suç riski ise komşuluk ilişkilerinde zayıflamayla

sonuçlanmaktadır. Bu ilişkisellik kentteki yaşam koşulları ve suç korkusu oranlarının birbirine nasıl bağlı olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır(Bannister ve Fyfe, 2001)

Suç korkusunun kentsel yaşamla ilişkisi onu modern toplumlara ait bir sorun haline getirmektedir. Furedi(2006) çağdaş toplumlarda bireylerin sürekli risk altında hissetmelerine korku kültürünün sebep olduğunu iddia etmektedir. Giderek artan suç korkusu ve mağduriyet riski algısı aslında topluma hakim olan güvensizlik duygusundan kaynaklanmaktadır. Furedi'nin korku kültürü kavramından hareketle Aas(2007) suç korkusu ve güvensizliği modernitenin bir sonucu olarak yorumlamaktadır. Küreselleşmenin kesinliğe, durağanlığa yer bırakmadığı ve sosyal bağların akışkan hale geldiği geç modern toplumlarda yaşanan dönüşümler bireylerde güven eksikliğine yol açmaktadır.

Suç korkusu literatürüne bakıldığında mağduriyet riski ve deneyiminin farklı tepkilere de yol açtığı görülmektedir. Bireylerin suç karşısında verdikleri en önemli tepkilerin başında öfke gelmektedir. Ditton ve arkadaşları (1999a) çeşitli suç tiplerine gösterilen öfke ve korku tepkilerini karşılaştırdıkları araştırmalarında, katılımcıların korkudan çok öfke duyduklarını ortaya çıkarmışlardır. Ditton ve arkadaşları (1999b) bir diğer araştırmada farklı suç tiplerinin mağduriyet karşısında bireylerin hangi duyguları hissettiklerini araştırmışlardır. Seçenekler arasında öfke ve korku dışında üzümlük, şok, uykusuzluk, hayal kırıklığı seçenekleri de yer almaktadır. Farklı yaş ve cinsiyetteki katılımcılara uygulanan araştırmanın sonucunda diğer seçeneklere göre yüksek oranla öfke duydukları görülmüştür.

2.5. MAĞDURİYET RİSKİ

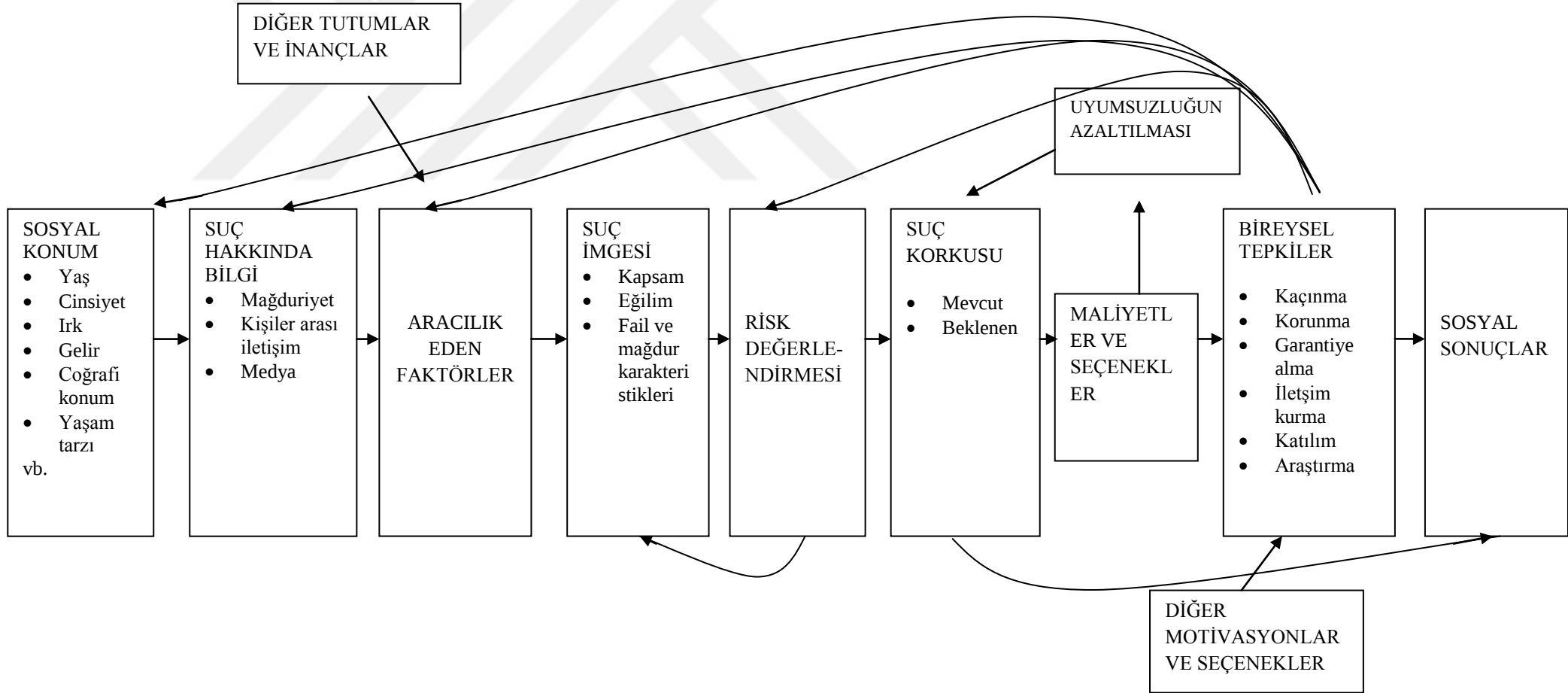
Suç korkusunu büyük ölçüde şekillendiren mağduriyet riskidir. Her iki kavram birbiriyle yakından ilişkili olmasına rağmen farklı olgulardır. Suç korkusu temelde psikolojik bir deneyim olması bakımından mağduriyet riskinden farklıdır. Risk bilişsel bir karar gerektirirken, korku duygusal bir karakter taşımaktadır. Mağduriyet riski kavramına objektif ve sübjektif olmak üzere iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Resmi suç istatistiklerine dayanarak geliştirilen tahminlere objektif ya da resmi risk denmektedir. Bireylerin kendi mağduriyet riskleri üzerine tahminlerine ise sübjektif ya da algılanan mağduriyet riski

denmektedir. Tahmin edilen mağduriyet riski resmi istatistiklerle ilişki göstermeyebilir ancak suç korkusunun seviyesini belirlemeye çalışırken algılanan mağduriyet riski daha önemli bir ölçektir(Ferraro, 1995).

Garrofalo (1981)ya göre bireyler kendi mağduriyet risklerini değerlendirirken 4 hususu göz önünde bulundurmaktadırlar. Bunlar; yaygınlık, olasılık, savunmasızlık ve sonuçlardır. Yaygınlık hususu kişinin belirli bir suç tipinin hangi yer ve zamanlarda meydana geldiği konusundaki farkındalığını gözden geçirmesidir. Olasılık, kişinin suçun yaygın olduğu yer ve zamanları dikkate alarak bir suçun potansiyel hedefi olma ihtimalini hesaplamasıdır. Savunmasızlık, bireyin kendi fiziksel özellikleri ve koruyucu önlemleri ile suçlu için cazip bir hedef olup olmadığı ve böyle bir durumla nasıl başa çıkabileceği konusundaki fikirleridir. Sonuçlar hususu ise mağdur olma ihtimaline karşılık suçun yarattığı fiziksel, psikolojik ve finansal maliyetlerin etkisi ve bu zararları karşılayabilme potansiyelini değerlendirmesidir. Mağduriyet riski değerlendirmesi her ne kadar rasyonel bir süreç gibi gözükse de kişinin zihninde yarattığı suç imgesi ile ilişkili olduğu göz ardı edilmemelidir.

Jackson (2006) algılanan mağduriyet riskinin bireysel düzeyde suç tiplerine göre farklılık göstereceğine dikkat çekmektedir. Her birey farklı biçimlerdeki potansiyel mağduriyetlerin olasılığına, etkilerine ve sonuçlarına birbirinden farklı ağırlıklar vermektedir. Örneğin bir kişi için soyguna uğramak ağır maddi, fiziksel ve psikolojik sonuçlara yol açarken bir diğeri için nispeten başa çıkılabilir bir mağduriyettir. Toplumsal düzeyde bakıldığında ise algılanan mağduriyet riski suç korkusunu açıklamak için önemli bir araçtır. Bununla birlikte yapılan araştırmalarda objektif mağduriyet riskine oranla çok daha yüksek olduğu görülmüştür(Hicks ve Brown, 2013).

Warr (1987) bireylerin riske duyarlılıkları bir suçtan diğerine değiştiği için mağduriyet riskinin her suç tipinde korku düzeyini aynı biçimde etkilemeyeceğini savunmaktadır. Eğer bir suç diğerlerinden daha ciddi algılanıyorsa risk tek başına korku seviyesini yükseltmeye yeterlidir. Ancak bu ciddi suçların her zaman en çok korkulan suçlar olmasını gerektirmez. Çünkü bireyler bu tip suçlarda genellikle mağduriyet risklerini düşük algılamaktadır. Dolayısıyla bireylerin daha az ciddiye aldığı bir suç yoğun korkuya sebebiyet vermezken, riskin yüksek algılandığı durumlarda korkuya neden olmaktadır.



Şekil 2: Suç Korkusu ve Sonuçları Üzerine Genel Bir Model

Kaynak: Garofalo, 1981

2.6. SUÇ KORKUSUNU AÇIKLAMADA MAĞDUR OLMA RİSKİNİN YORUMLANMASI

Suç korkusunu suça ilişkin sembollere verilen korku veya kaygı tepkisi olarak açıklayan Ferraro (1995), bu tanıma göre korku uyandırmak için farkında olunan potansiyel bir tehlikeye diğer bir deyişle mağduriyet riskine ihtiyaç duyulduğunu işaret etmektedir. Bu bakımdan korkuya sebep olan faktörlerin açıklanmasında mağduriyet riskinin yorumlanması için sembolik etkileşimcilik teorisinin aydınlatıcı olabileceğini düşünmektedir. Çünkü sembolik etkileşimcilik sosyal yaşamı aktörlerin etkileşim esnasındaki kararlarına dayandırmaktadır.

Sosyal psikoloji temelli bir teori olan sembolik etkileşimciliğe göre bireyler aktör olarak ele alınırken çözümlemenin konusu da ‘anlam’ın taşınması sürecidir. Çünkü aktörler tarafından sembollere yüklenen anlamlar etkileşim sırasında yeniden yorumlanıp dönüştürülebilmektedir. Kuramın önde gelen düşünürlerinden Blumer’e göre etkileşimcilik üç önermeye dayanmaktadır(Poloma, 2007):

1. İnsanlar şeylere karşı, şeylerin kendilerine ifade ettiği anlamlara göre tavır alırlar.
2. Bu anlamlar birinin muhataplarıyla olan etkileşiminden çıkarsanır.
3. Bu anlamlar yorumsal bir süreçte değişime uğrar.

Sembolik etkileşimcilikte aktörler bu yorumlama süreci vasıtasıyla anlamları yeniden değerlendirip dönüştürerek eylemlerini buna göre şekillendirmektedirler. Bu teori suç perspektifinden değerlendirildiğinde aktörlerin suç ile ilişkilendirdikleri sembollere karşı kendilerini yeniden konumlandıkları düşünülebilmektedir.

Ferraro(1995) sosyal düzensizlik teorileri ile kriminal fırsat teorisini sembolik etkileşimcilik çerçevesinde birleştiren bir risk yorumlama modeli önermektedir. Kriminal fırsat teorisinde failler düşük riskle yüksek bir mükafat elde edebilecekleri suçları tercih ederler. Ferraro potansiyel mağdurun da tıpkı fırsat teorisinde olduğu gibi rasyonel bir değerlendirme yaptığını öne sürmektedir. Potansiyel failler risklerini değerlendirmek için suç

oranları, polis koruması, çevre gözetimi, insanların yaşam düzenleri hakkında bilgi toplarken, potansiyel mağdurlar da benzeri bir bilgi edinme sürecinden geçmektedirler.

Mağduriyet riskini değerlendirme sürecinde bireyler akılcı bir yol izlemektedir. Suçla ilgili bilgilerin toplanması, fiziksel ve sosyal çevrenin suça elverişliliği, çevredeki işaretlerin suç ile ilişkilendirilmesinin yanı sıra bireyler sosyal konumlarını göz önünde bulundurarak kendi mağduriyet risklerini ölçmektedirler.



2.7. SUÇ KORKUSU ARAŞTIRMALARINDA TEMEL EĞİLİMLER VE AÇIKLAYICI YAKLAŞIMLAR

2.7.1. SUÇ KORKUSUNUN ÖLÇÜLMESİ

Suç korkusunun ölçümünde kullanılan anket soruları araştırmaların öngördüğü bağlama göre çeşitlilik göstermekte, sorular da buna göre şekillenmektedir. Soruların bir kısmı gündüz vaktinde, bir kısmı gece saatlerindeki korku düzeyini ölçmektedir. Bazı sorularda evlerindeki korku düzeyi sorulurken, bazı sorularda katılımcıların yakın çevrelerine ve şehirlerine dair korku düzeyleri sorgulanmaktadır. Kimi sorularsa bireylerin yalnızken mi yoksa diğerleriyle birlikteyken mi daha çok korktuğu öğrenilmeye çalışılmaktadır. Literatüre bakıldığında suç korkusu araştırmaları için en temel soru gece saatlerinde yakın çevrelerinde yalnız yürümekten korktuğu bir bölge olup olmadığıdır(Warr, 2000). Bu soru kimlerin daha çok korku duyduğunu anlayabilmek adına önemli bir belirteç olarak kullanılmaktadır.

Suç korkusunun ancak suçun ciddi algılanması ve algılanan mağduriyet riskinin yüksek olduğu durumlarda yüksek seviyede olabileceğini savunan Warr ve Stafford (1983), soruların her bir suç tipi için ayrı sorulması gerektiğini vurgular. Örneğin silahlı soygun ciddi bir suç olmasına rağmen mağduriyet riskini düşük değerlendirileceğinden suç korkusu düşük seviyelerde bulunabilir.

Ferraro ve LaGrange(1987) suç korkusu ölçülürken sorulacak soruların, suç ile ilgili yargı ve endişelere değil, duygusal bir tepki olan korku ile bağlantılı olması gerektiğine dikkat çekmektedir. Dikkat gerektiren önemli bir konu da soruların suça açık bir şekilde gönderme yapması gerekliliğidir. Bu noktada belirli mağduriyetlerin doğrudan sorulması ya da kategorize edilerek sorulması bireylerin korku reaksiyonlarının değerlendirilmesini kolaylaştırmaktadır. Katılımcıların soruları yaşantıları ile ilişkilendirebilmeleri için ‘günlük hayatınızda’ gibi ifadeler kullanarak, gerçeklikle bağlantı kurmalarını sağlamak gerekmektedir.

Korku konusunda erken dönemdeki kavramsallaştırma ve ölçümlere daha sonra risk algısı olarak isimlendirilecek olan güvenlik hakkındaki endişenin duygusal temelli suç korkusundan farklı olduğu yönünde eleştiriler yöneltmiştir. Buradan yola çıkarak suç

korkusu araştırmalarında bilişsel boyut olan mağduriyet riski de korkuda olduğu gibi her bir suç tipi için ayrı ayrı ölçülmektedir(Rader, 2004).

Her iki kavram da birbiriyle ilişkili olmasına rağmen birbirinden tanımsal olarak tamamen ayrıdır. Ampirik kanıtlar da suç korkusu ve mağduriyet riskinin katılımcıların farklı sosyo-demografik özelliklerinden etkilendiği argümanını desteklemektedir. Çevredeki suç belirtileri ve yabancılar algılanan mağduriyet riskini yükseltirken, fiziksel ve sosyal çevrede korku yaratabilecek öğeler suç korkusunu dolaylı yoldan mağduriyet riski aracılığıyla etkilemektedir(Mesch, 2000). Dolayısıyla suça verilen duygusal ve bilişsel tepkilerin ayrı ayrı ölçülmesi, yorumlama aşamasında daha açıklayıcı sonuçlar elde edebilmek bakımından önemlidir.

Baumer ve Dubow (1977) yaygın olarak uygulanan anketlerinin bireylerin suç korkusu, algısı ve değerlendirmesi hakkında belli bir miktar bilgi edinmeyi sağladığını düşünmektedir. Ancak anketler suç korkusuyla nasıl başa çıkıldığı konusunda bilgi edinmeye izin vermemektedir. Bununla birlikte suça tepki olarak geliştirilen davranışların sınanmasının mümkün olmayışını da bir eksiklik olarak vurgulamıştır. İlerleyen yıllarda yapılan araştırmalara suç korkusuna yönelik alınan önlemler ve sakınmacı davranışlar eklemlenerek bu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

Suç korkusu ve mağduriyet riskinin ölçülmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve bu bulguları açıklayan modeller iki grupta toplanmaktadır. Birincisi bireysel özellikler ikincisi ise sosyal ve fiziksel evre özellikleridir. Bireysel zellikler geçmiş mağduriyet, yaş, cinsiyet, ırk, gelir, eğitim, rutin faaliyet ve davranışlar gibi başlıkları içermektedir. Çevresel ve toplumsal düzeydeki zelliklerse suç oranları, savunmasızlık, sosyal uyum ve bütünleşme, ırk ve etnik kompozisyon ve benzeri konuları kapsamaktadır(Hicks ve Brown, 2013). Bireysel ve çevresel özellikler örneklemini içeren sosyal gruba göre farklılık gösterebilmektedir.

2.7.2. AÇIKLAYICI YAKLAŞIMLAR

Skogan ve Maxfield (1981) suçla ilişkinin doğrudan deneyimlenmesinin bireylerin kendi mağduriyet riski tahminlerini, gelecekteki savunmasızlıklarını ve davranışlarını etkileyeceğini savunmaktadır. Mağduriyet deneyimi suç oranları hakkındaki tahminleri etkileyerek bireylerin çevrelerini de riskli bir bölge olarak değerlendirmelerine yol açabilmektedir. Mağduriyet sadece doğrudan yaşamış kişilerde değil; aile, arkadaş, yakın çevre gibi dolaylı yoldan mağduriyeti deneyimlemiş kişilerde de korkuya yol açabilmektedir.

Dolaylı mağduriyet deneyiminin iki tipi bulunmaktadır. Bunlardan ilki aile, arkadaş ve yakın çevre ile sosyal ilişkiler yoluyla oluşmaktadır. İkincisi ise kitle iletişim araçları tarafından yayılan bilgilere maruz kalarak gerçekleşmektedir(Tyler, 1980). Dolaylı mağduriyet modelinin en önemli önermelerinden biri suç korkusunun gerçek mağduriyetten daha yaygın olmasının sebebini başkalarından duydukları mağduriyet deneyimleri ile dolaylı mağdur haline gelen bu kişilerdir(Covington ve Taylor, 1991).

Tseloni ve Zarafonitou(2008) Yunanistan'da 2004 yılında 450 katılımcıya uygulanan suç korkusu araştırmasından elde edilen verilerinden hareketle mağduriyet deneyimi olan bireylerin yakın çevrelerinde kendilerini ne ölçüde güvende hissettiklerini analiz etmişlerdir. Sonuçlara göre suç deneyimi olan bireyler suç ile doğrudan veya dolaylı ilişkisi olmayan kişilere göre gece saatlerinde evde ve yakın çevrelerinde yalnız yürürken daha az güvende hissetmektedir. Dolaylı olarak veya doğrudan suça maruz kalmak mağduriyet riski algısını baskın biçimde şekillendirmektedir.

Skogan(1987) nispeten yüksek suç oranlarına sahip bölgelerden elde ettiği verilerde geçmiş mağduriyet deneyimlerinin suç korkusu üzerindeki etkisini araştırmıştır. Sonuçlara göre mağduriyet ile suç karşısında duyulan korku ve endişe arasında oldukça güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Dahası önceki mağduriyetlerin savunmacı davranışları ve evi potansiyel suçtan koruma amaçlı önlemler alınması oranını da arttırmaktadır. Malvarlığına yönelik mağduriyetlerin kişiye yönelik mağduriyetlere göre daha etkili olduğu sonucuna varılmışsa da bunun temel sebebi mala yönelik suçların işlenme oranının daha yüksek olmasıdır.

Suç korkusu ve mağduriyet riski araştırmalarının en temel problemlerinden biri yaş ile olan ilişkisidir. Lebowitz (1975) 1973 yılında 1504 yetişkin katılımcıya uygulanan anket sonuçlarından hareketle yaş ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi sorgulamıştır. Anketin korkuyla ilişkili tek sorusu katılımcıların gece saatlerinde yakın çevrede yalnız yürümekten korktukları bir bölge olup olmadığıdır. Lebowitz'in analizine göre yaşın suç korkusuna küçük de olsa etkisi bulunmaktadır. İlk dönemlerde uygulanan güvenlik anketleri, Lebowitz'inkine benzer araştırma verileri ve kitle iletişim araçlarında yansıtılanlar dolayısıyla suç korkusunun yaşlılarda daha yüksek olduğu öne sürölmüştür. Yaşlıların suçtan daha fazla korktuğu düşüncesi bu alanın daha çok araştırılmasına neden olmuştur.

Yin (1982) 67.000'i 60 yaş üstünde olan 476.000 katılımcının cevaplandırığı bir güvenlik anketinin sonuçlarını suç korkusu ile ilişkisi bakımından değerlendirmiştir. Ankette katılımcılara sorulan sorulardan suç korkusu ile ilişkili iki soru gündüz ve gece saatlerinde yakın çevrelerinde güvende hissedip hissetmedikleri üzerinedir. Sonuçlara göre yaş grupları arasında suç korkusu ile ilişkili belirgin bir farklılık bulunamamıştır. Böylece yaşlıların suç korkusundan ötürü sosyal bakımdan izole olduğu konusundaki yaygın görüş yanlışlanmıştır.

LaGrange ve Ferraro (1989) önceki araştırmalarda kullanılan anket sorularını tek maddeli göstergelere dayandırmaları dolayısıyla hatalı sonuçlara yol açabilecekleri bakımından eleştirmiştir. Çünkü anketlerde katılımcılara sadece gece veya gündüz kendilerini ne kadar güvende hissettikleri sorulmuştur. Buna karşılık LaGrange ve Ferraro birden fazla madde içeren anket sorularını önermiş, mal varlığı ve kişiye yönelik toplamda 11 suç tipi belirleyerek anket uygulamışlardır. Sonuçta sadece kişiye yönelik suçlarda yaşlı grubundaki kadınlarda bir yükselme görölse de bu noktada cinsiyet faktörünün devreye girdiği, bunun dışında yaş aralığına bağlı olarak suç korkusunda önemli bir değişiklik göstermediği saptanmıştır.

Uzunca bir süre suç korkusu literatüründe suç mağduru olma ihtimalleri düşük olduğu halde yüksek korku düzeyine sahip olmaları 'irrasyonel korku' olarak değerlendirilmiştir. Bunun sebebi olarak da yaşadıkları sosyal izolasyon ve hareket imkanlarının kısıtlı olması gösterilmiştir. Pain (1997) bu durumun yaş ayrımcılığından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Yaşlıların zaman ve mekanla ilişkisinin risk ve korku gibi kavramlarla etiketlendiği bir sosyal inşa sürecin ürünü olduğunu savunmaktadır.

Suç korkusu araştırmalarının en çok yöneldiği alanlardan biri cinsiyet ve korku arasındaki ilişkinin çözümlenmesidir. Farklı mağduriyetlere yönelik korku düzeyini inceleyen araştırmaların hepsi cinsiyetin hem ayrı ayrı suçlarda hem de genel olarak korkuyu önemli ölçüde etkilediğini göstermiştir. Dolayısıyla cinsiyet bu alandaki en önemli belirleyicidir(Ferraro, 1995). LaGrange ve Ferraro(1989)’nun araştırma sonuçları kadınların genel olarak suçtan daha çok korktuklarını ve özellikle kişiye yönelik suçlarında daha yüksek korku duyduklarını kanıtlamıştır.

Kadınların mağdur olma ihtimalleri erkeklere göre daha düşük görüldüğu halde suç korkuları yapılan araştırmalarda erkeklere oranla daha yüksek çıkmaktadır. Cinsiyet-korku paradoksunu açıklamak için ortaya atılan iki hipotez bulunmaktadır. Bunlardan ilki savunmasızlık ikincisi ise cinsel saldırı gölgesi hipotezidir. Savunmasızlık hipotezinde kadınların olası bir saldırıda kendilerini savunamayacaklarından korkmalarının suç korkularını yükselttiği öne sürülmektedir. Cinsel saldırı gölgesi hipotezi ise cinsel suçların pek çok kadının korkusunun merkezini kapladığını ve kadınların suç korkusunun aslında cinsel saldırı suçlarına karşı duydukları korku olduğunu iddia etmektedir. Ancak her iki hipotez de kadın ve erkeklerde suç korkusunun nasıl bir öğrenme süreci ile şekillendiğini açıklamamaktadır. Suç korkusu cinsiyetlendirilmiş bir öğrenme süreci olarak tartışıldığında kadın ve erkeklerin aileleri, çevreleri ve medya tarafından cinsiyete özgü suç korkusu mesajları ile yetiştiği görülebilmektedir(Rader ve Haynes, 2011).

Sutton ve Farrall (2005) erkeklerin suç korkusu sorularına toplumsal beklentileri karşılayacak şekilde cevaplar verme ihtimallerinin altını çizmektedir. Suç korkuları kadınlardan daha yüksek olsa dahi kendilerinden beklenen rol gereği daha az erkeksi bir profil çizmemek adına gerçekleri yansıtmayan yanıtlar verebilmektedirler.

Goodey (1997) korkusuz erkek-korkak kadın şeklinde cinsiyetlendirilmiş stereotiplerin gerçeği yansıtmadığını savunmaktadır. Korkusuz erkek imajı çocukluktan beri tabi olunan sosyalizasyon sürecindeki egemen erkeklik algısının bir sonucudur. Goodey erkek saldırganlığını kriminolojinin bir ayağı olarak görmekte ve sosyal olarak inşa edilen saldırgan erkek düşüncesinin ‘erkekler ağlamaz’ anlamına geldiğini işaret etmektedir. Bu normatif erkeklik mitinin kriminolojik araştırmalarda problem teşkil ettiğine dikkat çekmektedir. Valentine (1989) de kadınların özellikle erkek şiddetine yönelik korkularının, ataerkil sistem tarafından yaşam alanları, saatleri ve aktivitelerinin kısıtlanmasına yol açtığını savunmaktadır.

Bu sebeple de kadınlar için en önemli başa çıkma stratejisi tehlikeli yerler ve tehlikeli saatlerden kaçınmaktır.

Suç korkusu araştırmalarında genel olarak gelir düzeyi ile korku seviyesi arasında bir ilişki bulunmamakla birlikte mağduriyet riski ile ilişkisi üzerine teoriler bulunmaktadır. Hedefin çekiciliği teorisine göre gelir düzeyi yüksek olan bireylerin mal varlığına yönelik suçlarda daha yüksek risk algılaması beklenilmektedir. Rountree ve Land (1996)'in elde ettikleri sonuçlarda sadece hırsızlık suçlarında mağduriyet riskinin bir miktar yüksek algılandığı fakat genel olarak gelirin mağduriyet riskini etkilemediğini ortaya çıkarmışlardır.

Cohen ve arkadaşları (1981) gelir düzeyi yüksek ve düşük olanların orta seviyede olanlara göre hırsızlık suçlarında mağduriyet risklerini daha yüksek algıladıklarını kanıtlamışlardır. Kanan ve Pruitt(2002)'in araştırmalarına göre hedefin çekiciliği teorisi mağduriyet riskini etkilemese de dolaylı yoldan etkiye sahiptir. Yüksek gelir düzeyi mağduriyet riski algısı ölçülerini etkilemese de bireylerin kendilerini suçtan korumalarını sağlayacak önlemleri alabilmelerini kolaylaştırır. Bir diğer açıdan yüksek gelir düzeyi bireylerin daha güvenli muhitlerde yaşamalarını kolaylaştırmaktadır. Bu yolla yüksek gelir düzeyinin düşük korku seviyesi, düşük mağduriyet riskine sebep olurken yakın çevrelerinde kendilerini güvende hissetme oranlarını yükseltmektedir. Benzer biçimde Pantazis (2000) gelir düzeyi ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında, düşük gelir düzeyine sahip bireylerin yakın çevrelerinde yalnız başına dolaşırken kendilerini daha az güvende hissettiği sonucuna ulaşmıştır. Düşük gelir düzeyinin en basit haliyle yaşanan çevre bakımından bireylerin kendisini daha savunmasız hissetmesine yol açtığı söylenebilmektedir.

Eğitim ve suç korkusu ilişkisi araştırmalarda çoğunlukla gelir düzeyi ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Eğitim düzeyi tek başına mağduriyet riskini yükselten bir değişken olmamakla birlikte, yaşam tarzının belirleyicisi olduğu varsayılmaktadır. Düşük eğitim düzeyi bireylerin dışarıda sosyalleşmesini, çalışılan işten elde ettikleri geliri etkilediği gibi dezavantajlı bölgelerde yaşam sürmesine neden olarak ancak dolaylı yoldan mağduriyet riskine etki edebilmektedir(Clemente ve Kleiman, 1977; Liska ve ark. 1988; Hicks ve Brown, 2013).

Bireylerin suça maruz kalma riskinin yaşam tarzı ile ilişkisi çokça araştırılmış ve ulaşılan sonuçlarda özellikle gece saatlerindeki aktiviteler gündüze oranla daha riskli

bulunmuştur. Bunun yanı sıra bazı bireyler belirli suç tiplerinin failleri için hedefe uygunluk gösterdiklerinden objektif mağduriyet riskleri yüksek görülmüştür. Örnek olarak yaşlı ve gelir düzeyi yüksek bireylerin mal varlığına yönelik suçların failleri için iyi bir hedef oluşturması verilmektedir(Miethe ve arkadaşları, 1987).

Ev dışındaki aktiviteler ve gece saatleri toplum tarafından da daha riskli görülen saatlerdir. Bu risk bireylerin gündelik aktivitelerini etkileyebilmektedir. En bilinen örneklerden biri yaşlıların suç korkusunun sosyal etkinliklere katılmalarını engellemeleridir. Bu oran tahmin edildiği kadar yüksek olmasa da, gerçeklik payı bulunmaktadır(Yin, 1982).

Mesch (2000)'in yaşam tarzı ve etkinliklerin suç korkusu ile ilişkisini araştırdığı çalışmasının önemli bir bulgusu düşük sosyo-ekonomik konumdaki bireylerin daha yüksek korku seviyesiyle birlikte boş zaman aktivitelerini evde gerçekleştirdiğidir. Öte yandan cinsiyet de gece saatlerindeki etkinliklerin daha riskli algılanmasında önemli bir etkidir. Çalışmanın gösterdiği önemli sonuçlardan biri de yakın çevresini tehlikeli bulan bireylerin geceleri daha az etkinliğe katılmalarıdır.

Suç korkusu araştırmalarında yakın çevreye duyulan güven bireylerin korku düzeyini belirlemede önemli bir belirteçtir. İnsanlar suçtan ne kadar korkmaları gerektiğini yakın çevrelerinden topladıkları ipuçlarından elde etmektedir. Çevresel ve toplumsal koşulların kötüye gittiği bir bölgede suç korkusu yüksek düzeyde bulunmaktadır. Soygunların, saldırıların ve diğer önemli suçların yaşandığı yerlerde mağduriyet riski yüksek bulunmakla birlikte kişiler sosyal düzenin bozulduğu yönündeki işaretlerden de olumsuz biçimde etkilenirler. Yakın çevredeki toplumsal bütünleşmenin düşük olması da suç korkusunu yükselten önemli bir etkidir(Skogan ve Maxfield, 1981).

Kanan ve Pruitt(2002) de yakın çevrede sosyal bozulmanın işaretlerinin korkuyu arttırdığını desteklemektedir. Çünkü bireyler böyle bir ortamda sosyal bakımdan kendilerini savunmasız hissetmektedir.

Yakın çevrelerinde bireyleri rahatsız eden bu işaretler; çöplükler, boş ev ve araziler, soyulmuş ve terk edilmiş arabalar, dilencilik, sözlü taciz, kamusal alanda uyuşturucu madde kullanımı ve diğer rahatsız edici davranışlar olabilir. Bununla birlikte yatırım azalması, yıkım ve inşaat faaliyetleri, sanayisizleşme gibi çevredeki sosyal ve ekonomik değişimler de dolaylı yoldan suç korkusuna etki etmektedir(Skogan, 1986). Görüldüğü gibi yakın çevre suç

korkusunu iki bakımdan etkilemektedir. Birincisi sosyal ve fiziksel ortam koşulları olarak doğrudan etkilemektedir. İkinci etkisi ise bireylerin suça ilişkin verileri yakın çevresindeki işaretlerden toplayarak mağduriyet risklerini değerlendirmeleridir.

Savunmasızlık teorileri suç korkusunun kaynağını açıklamakta en çok başvurulan teorilerden biridir. Skogan ve Maxfield (1981) savunmasızlığı fiziksel ve sosyal savunmasızlık olarak ikiye ayırmıştır. Fiziksel savunmasız grupta olanlar kendilerini herhangi bir saldırıya karşı koruyamayacak durumda olanlardır. Sosyal anlamda savunmasız olanlar ise azınlıklar, düşük gelire sahip olan gruplardır. Skogan ve Maxfield fiziksel savunmasızlığın sosyal savunmasızlığa göre çok daha güçlü bir etkisi olduğunu belirtmektedir.

Kilias (1990) önceden yapılan araştırmalarda korku düzeyi yüksek grupları savunmasızlık durumuna göre fiziksel, sosyal ve durumsal olmak üzere 3 başlık altında incelemiştir. Fiziksel olarak savunmasız olan grupta cinsiyet, yaş ve bedensel durumuna bağlı olarak; kadınlar, yaşlılar ve fiziksel bakımdan kendini savunamayacak durumda olan bireyler bulunmaktadır. Sosyal olarak savunmasız olan grupta ise taksi şoförleri, bankacılar, gece saatlerinde çalışanlar, seks işçileri gibi riskli işlere sahip kişiler, sosyal destekten yoksun kişiler, çok sayıda mağduriyet yaşamış bireyler ve benzeri kişiler sayılabilmektedir. Durumsal faktörlerde ise suç oranı yüksek bölgelerde yaşayanlar, ıssız bir bölgede mağduriyet yaşamış kişiler, yüksek riske maruz kalıp koruma alamamış kişiler gruplanmaktadır.

Büyük şehirlerde farklı toplumsal yapıların bir arada bulunması da çeşitli sonuçlara yol açmaktadır. Azınlıklar, farklı etnik veya düşük sosyo-ekonomik gruplara üye olan bireylerin çevrelerine karşı daha savunmasız olması da yüksek korkuyla sonuçlanmaktadır(Liska ve arkadaşları, 1982).

Braungart ve arkadaşları (1980) suç korkusunun fiziksel ve sosyal sebeplerini araştırdıkları çalışmalarında sağlık durumu ile suç korkusu arasında makul bir ilişki saptamışlardır. Buna göre sağlığı ve fiziksel durumunun iyi olduğunun farkında olan bireyler diğerlerine oranla daha düşük suç korkusu duymaktadırlar.

Öte yandan bazı suç tipleri yaygın olduğu ve bunlara bağlı korku düzeyi yüksek olduğu halde bireylerin risklerini küçümseyip olası bir mağduriyet için herhangi bir önlem almadıkları görülmektedir. ‘Zarar görmezlik yanılması’ olarak adlandırılan bu durumdan ötürü önlem almayan kişiler suça daha açık hale gelmektedir(Tyler, 1984).

Suç sadece bireyleri mağdur etmekle kalmaz bununla birlikte yakın çevreyle ilişkilerdeki hassas bağları zedelemektedir. Hartnagel (1979) suç korkusu ve yakın çevreyle bütünleşme arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında doğrudan bir ilişki saptayamamıştır. Ancak suç korkusu yüksek olan bireylerin yakın çevre memnuniyetinin daha az olması ve şehri daha az yaşanılabilir bulmalarını bu yönde önemli bir kanıt olarak görmektedir.

Lewis ve Salem (1980) güçlü sosyal bağlardan yoksun bir bölgede suç oranlarının yüksek olması veya artış göstermesinin başka suçlarla birlikte birçok başka problemle sonuçlanacağını savunmaktadır. Bu durum da beklenildiği üzere korku düzeyinin yükselmesine neden olmaktadır.

Villarreal ve Silva (2006) yakın çevreyle toplumsal bütünleşmenin yüksek olmasının düşük suç seviyesiyle bir ilişkisi olmadığını, aslında algılanan mağduriyet riskinin yüksek bulunması ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Sosyal düzensizlik teorilerinin ortaya koyduklarının tam aksi yönünde olan bu sonuç, Villarreal ve Silva'ya göre sosyal iletişimi ve etkileşimi yüksek olan bu bölgelerde bireylerin suç olaylarını birbirleriyle daha sık paylaşmasından kaynaklandığını savunmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının bireylerin inançları ve davranışları üzerindeki önemli etkisi en eski varsayımlardan biridir. Suç ise kitle iletişim araçlarının en önemli bileşenlerinden biridir. Bu sebeple suçun kendisi, fail ve mağdur hakkındaki düşünce ve inanışların şekillenmesinde büyük rol oynadığı düşünülmektedir. Özellikle şiddet suçlarının orantısız temsili dahil olmakla birlikte suçla ilişkili basın öğeleri suç korkusunu arttırabilmektedir. Ancak burada diğer sosyodemografik faktörlerin de devreye girdiğine dikkat etmek gerekmektedir. Örneğin sosyal yapıdaki konumuna bağlı olarak daha çok mağduriyete maruz kalmış bir birey suçla ilişkili medyadan daha çok etkilenmektedir(Callanan, 2005).

Chiricos ve arkadaşları (1997) yaş, cinsiyet, ırk, mağduriyet deneyimi ve suçla ilgili diğer algıları da denetleyerek televizyon, radyo ve gazetenin korku ile ilişkisini araştırmıştır. Sonuçlara göre televizyon ve radyonun korkuyla kayda değer bir ilişkisi olduğu ancak gazete okuyuculuğunun korkuyla ilişkisi olmadığı ortaya çıkmıştır. Kitle iletişim araçlarının etkisi üzerine yapılan pek çok araştırma da gerek suç korkusunun gerekse mağduriyet riski algısının bireysel düzeyden daha çok toplumsal seviyede yüksek olduğunu öne sürmektedir(Heath ve Gilbert, 1996; Wahlberg ve Sjoberg, 2000).

Doob ve Macdonald(1979) ise araştırmalarında diğerk değişkenler kontrol edildiğinde suç korkusu ile televizyon izleyiciliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığını ancak suç oranı fazla olan bölgelerde yaşayan bireylerin daha fazla televizyon izlediğini ortaya koymuşlardır.

Heath (1984) gazete haberlerini araştırdığı çalışmasında haber tiplerini yerel, sansasyonel ve gelişigüzel olarak sınıflandırmış ve suç korkusu ile arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Gazetelerde daha çok yerel haberleri okuyanların, gazeteyi gelişigüzel okuyanlara ve sadece sansasyonel haberleri okuyanlara oranla suçtan daha fazla korktukları ortaya çıkmıştır.



2.7.3. ÖNLEMLER

Suç korkusunun nedenleri önemli olduğu kadar sonuçları da bireylerin yaşamlarını şekillendirmektedir. Suçun etkilerinden korunmak ve suç korkusunu azaltmak için bireyler çeşitli önlemler almaktadırlar. Bunlar kaçınma, koruyucu davranışlar, garantiye alma, iletişimci davranışlar, katılımcı davranışlardır. Kaçınmada kişi mağduriyet riski yüksek durum ve aktivitelerden kaçınmayı tercih etmektedir. Koruyucu davranışlarda bireyler evlerini korumak için çeşitli güvenlik önlemleri aldıkları gibi ev dışında da kendilerini tehlikeli durumlarda koruyabilecekleri önlemler almaktadırlar. Garantiye almada bireyler olası bir mağduriyetin maliyetlerini en düşük hale getirmeye çalışmaktadırlar. İletişimci davranışlarda bireyler suçla ilgili bilgi ve duygularını diğerleriyle paylaşmaktadırlar. Katılımcı davranışlarda ise bireyler diğerleriyle birlikte hareket ederek kendilerini korumaktadırlar. (DuBow ve arkadaşları, 1979; Garofalo, 1981) DuBow'un kategorilerine ek olarak Garofalo(1981) bilgi aramayı eklemektedir. Birey medyadan suçla ilgili bilgileri araştırarak, çevresindekilere sorarak ya da çevresinde suçla ilgili ipuçları arayarak tehlikeyi azaltmaya çalışmaktadır.

Rader ve arkadaşları (2007) suç korkusu, mağduriyet riskinin kaçınma ve savunma davranışları üzerine etkisini araştırmıştır. Sonuçlara göre suç korkusu ile savunma davranışları arasında karşılıklı bir ilişki bulunurken mağduriyet riski ile herhangi bir ilişki saptanmamıştır. Daha spesifik bir araştırmada ateşli silah taşımanın suç korkusu ve mağduriyet riski ile ilişkisi araştırılmış ancak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır(Bankston ve Thompson, 1989).

Liska (1988) ise suç korkusunun kaçınma davranışlarından etkilenmediğini, daha ziyade bu davranışların korku seviyesini etkilediğini savunmaktadır. Liska'nın araştırmasına göre bu davranışlar korkuyu azaltmak yerine daha çok yükseltmektedir(Liska ve arkadaşları, 1988).

2.7.4. TÜRKİYE’DE SUÇ KORKUSU

Suç korkusunun araştırılması güvenlik ve suçla mücadele bakımından izlenecek politikaların oluşturulması için bilimsel veriler sağlanmasında önemli role sahiptir. Bu nedenle suç korkusuna neden olan bireysel, fiziksel, sosyal, politik ve ekonomik faktörlerin ortaya çıkarılması ve bulgular ışığında başta belediyeler olmak üzere kamu ve özel kurum ve kuruluşların da bu problemle başa çıkabilmek için çaba sarf etmeleri gerekmektedir (Dolu ve ark., 2009).

Türkiye’de suç korkusu üzerine yapılan araştırmaların bulgularına bakıldığında başta cinsiyet olmakla birlikte araştırmanın uygulandığı bölgedeki toplumsal yapı ve örneklemin yapısı, sosyal düzensizlik, dolaylı mağduriyet deneyimleri, medya gibi temel faktörlerin etkisi göze çarpmaktadır.

İstanbul’daki 18-25 yaş arası üniversite öğrencilerinin katılımı ile gerçekleştirilen çalışmada kadınların bütün suç tiplerinde daha yüksek korku düzeyi gösterdikleri görülmüştür. Cinsel saldırı ve tecavüz suçlarında mağdur olma risk algısı düşük olmasına rağmen kadınlar bu suç tiplerinde oldukça yüksek düzeyde korku göstermektedir. Ayrıca gece ve gündüz saatlerinde güvensiz gördükleri bölgelerden kaçınma oranları da erkeklere göre daha yüksektir. Kadınlarda suç korkusu yüksek olmasına rağmen sosyal ve fiziksel çevredeki düzensizliklere ilişkin farkındalıklarının daha düşük görülmesi bu araştırma bağlamında düzensizlik teorisini desteklememektedir (Özaşçılar, 2005).

Kent sakinlerinin suç korkuları üzerine yapılan bir araştırmada katılımcıların büyük bölümü kent içinde bir yerden başka bir yere giderken özellikle تنها saatlerde tedirgin olduklarını ve daha büyük bölümü de kentte karşılaştıkları bazı kişilerden tedirgin olduklarını belirtmişlerdir. Cinsel saldırı ve terörün olaylarının en yüksek korku yaratan etkenler olduğu belirtilirken bunun gerek ulusal gerek uluslar arası ölçekteki gelişmelerin medyadaki yansımalarından etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır (Sipahi, 2016).

Türkiye’de yapılan bir başka araştırma da kentsel ve kırsal alandaki suç korkuna odaklanmaktadır. Kadınlarda ilerleyen yaşlarda suç korkusunun azaldığı görülmüştür. Yüksek eğitim seviyesi kentteki katılımcıların korku seviyesini düşürürken kırsal alandaki

katılımcılarda bir etkisi görülmemiştir. Savunmasızlık teorisinin tersine ileri yaşlar kırsal alanda suç korkusuna etki eden bir unsur değilken, kentsel alanda da korku seviyesini düşürmektedir (Karakuş ve ark.,2010).

Cinsiyetin suç korkusuna olan etkisi Türkiye’deki araştırmalarda da paralellik göstermektedir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencileri öğrencilerinin suç korkularının suç tiplerine göre incelemeyi hedefleyen araştırmada kadınların suç korkusunun yüksek olduğu ve özellikle cinsel suçlarda daha yüksek korku gösterdikleri görülmüştür (Gökkulu, 2011). Şahsa ve mala karşı suç korkusunu ayrı ayrı değerlendirmeyi hedefleyen, İstanbul’un Kadıköy ilçesinde yapılan araştırmada şahsa karşı suçlarda mağduriyet riski ve kadın olmak arasında anlamlı ilişki bulunmuş ve bunun suç korkusunu da etkilediği sonucuna varılmıştır (Gaziarifoğlu, 2009).

Kadınlardaki suç korkusunun ilişkili olduğu faktörleri analiz edebilmek için nitel yöntemle yapılmış çalışmalar da mevcuttur (Çardak, 2012). Ankara’nın farklı semtlerinde yaşayan otuz kadınla suç korkusunu üzerine yalpan araştırmada kadınlarda suç korkusunun mevcut olduğu lakin bu korkunun yaşam tarzlarına çok büyük etkisinin olmadığı görülmüştür. Burada da cinsel suçların kadınlarda hem kendileri hem de diğer kadınlar için en çok korktukları suç tipi olduğu görülmektedir. Cumhuriyet Üniversitesinde otuz beş kadın öğrenciyle medya ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi sorgulamak için yapılan araştırmada suç haberlerini yakından takip eden kadınların mağduriyet korkularının diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Öztürk,2015).

Ankara’da Çankaya ve Altındağ ilçelerinde gerçekleştirilen suç korkusu araştırmasında kadınlarda korku yüksek görülmesine rağmen cinsiyet ayrımı olmaksızın sosyal ve fiziksel düzensizliklerin suç korkusunu en çok etkileyen faktör olduğu sonucuna varılmıştır. Dolaylı mağduriyetin de suç korkusunu etkileyen en önemli faktörlerden biri olduğu görülmektedir(Çetin, 2010). Mersin ilinde yapılan suç korkusu araştırmasında bireylerin korku düzeylerinin yüksek görülmesinde göçle değişen toplumsal ilişkilerin yanında fiziksel ve sosyal düzensizliğin önemli etkileri olduğu görülmüştür(Öztürk, 2016).

2.7.5. LGBTİQ VE SUÇ KORKUSU

Cinsiyetin suç korkusu üzerindeki etkileri hakkında çok sayıda araştırma yapılmıştır. Ancak cinsel kimlik ve yönelimlerin objektif mağduriyet riski ile olan ilişkisi üzerine araştırmalar olsa da suç korkusuyla ilişkisi üzerine bütünsel bir çalışmaya rastlamak mümkün değildir.

Herek (2009) cinsel damgalamanın cinsel azınlıklar için önemli sonuçlara yol açtığını vurgulamaktadır. Gey erkekler mal varlığına yönelik suçlarda yüksek risk altında bulunmakla birlikte lezbiyen ve biseksüellere göre her alanda mağduriyete uğrama riski daha yüksektir. Bunun sebebi gey erkeklerin lezbiyen ve biseksüellere göre daha görünür olmalarıdır.

Lezbiyen ve geylerin suç korkusu ve mağduriyet riski üzerine yapılmış bir çalışma Otis (2007) tarafından 272 kişilik bir örnekleme gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre kadınlar, yakın çevresinde düzensizlik olan bireyler ve önceden mağduriyet deneyimi olan kişilerde korku seviyesi yüksektir. Heteroseksüel bireylerdeki sonuçlara farklı olarak mağduriyet riski algısının erkek ve kadınlarda hemen hemen aynı seviyede olduğu görülmüştür. Bu noktada nefret suçları argümanı öne sürülebileceği gibi, gey erkeklerin fiziksel ve sözlü saldırılar kadar cinsel şiddet için de hedef olma olasılıkları öne sürülebilmektedir.

Yavorsky ve Sayer (2013) trans kadınların güvenlik algıları ve mağduriyet korkularını araştırmıştır. Bu araştırmada trans kadınların önceki cinsiyet deneyimlerinin cinsiyet değişiminden sonrasını etkilemediği görülmüştür. Yani sosyalizasyon sürecinde eril cinsiyet normlarına tabi tutulmaları ve bir bölümünün fiziksel olarak daha gelişkin olmalarına rağmen suça karşı geliştirdikleri korku seviyesi yüksektir. Bu noktada toplumda kadın bedenine sahip olmanın bir sonucu olarak korkunun öğrenilen bir davranış olduğunun da altı çizilmektedir.

Herek'in cinsel damgalanma ve cinsel azınlık teorileri dikkate alınarak LGBTİQ bireylerin kimliklerinden dolayı risk altında olmaları, suç korkusu konusunda da sosyal savunmasızlık teorisini akla getirmektedir. Otis'in araştırmasından hareketle bu kimliklerin bireylerin mağduriyet riskini yüksek algılamalarına yol açtığı ihtimali düşünülebilmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma 2014-2015 yılları arasında İstanbul'da yaşayan LGBTİQ bireylerin suç korkularının ölçülmesi ve mağdur olma risklerini değerlendirmelerinde kimliklerinin etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışmada nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılmıştır. Veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme kullanılmıştır. Toplam 19 LGBTİQ katılımcıyla derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Derinlemesine görüşmelerde açık uçlu sorular sorulup cevaplar dinlenerek kaydedilirken konuyla ilişkili ek sorular sorularak araştırma konusunun detaylı incelenmesi mümkün olur. Bu görüşmeler konuşma ve ilişki başlatma sürecini kapsadığından, teknik beceri, duyarlılık, konsantrasyon gibi özelliklerin yanı sıra karşıdakini anlama içe bakış ve disiplin gerektirmektedir. Görüşmeci güven duygusu oluşturmali, katılımcıyı konuşma konusunda cesaretlendirmeli, bu sürecin bir karşılıklı öğrenme ve paylaşımına dayandığının bilincini yaratmalıdır(Kümbetoğlu, 2015).

Bu araştırmanın örnekleme ise kartopu tekniği ile oluşturulmuştur. Aynı zamanda ağ, zincirleme ya da nama dayalı örnekleme olarak da adlandırılan kartopu örneklem, bir ağdaki örnek olayları seçmek için bir yöntemdir. Küçük başlayıp karlar üzerinde yuvarlandıkça büyüyen bir kartopu analogisine dayanmaktadır. Bir ya da birkaç kişi ile başlayarak bu kişilerin bağlantıları yoluyla yayılmaktadır. Doğrudan ilişki kurmanın güç olduğu gruplarda kullanılan kartopu tekniğinde, güvene dayalı ilişki kurularak örnekleme ulaşılmak mümkündür(Neuman, 2014).

Suç korkusu araştırmalarının büyük çoğunluğu tamamen nicel yöntemlerle araştırılmaktadır. Bu araştırmada ise nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılmıştır. Toplum bilimlerinde bir yandan standartlaşmayı sağlamak öte yandan görüş derinliğine ulaşmak üzere nicel-nitel bir görüşme tekniği geliştirilmiştir. Bu şekilde standartlaşma aracı olan görüşme cetveli esneklik kazanırken, görüşmeci soruları yerine göre yeniden dile getirebilme ve verilen yanıtları sondajlama yetkisi kazanmıştır. Böylece katılımcılara da cevaplarını kendi seçimlerine göre verme ve konulara derinlik kazandırma imkanı sağlanmıştır(Sencer, 1989).

Kenneth F. Ferraro'nun Suç Korkusu: Mağduriyet Riskinin Yorumlanması isimli ölçeği temel alınarak hazırlanan görüşme formunda ilk üç bölüm nicel veri analizi yapılarak yorumlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 17 istatistik programında analiz edilmiştir. Bunlardan ilki katılımcıların sosyodemografik özellikleri ile ilgilidir ve aynı zamanda açık uçlu hale getirilip, takip edilen medya kanalları ile ilgili bir soru ilave edilmiştir. Sıralı ölçek sorulardan oluşan suç korkusu ile ilgili bölüm değiştirilmeden bırakılmış; mağduriyet riski değerlendirmesi sorularında katılımcılardan hem sıralama yapmaları istenmiş hem de yaptıkları sıralamaların sebepleri sorulmuştur. Dolayısıyla birinci ve üçüncü bölüm hem sayısal analize hem de içerik analizine uygun tasarlanmıştır.

Araştırmanın temel problemi ve örneklemini göz önüne alındığında geri kalan bölümlerde nitel yöntemlere başvurulması gerektiği görülmüştür. Nitel araştırma toplumsal gerçeklik hakkında bilgi edinmenin bir yoludur. Toplumsal bilimlerde niteliksel yaklaşım toplumsal bir olguyu keşfetmek, tanımlamak ya da açıklamak, insanların faaliyetlerine, durumlarına, olaylara ve eserlere yükledikleri anlamları açmak, toplumsal yaşamın bazı yönleri hakkında derin bir bakış açısı inşa etmek için kullanılmaktadır. İnsanları doğal ortamlarında inceleyerek, yeni veya araştırılmamış alanları keşfetmeyi; bireylerle gruplar arası ilişkiler, kurumsal ve kültürel bağlamları aydınlatarak mikro ile makro arasında bağlantı kurabilmek amacıyla kullanılmaktadır(Leavy, 2014).

Nitel araştırma yapmadaki asıl amaç bireylerin kendi öznel koşullarını açıkça ifade edebilmesi ve onların deneyimlerinden yola çıkılarak anlaşılabilir sonuçlara ulaşmaktır. Nitel araştırmanın yerleşik bir tanımı olmadığı gibi araştırmaların tasarlanma süreci üzerine de pek çok teori vardır. Nitel araştırmada bütün sürece hakim olan mantıksal dizgeye 'araştırma deseni' denmektedir:

Nitel araştırma varsayımlarla ve bireyler veya grupların bir sosyal ya da insan sorununa atfettikleri anlamlara değinen ve araştırma problemlerinin incelenmesini içeren yorumlayıcı/kuramsal çerçevelerin kullanımı ile başlar. Bu problemi araştırmak için, nitel araştırmacılar; araştırmada, çalışmadaki insan ve yerlere duyarlı olan doğal ortamdaki veri koleksiyonlarını ve hem tümevarım hem de tümdengelimli, örüntü ve temalar kuran veri analizlerini içeren nitel bir yaklaşım kullanırlar. Nihai yazılı bir rapor veya sunum; katılımcıların seslerini, araştırmacının derin düşüncelerini, problemin kompleks bir açıklama ve yorumlamasını, ve literatüre katkısını veya değişim çağrısını içerir(Creswell, 2013).

Nitel yöntemlerin nicel yöntemlerden ayrılan yanı temsil edici özelliği olmamasıdır. Örneklemin yansıtıcılığı, sonuçların genelleştirilebilirliği garanti edilememektedir. Bu sebepten ulaşılan sonuçların hangi zamanda geçerli olduğu açıkça belirtilmeli, diğer durum ve zamanlar için nasıl bir geçerliliği olacağına ilişkin argümanlar ortaya konmalıdır. Bu özelliklerinden ötürü güvenilir verilere ulaşabilmek için araştırma planının özenle tasarlanması; veri oluşturma tekniği ve örneklem seçiminin doğru yapılması gerekmektedir(Mayring, 2011).

Kriminoloji zengin bir niteliksel araştırma mirasına sahiptir. Suçlular ve ceza adalet sistemi hakkındaki birçok bilgi erken dönemdeki nitel araştırmalara dayanmaktadır. Kalitatif kriminoloji suçun sonuçları, nedenleri, doğası ve suça verilen tepkiler hakkında bilgi edinebilmek için sözel, metinsel çözümlemelerin ve gerçek dünyaya ilişkin gözlemlerin toplanıp yorumlanmasını amaçlamaktadır(Miller ve arkadaşları, 2015).

Cinsiyet, cinsellikler ve bunlara atfedilmiş eşitsizliklerin suça dahil olan kişilerin deneyimlerini nasıl şekillendirdiklerini araştıran feminist ve queer kriminologlar için kalitatif görüşme verileri oldukça uygundur. Queer perspektiften yapılan araştırma kimlikler, performativite, kullanılan dil ve anlamlandırma süreçleri ile ilgilendiğinden nitel yaklaşımlar özellikle verimli görülmektedir. Dolayısıyla insanların suç ve mağduriyet deneyimlerinin cinsiyetlendirilmiş, heteronormatif olgular olarak değerlendirilmesi kalitatif yöntemle mümkündür.(Panfil ve Miller, 2015)

3.1. GÖRÜŞME FORMU

Görüşme formundaki sorular Kenneth F. Ferraro'nun Suç Korkusu: Mağduriyet Riskinin Yorumlanması isimli ölçeği temel alınarak hazırlanmıştır. Ferraro (1994)'nin geliştirdiği görüşme formu Özaşçılar (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Sadece suç korkusunu ölçen sorular özgün halinde kullanılmıştır. Görüşme formunda suç davranışlarını tanımlamak için kullanılan kelimeler günlük dile uyarlanmıştır, örneğin; gasp, tecavüz, cinsel saldırı. Görüşme formunda yer alan diğer sorular açık uçlu hale getirilmiştir. Mağduriyet riskinin değerlendirilmesinde kimliğin etkilerini sorgulayan soruların bulunduğu bir bölüm eklenmiştir. Görüşme formu (EK 1'e bakınız) 9 bölüm ve toplamda 42 sorudan oluşmaktadır:

1. Bölüm: Sosyo demografik özellikler, fiziksel durum ve medya takibi ile ilişkili sorular
Katılımcıların yaşları, eğitim seviyeleri, kendilerini hangi cinsiyette tanımladıkları, cinsel yönelimleri, fiziksel olarak ve sağlık durumları bakımından kendilerini nasıl tanımladıkları, hangi medya kanallarını sıklıkla takip ettikleri sorulmuştur.
2. Bölüm: Suç korkusu ile ilgili sorular
Katılımcılardan 8 farklı suç tipine ilişkin korkularını 1 ile 5 arasında (1 'Hiç', 5 'En Çok'u temsil etmek üzere hiç ile en çok arasında) değerlendirmeleri istenmiştir. Suç korkusunu ölçümlemek amacıyla sorulan sorular kapalı uçlu olduğu halde katılımcıların eklemek istedikleri duygu ve düşünceler formlarına kaydedilmiştir. Mal varlığına yönelik suçlar, cinsel suçlar ve kişiye yönelik suçlardan oluşan 8 suç tipi sırasıyla şöyledir: Para için aldatılmak, kandırılmak, dolandırılmak; Sahip olunan mala zarar verilmesi; Evde değilken birinin eve girmesi; Evdeyken birinin eve girmesi; Sokakta soyulmak veya gasp edilmek; Silahlı saldırı; Öldürülmek; Tecavüze veya cinsel saldırıya uğramak.
3. Bölüm: Mağduriyet riski değerlendirmesi soruları
Bu bölümde katılımcılardan 5 farklı suç tipinden mağdur olma ihtimalini en yüksek gördükleri 3 tanesini en yüksekten en düşüğe sıralamaları istenmiştir. Ardından yaptıkları risk değerlendirmesinde neden bu sıralamayı seçtikleri her üç öge için de sorgulanmıştır. 5 suç tipi sırasıyla: Hırsızlık-dolandırılmak; Sokakta gasp edilmek; Silahlı saldırı mağduru olmak; Öldürülmek; Tecavüz, cinsel saldırı mağduru olmak.

4. Bölüm: Mağduriyet deneyimi soruları

Bu sorularla katılımcıların veya yakın çevrelerinden birinin (aile, arkadaş, komşu vb) son bir yıl içerisinde suç mağduru olup olmadıkları sorulmaktadır. Eğer yaşanmış bir mağduriyet var ise detayları öğrenilerek hakkında bilgi alınmaya çalışılmıştır. Bu bölümün amacı katılımcıların doğrudan yaşadıkları mağduriyetlerin veya dolaylı mağduriyetlerin suç korkularını ve mağduriyet riski tahminlerini nasıl şekillendirdiklerini anlamaktır. Bir diğer amaç da bu mağduriyetlerin katılımcılar veya çevrelerindeki bireylerin kimlikleriyle olan ilişkisini sorgulamaktır.

5. Bölüm: Aidiyetle ilgili sorular

Bu bölümdeki sorular katılımcıların sosyal ve fiziksel çevreleriyle ne ölçüde bütünleştiklerini öğrenmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla katılımcılara içinde bulundukları çevreye, semte ve topluma ait hissedip hissetmedikleri, çevreye duydukları güven, çevrede gerçekleşen bir suçtan ötürü polisi arayıp aramadıkları sorulmuştur. Bunun yanı sıra yakın çevrelerinde katılımcıları tedirgin eden bir şey olup olmadığı sorulmuştur.

6. Bölüm: Yaşam tarzı ile ilgili sorular

Bu sorularla katılımcılara haftanın kaç günü ve kaç gecesi dışarda oldukları, ayda kaç gece bir etkinliğe katıldıkları sorulmuştur. Burada amaç katılımcıların günlük yaşamlarının ne kadarını dışarıda geçirdikleri ve gece saatlerindeki etkinliklere katılıp katılmadıklarını öğrenmektir.

7. Bölüm: Semte ve çevreye duyulan güven ile ilgili sorular

Bu bölümde katılımcılara gündüz ve gece saatlerinde evlerinde güvende hissedip hissetmedikleri, yine gündüz ve gece saatlerinde semtlerinde güvende hissedip hissetmedikleri sorulmuştur. Bununla birlikte kendilerini güvende hissetmedikleri yer ve saatler var ise hangileri olduğu ve nedenleri sorgulanmıştır.

8. Bölüm: Kimlik ve algılanan mağduriyet riski ilişkisini sorgulayan sorular

Bu bölümdeki sorular katılımcıların mağduriyet risklerini değerlendirmelerinde kimliklerinin etkisini öğrenmeyi amaçlamaktadır. Bu sorularda kullanılan ‘kimlik’

kavramı araştırma çerçevesinde katılımcıların LGBTİQ oluşuna gönderme yapmaktadır. Ancak katılımcıların mağduriyet risklerini değerlendirirken diğer kimliklerini ön planda tutmaları ihtimaline karşılık bu konuda sorularda ve uygulamada bir sınırlama yapılmamıştır. Bu bölümde katılımcıların veya yakın çevrelerinden birinin önceden kimlikleri dolayısıyla mağduriyet yaşıyıp yaşamadıkları, kimliklerinin mağdur olma risklerini artırıp arttırmadığı konusundaki düşünceleri sorulmuştur. Katılımcılara gelecek yıl içerisinde kimlikleri dolayısıyla mağdur olma ihtimalleri konusundaki tahminleri ve böyle bir risk var ise yaşam tarzını ne yönde etkilediği sorulmuştur. Son olarak aileleri ve yakınlarının katılımcıların kimliklerinden ötürü suç mağduru olmalarından korku duyup duymadıkları sorulmuştur.

9. Bölüm: Alınan önlemler ve kaçınma davranışları ile ilgili sorular

Bu bölümde katılımcılara mağdur olma risklerini azaltmak için herhangi bir önlem alıp almadıkları sorulmuştur. Gündüz ve gece saatlerinde güvensiz olduğunu düşündükleri yerlerden kaçınıp kaçınmadıkları ve geçtiğimiz yıl içerisinde günlük aktivitelerini suç nedeniyle kısıtlayıp kısıtlamadıkları sorulmuştur.

4. BULGULAR

4.1. SOSYO DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER, FİZİKSEL DURUM VE SIKLIKLA TAKİP EDİLEN MEDYA KANALLARI

Araştırma İstanbul'da yaşayan toplam 19 LGBTİQ katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. 14 katılımcı Asya, 5 katılımcı Avrupa yakasında ikamet etmektedir. Katılımcıların yaşları 18-43 aralığında olup, yaş ortalamaları 27'dir. Tablo 1'de katılımcıların yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, eğitim ve meslekleri gösterilmektedir. Katılımcılar K(1)'den K(19)'a kadar kodlanmış olup, araştırmanın devamında da tabloda gösterilen kodlar ile isimlendirileceklerdir.

Katılımcılardan beşi öğrenci, beşi işsiz, dokuzu da çeşitli iş kollarında çalışmaktadır. Mesleklerini ise; veteriner, psikolog, bar yöneticisi, öğretmen, asker, e-ticaret uzmanı, sosyolog, astrolog şeklinde belirtmişlerdir.

Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında en az lise mezunu en çok doktora mezunu olmakla birlikte altı lise mezunundan üçü üniversiteyi terk ettiğini özellikle belirtmiştir.

Katılımcılara kendilerini hangi cinsiyette tanımladıkları sorulduğunda: beş kişi 'kadın', sekiz kişi 'erkek', bir kişi 'interseks kadın', bir kişi 'interseks erkek', iki kişi 'queer', bir kişi 'trans erkek', bir kişi 'trans kadın' şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcılara cinsel yönelimleri sorulduğunda, üçü lezbiyen, sekizi gey, üçü biseksüel, üçü heteroseksüel, ikisi queer olduklarını söylemişlerdir.

Katılımcılara sağlık durumları sorulduğunda bir kişi sağlığını '*genelde dinç ama arka planda sorunlu*' şeklinde olumsuz tanımlamıştır. Katılımcılardan on dördü ağırlıklı '*genel olarak iyiyim*', '*genel olarak sağlıklıyım*', '*geçen yıllara göre daha iyiyim*' şeklinde olumlu yanıtlar vermiştir. Dört kişi ise sağlık durumlarının ne iyi ne kötü olduğu yönünde ifadeler kullanmıştır.

Tablo 1: Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

KATILIMCI	CİNSİYET	CİNSEL YÖNELİM	YAŞ	EĞİTİM	MESLEK
K(1)	Kadın	Lezbiyen	41	Doktora	Veteriner
K(2)	Kadın	Lezbiyen	26	Yüksek Lisans	Psikolog
K(3)	Kadın	Lezbiyen	18	Lise	Öğrenci
K(4)	Erkek	Gey	28	Lise (Üniversite Terk)	Bar Yöneticisi
K(5)	Erkek	Gey	24	Lisans	Öğretmen
K(6)	Erkek	Gey	32	Yüksek Lisans	Asker
K(7)	Erkek	Gey	31	Yüksek Lisans	Çalışmıyor
K(8)	Erkek	Gey	22	Lisans	Öğrenci
K(9)	Erkek	Gey	20	Lisans	Öğrenci
K(10)	Erkek	Gey	28	Lisans	E-Ticaret Uzmanı
K(11)	Erkek	Gey	18	Lise	Çalışmıyor
K(12)	Kadın	Biseksüel	21	Lisans	Öğrenci
K(13)	Kadın	Biseksüel	25	Lisans	Sosyolog
K(14)	İnterseks Kadın	Biseksüel	23	Lisans	Öğrenci
K(15)	İnterseks Erkek	Heteroseksüel	30	Lise	Çalışmıyor
K(16)	Queer	Queer	29	Lisans	Çalışmıyor
K(17)	Queer	Queer	43	Lise (Üniversite Terk)	Çalışmıyor
K(18)	Trans Kadın	Heteroseksüel	37	Lise (Üniversite Terk)	Astrolog
K(19)	Trans Erkek	Heteroseksüel	24	Lisans	E-Ticaret Uzmanı

Katılımcılardan fiziksel durumlarını tanımlamaları istendiğinde verilen cevaplardaki oranlar sağlık durumlarındaki ile aynıdır. Katılımcılar arasında geylerin hemen hepsi fiziksel durumlarını anlatmak için olumlu ifadeler kullanmışlardır. Bu ifadelerden bazıları ‘*zayıfım ancak kendimi koruyabilirim*’, ‘*güçlüyüm*’, ‘*narin değilim, yapılıyım*’, ‘*süper, atletığım*’, ‘*sağlam, kusur yok*’ şeklindedir. Diğer yönelimlerdeki katılımcıların cevapları ise değişiklik göstermektedir.

Katılımcıların ikisi hiçbir medya kanalını sıklıkla takip etmemektedir. Üç kişi ise televizyon, gazete, sosyal medya organları, dergi ve benzeri çeşitli yayın organlarını sıklıkla takip etmektedir. On üç kişi sıklıkla facebook, 7 kişi ise sıklıkla twitter kullandığını belirtmiştir. Katılımcıların takip ettiklerini belirttikleri gazete, televizyon kanalları, dergi, site ve alternatif sosyal medya organları şu şekildedir: Hürriyet, Habertürk, Cumhuriyet, Radikal, NTV, TRT, Hayat TV, İMC TV, Star Tv, Halk Tv, Fox, Kanal D, T24, Cumhuriyet, Evrensel, Özgür Gündem, Leman, Penguen, Karga Mecnua, Mynet, Hürriyet.com, Bianet, SoundCloud, Google+, Instagram, Youtube.

Ayrıca katılımcıların sosyo demografik özellikleri, sağlık durumları, fiziksel durumları ve sıklıkla takip ettikleri medya kanalları ile ilgili verdikleri bilgilerin frekans ve yüzdeleri Tablo 2’de görülebilir:

Tablo 2: *Katılımcıların Sosyo Demografik Özellikleri, Sağlık Durumları, Fiziksel Durumları Ve Sıklıkla Takip Ettikleri Medya Kanalları İle İlgili Frekans Ve Yüzdeler*

	Meslek
	Frekans
Çalışmıyor	5
Öğrenci	5
Çalışan	9

	Eğitim
	Frekans
Lise	6
Lisans	9
Lisansüstü	4

	Cinsiyet Tanımı
	Frekans
Kadın	5
Erkek	8
İnterseks	2
Queer	2
Trans	2

	Cinsel Yönelim
	Frekans
Lezbiyen	3
Gey	8
Biseksüel	3
Heteroseksüel	3
Queer	2

	Sağlık Durumu
	Frekans
Kötü	1
Orta	4
İyi	14

	Fiziksel Durum
	Frekans
Kötü	1
Orta	4
İyi	14

	Medya Kanalı 1
	Frekans
Tv	2
Gazete	3
Twitter	3
Facebook	5
Diğer	2
Hiçbiri	2
Hepsi	2

	Medya Kanalı 2
	Frekans
Tv	1
Gazete	1
Twitter	1
Facebook	3
Diğer	3
Hepsi	1
Toplam	10
Kayıp Veri	9

	Medya Kanalı 3
	Frekans
Facebook	1
Diğer	1
Toplam	2
Kayıp Veri	17

	Mağduriyet Riski 1
	Frekans
Hırsızlık,dolandırılmak	3
Gasp	6
Silahlı Saldırı	2
Öldürülmek	2
Cinsel Saldırı	6

	Mağduriyet Riski 2
	Frekans
Hırsızlık,dolandırılmak	5
Gasp	9
Silahlı Saldırı	2
Öldürülmek	1
Cinsel Saldırı	2

	Mağduriyet Riski 3
	Frekans
Hırsızlık,dolandırılmak	5
Gasp	2
Silahlı Saldırı	4
Öldürülmek	6
Cinsel Saldırı	2

	Yaş Aralık
	Frekans
Genç	9
Gençüstü	7
Orta	3

4.2. SUÇ KORKUSU

8 adet suç korkusu sorusu için demografik özelliklere göre analiz yapmadan önce bu sorulara hangi tip analizin uygun olup olmayacağını sınaması açısından öncelikle bu sorular için Ki-Kare normallik testi yapılmıştır. Ki-Kare testi sonuçlarına göre sadece “Birinin malınıza zarar vermesi.” sorusu için alfa 0.05’e göre (%95 güvenle) verilerin dağılımının normal dağılıma uyduğunu belirten hipotezin reddedilmediği görülmüştür. ($p=0.132>0.05$). Bu yüzden bu sorunun analizinde parametrik testlerin yapılması, diğer sorular içinse parametrik olmayan testlerin yapılması daha uygun görülmüştür.

Her bir soru için tanımlayıcı istatistiklere bakıldığında mod değerleri ilgili soru için en sık verilen cevabı göstermektedir. Buradan yola çıkarak mod sonuçlarına göre ankete katılanların ‘Para için aldatılmak, kandırılmak, dolandırılmak’ ve ‘Birinin malınıza zarar vermesi’ soruları için duyulan korku genelde orta ya da daha az derecede belirtmiş olup ‘Siz evde değilken birinin evinize girmesi’ ve ‘Sokakta soyulmak veya gasp edilmek’ için korkularının genelde daha fazla olduğu görülmüştür. ‘Siz evde iken birinin evinize girmesi’, ‘Birinin size silahla saldırması’, ‘Öldürülmek’, ‘Tecavüze veya cinsel saldırıya uğramak’ içinse korkularının diğer durumlara göre genelde daha yüksek olduğu görülmüştür(Tablo 3’e bakınız).

Tablo 3: Tanımlayıcı İstatistikler

	Para için aldatılmak, kandırılmak, dolandırılmak.	Birinin malınıza zarar vermesi.
Ortalama	3.1053	2.8421
Medyan	3	3
Mod	3	2
Standart Sapma	1.41007	1.25889
	Siz evde değilken birinin evinize girmesi.	Siz evde iken birinin evinize girmesi.
Ortalama	3.3684	4
Medyan	4	4
Mod	4	5
Standart Sapma	1.42246	1.20185
	Sokakta soyulmak veya gasp edilmek.	Birinin size silahla saldırması.

Ortalama	4.1053	4.3158
Medyan	4	5
Mod	4	5
Standart Sapma	1.10024	1.05686
	Öldürülmek.	Tecavüze veya cinsel saldırıya uğramak.
Ortalama	4.3684	4.5263
Medyan	5	5
Mod	5	5
Standart Sapma	1.30002	1.02026

Suç korkusu soruları ordinal (sıralı) değişkenler olduğundan sorulara verilen yanıtların ortalamalarının demografik değişkenlere göre değişip değişmediği parametrik olmayan ya da parametrik testler yardımıyla test edilmiştir. Öncelikle suç korkusu sorularına verilen yanıtların ortalamasının cinsel yönelime göre değişip değişmediği birden fazla grup için karşılaştırma yapmamızı sağlayan parametrik olmayan Kruskal-Wallis testi ile denenmiştir. Bu test sonucuna göre suç korkusuna verilen yanıtların cinsel yönelime göre değişmediğini varsayan hipotez reddedilmemiştir. ($p>0.05$) Suç korkusu sorularına verilen yanıtların yaş aralıklarına göre değişip değişmediği incelenmek amacıyla yine aynı test kullanılarak sadece “Birinin malınıza zarar vermesi.” maddesine ilişkin korku için yaş aralıklarına göre %90 güvenle farklılıklar bulunmuştur. ($0.071<0.10$) Mal zararına uğrama korkusu 18-24 ve 24-35 yaş aralıklarındaki katılımcılarda daha yüksek oranda gözlemlenmiştir (Tablo 4’e bakınız).

Tablo 4: *Kruskal Wallis Test*

	Yaş Aralığı	Gözlem Sayısı	Ortalama Sıralaması
Birinin malınıza zarar vermesi	18-24	9	11,50
	25-35	7	10,93
	36+	3	3,33
	Total	19	

Test İstatistiği

Test İstatistiği	Birinin malınıza zarar vermesi
Ki-Kare	5,296
serbestlik derecesi	2
Anlamlılık	,071

Fakat mala verilen zarar değişkeninin parametrik dağıldığı söylenmiştir. Bu yüzden bu testin parametrik hali olan Anova testinin yapılması daha uygun görülmüştür. Yaş aralıklarına göre mala verilen zarara yönelik suç korkusunun değişip değişmediği Anova testi ile incelenmiş ve gruplar arasında farklılığın olmadığını belirten hipotez %90 güvenle reddedilmiştir. ($0.064 < 0.10$) Post hoc testlerinden Scheffe testi ile yine %90 güvenle hangi grubun farklılık yaptığı incelenmiş ve gençlerin orta yaşlılara göre daha çok malına zarar verilmesinden korktuğu gözlemlenmiştir ($0.069 < 0.10$) (Tablo 5'e bakınız).

Tablo 5: Mala Verilen Zarar Değişkeni İçin Anova Testi

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	F	Anlamlılık
Gruplar Arası	8,304	2	4,152	3,285	,064
Grup içi	20,222	16	1,264		
Toplam	28,526	18			

Bir sonraki adımda suç korkusu sorularına verilen ortalama yanıtların ankete katılanların kendi cinsiyet tanımlarına ve sağlık durumlarına göre ayrı ayrı değişip değişmediği Kruskal-Wallis testi incelenmiş, cinsiyet ve sağlık tanımlarına göre suç korkusu sorularına verilen yanıtların değişmediği gözlemlenmiştir. ($p > 0.05$) Anlamlı bulunmayan sonuçlara bu tezde yer verilmemiştir.

Eğitim düzeyine göre suç korkusu sorularına verilen yanıtların değişip değişmediği yine Kruskal-Wallis testi ile incelenmiş ve eğitim düzeyine göre cinsel saldırı sorusuna verilen yanıtlarda %90 güvenle ortalama olarak farklılıklar bulunmuştur. ($0.070 < 0.10$) Buna göre lise ve lisans mezunlarının lisansüstü mezunlarına göre daha çok cinsel saldırıdan korktukları gözlemlenmiştir (Tablo 6'ya bakınız).

Tablo 6: *Kruskal Wallis Test*

	Eğitim	Gözlem Sayısı	Ortalama Sıralaması
Cinsel Saldırı	Lise	6	10,58
	Lisans	9	11,56
	Lisansüstü	4	5,63
	Toplam	19	

Test İstatistiği

	Tecavüze veya cinsel saldırıya uğramak
Ki-Kare	5,307
serbestlik derecesi	2
Anlamlılık	,070

Aynı şekilde meslek durumuna göre de suç korkusu sorularından silahlı saldırıya uğrama korkusunun %90 güvenle değiştiği gözlemlenmiştir. ($0.052 < 0.10$) Ortalama sıralamasından çalışmayan ve öğrenci grubunun çalışan grubuna göre silahlı saldırıya uğramaktan ortalama olarak daha çok korktuğu gözlemlenmiştir (Tablo 7'ye bakınız). Medya kanalı tercihinin göre suç korkusu arasında ilişki olup olmadığı ki-kare testi ile incelenmiş ve anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. ($p > 0.05$)

Tablo 7: *Kruskal Wallis Test*

	Meslek	Gözlem Sayısı	Ortalama Sıralaması
Silahlı Saldırı	Çalışmıyor	5	10,80
	Öğrenci	5	14,00
	Çalışan	9	7,33
	Toplam	19	

Test İstatistiği

	Silahlı Saldırı
Ki-Kare	5,895
Serbestlik derecesi	2
Anlamlılık	,052

4.3. MAĞDURİYET RİSKİ DEĞERLENDİRMELERİ

Mağduriyet riski bölümündeki sorular önem sıralamasına göre oluşturulduğundan 3 grupta incelenmiştir. Bu sorular nominal/kategorik değişkenler olduğundan Ki-kare bağımsızlık testi yapılarak mağduriyet riski ile demografik değişkenler arasında ilişki olup olmadığı incelenmek istenmiştir. Bu yüzden cinsel yönelime göre Mağduriyet Riski 1, Mağduriyet Riski 2 ve Mağduriyet Riski 3 sıkları için çapraz tablolardan yola çıkarak ki-kare bağımsızlık testi yapılmış, Mağduriyet Riski 1 için cinsel yönelim ile mağduriyet riskinin ilişkili olmadığını belirten hipotez reddedilmiştir ($0.003 < 0.05$ olduğundan) (Tablo 8'e bakınız).

Tablo 8: Mağduriyet Riski 1 İçin Cinsel Yönelim İle Mağduriyet Riski İlişkisi

Mağduriyet Riski 1							
		Hırsızlık & Dolandırılmak	Gasp	Silahlı Saldırı	Öldürülmek	Cinsel Saldırı	Toplam
Cinsel Yönelim	Lezbiyen	0	2	0	0	1	3
	Gey	2	4	0	0	2	8
	Biseksüel	1	0	0	0	2	3
	Heteroseksüel	0	0	0	2	1	3
	Queer	0	0	2	0	0	2
Toplam		3	6	2	2	6	19

Ki-Kare İstatistiği			
	Değer	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık (p)
Pearson Ki-Kare	36,417 ^a	16	,003

Bu durumda cinsel yönelime göre mağduriyet riskinin değiştiği görülmektedir. Tablo 8'e göre gey ve lezbiyenlerin daha çok hırsızlık-dolandırılma suçu ve gasp suçunu mağduriyet riski değerlendirmelerinde birinci sıraya koyduğu görülmüştür. Biseksüellerin genelde cinsel saldırıyı, heteroseksüellerin -translar ve bir interseks katılımcıyı içermektedir- öldürülmek ve cinsel saldırıyı, queerlerin ise daha çok silahlı saldırıyı birinci sıraya koydukları görülmüştür. Cinsiyet tanımı ile mağduriyet riski arasında ise ilişki bulunmuştur ($0.0 < 0.05$) (Tablo 9'a bakınız). Cinsiyetini erkek olarak tanımlayanların hırsızlık, dolandırılmak, gaspa uğramak suçlarını, intersekslerin cinsel saldırıyı, transların da öldürülmeyi birinci sıraya koyduğu görülmüştür.

Tablo 9: Cinsiyet İle Mağduriyet Riski 1 İlişkisi

		Cinsiyet Tanımı					Toplam
		Kadın	Erkek	İnterseks	Queer	Trans	
Mağduriyet Riski1	Hırsızlık, dolandırılmak	1	2	0	0	0	3
	Gasp	2	4	0	0	0	6
	Silahlı Saldırı	0	0	0	2	0	2
	Öldürülmek	0	0	0	0	2	2
	Cinsel Saldırı	2	2	2	0	0	6
Toplam		5	8	2	2	2	19

Ki-Kare Tests			
	Değer	Serbestlik derecesi	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	42,750 ^a	16	,000

Mağduriyet riski 2 ve 3 içinse cinsel yönelime göre anlamlı sonuçlar bulunmamıştır. Bunun nedeni ankete katılanların birinci sırada mağduriyet riski olarak karşılıklarına çıkacak soruları daha doğru belirtmiş olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Araştırma sırasında bazı katılımcılar üçüncü sıradaki risk ögesini sadece doldurmak için seçtiğini söylemiştir.

Ki-kare istatistiğinde hücrelerde gözlemlenen değerlerin 5'ten küçük olması tahminde yanlısamalara neden olabilmektedir. Fakat cinsel yönelime göre farklılıkları görmek açısından cinsel yönelim gruplarının birleştirilerek azaltılması uygun olmayacaktır. Bu durum denense bile gözlem sayısı az olduğundan "0" değeri yine gözlenecektir. 2X2'lik çapraz tablolar da yapıldığı takdirde bize bilgi vermeyecektir. Bu yüzden bu şekilde ki-kare istatistiklerinin hesaplanması uygun görülmüştür.

Mağduriyet riski olarak ilk sırada görülen seçeneklerin cinsel saldırıya uğrama korkusu ile %90 güvenle ilişki olduğu gözlemlenmiştir ($0.094 < 0.10$) (Tablo 10'a bakınız). Çapraz tabloya göre gaspa uğramayı mağduriyet riskinde birinci sıraya koyanlar genelde cinsel saldırı suçu korkusuyla da karşı karşıyalardır.

Tablo 10: Mağdur Olma Riski Değerlendirmesi İle Cinsel Saldırı Korkusu Arasındaki İlişki

			Cinsel Saldırı			Toplam
		Hiç	Orta	Çok	En çok	
Mağduriyet Riski 1	Hırsızlık,dolandırılmak	0	0	2	1	3
	Gasp	0	0	0	6	6
	Silahlı Saldırı	1	0	0	1	2
	Öldürülmek	0	0	0	2	2
	Cinsel Saldırı	0	1	1	4	6
Toplam		1	1	3	14	19

Ki-Kare Tests			
	Değer	Serbestlik derecesi	Anlamlılık
Pearson Ki-Kare	18,774 ^a	12	,094

Yaş aralığına, fiziksel duruma ve sağlık durumu tanımına göre mağduriyet riski arasında ilişki olup olmadığı yine aynı test yöntemi ile hesaplanmış fakat anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.($p>0.05$)

Mağduriyet riski değerlendirmelerinde birinci sıraya konulan suç tiplerinde sebep olarak o suçun daha önce deneyimlenmiş oluşu, toplumda sık görüldüğünün düşünülmesi ya da çevreden ve medyadan aldıkları duyumlar gösterilmiştir.

Birinci sıraya ‘Sokakta gasp edilmek’ suçunu koyan gey ve lezbiyen katılımcılara nedenleri sorulduğunda “İnsanların başına en çok o geliyor.”, “Çünkü en yaygın olan suç o.”, “İzlediğimiz haberler şu aralar sıkça duyduğumuz bir şey. Cinsel kimliğimle alakası yok.” cevapları verilmiştir. Katılımcılardan K(4) gaspa ilişkin mağduriyet riskini değerlendirirken kimliğiyle ilişkisini dile getirmiştir:

“Çünkü LGBT bireyim. Ayaklarımın üzerinde durmak, her şeyi planlamak zorundayım. Böyle bir şey benim hayatımı sarsıp en dibe çökmemi sağlar. Benim aile kurma gibi bir şansım yok. Anlaşıldığı an işten çıkarılma riskim var. Kendimi

birikimle güvence altında tutmam gerek. Bir şey oldu mu, bitti. Ne kadar sıfırdan başlayabilirim?”

Katılımcılardan K(10) ise bu riski fiziksel savunmasızlığına ve mağduriyet deneyimlerine dayanarak açıklamıştır:

“Fiziksel olarak kendimi çok güçlü görmüyorum. 2 kere başıma geldi, yeltendiler ama tam gasp edemediler. Kaçtım çünkü. Ama her an başıma geleceğini düşünüyorum. O yüzden تنها sokaklara, tanımadığım birinin evine de gitmem.”

‘Hırsızlık-dolandırılmak’ suçunu birinci sıraya koyanlar da yine suçun sık yaşanması ve bireysel faktörleri göz önünde bulundurmaktadır:

“Çünkü herkes dolandırılıyor. Eşcinsel olduğum için öldürüleceğimi düşünmüyorum.” K(8)

“Çünkü en çok ihtimal olan bu. İyi niyetli biriyim. İnsanlara güveniyorum. Ben dürüstüm, başkalarını da öyle görebiliyorum.” K(6)

Cinsel saldırıyı birinci sıraya koyan biseksüel katılımcı K(13) tacizin normalleştirilmesinden kaynaklandığını düşünmektedir:

“Toplum tarafından çok normalize edildiği, çok karşılaşıldığı ve kimse tepki göstermediği için. Hatta o kadar ki, sanki ‘Türkiye’de tacize uğramayan kadın mı kaldı?’ diyeceğiz gibi geliyor.”

Katılımcılardan aynı zamanda biseksüel olan interseks kadın K(14) cinsel saldırı riskini birinci sırada görmesini geçmişte yaşadığı tacizler ile açıklamıştır. Aynı sebepten birinci sıraya cinsel saldırı seçeneğini yerleştiren interseks erkek K(15) mağduriyet deneyimini aktarmıştır:

“Bir kere taciz edildim, bir trans kadın tarafından. 3 yıl önce. Tecavüze yeltendi ve başaramadı. Karakolluk olmuştuk. Sonuç; LGBTİ bireysen dava açamıyorsun, bir de ceza alıyorsun. 250 TL ceza almıştık.”

Katılımcılar arasından trans kadın K(18) ve trans erkek K(19) mağduriyet riski olarak ‘Öldürülmek’ seçeneğini neden birinci sırada düşündüklerini şu şekilde açıklamaktadırlar:

“Çünkü öldürülmek. Kimliğimden dolayı. Erkekleri 100 metrede bir, kadınları 10 metrede bir, eşcinselleri de metre başı bir bela buluyor.”

“Toplumumuz çok ani ve sert tepkiler veren bir toplum. İnsanlar nedensiz yere öldürülüyorlar. Şu anda böyle bir tepki almıyorum, görünür değilim. Ama değişim sürecinde yaşadım.”

Queer katılımcıların her ikisi de silahlı saldırıyı birinci derecede mağduriyet riski olarak değerlendirmiştir. Katılımcılar bu durumu çevrelerinde çok fazla silah taşıyan insan görmeleriyle açıklamıştır, K(17) buna ilişkin gözlemlerini aktarmıştır:

“İnsanlar artık silahlarla dolaşıyorlar sokaklarda. Güvenli diyebileceğimiz alanlar çok sınırlı. Hele benim oturduğum Maltepe’de her gece silah sesleri duyulur.”

4.4. SON BİR YIL İÇERİSİNDEKİ MAĞDURİYET DENEYİMLERİ

Katılımcılar arasından 9 kişi son bir yıl içerisinde mağduriyet yaşamıştır. Bu katılımcılardan 3 tanesi birden fazla mağduriyet deneyimi paylaştığından toplamda 14 mağduriyet deneyimi aktarılmıştır. 5 kişi yaşadıklarını polise bildirmiştir.

Yaşadıkları mağduriyetlerin niteliğine bakıldığında 6 sözle taciz, 4 cinsel taciz, 2 fiziksel şiddet, 1 dolandırılma olduğu görülmektedir.

Sözlü taciz yaşadığını söyleyen katılımcılar gey, trans erkek, queer, interseks erkektir. Katılımcılar aslında çoğu kez buna maruz kaldıklarının altını çizmektedir. Sözlü taciz olaylarının gerçekleştiği yerler yol, otobüs, dolmuş gibi kamusal alanlardır ve hem gündüz hem gece saatlerinde gerçekleşmektedir. Trans erkek olan K(19) yaşadığı olayları şu şekilde anlatmıştır:

“Bir sene öncesinde geçiş sürecimin başındaydım. Kadınlar tuvaletine girdim, büyük hakaretlere maruz kaldım. Görevli kadınsa ‘Sen kadın mısın erkek misin!’ diye

bağırды. Toplum içinde rencide olmak, kimliğinin ifşa ettirilmesi. Orta yerde kimliğinin çıkarılması isteniyor. Gurur kırıcı. Bir de polisle yaşadığım sıkıntı var. Sokakta arama yapılıyordu, minibüsten inince kimliğimi çıkarmam istendi. ‘Bu kadın kimliği nereden geldi?’ diye sordu, ısrarla ben olmadığımı, kendi kimliğimi çıkarmamı istedi. Durumu açıkladığım halde ısrar edince neredeyse karakola götürüyordu. Hastane raporumu gösterince ikna oldu.”

İnterseks erkek olan K(15) de kimliği ile görüntüsünün farklı olmasından dolayı çoğu kez mağdur olduğunu aktarmıştır:

“Geçen yıl GBT’ye takıldım. GBT’de cinsiyet çıkmıyor. Kimliğimin rengi pembe. Travesti zannedildim. Karakola götürüldüm. Orada da transfobi, aşağılanma ve rencide edilme... Travesti olmadığımı ama bir trans geçiş sürecinde olduğumu söyledim. Sonunda babam gelip beni aldı.”

Katılımcılardan K(9) ise yakın zamanda yaşadığı mağduriyetleri şu şekilde anlatmıştır:

“Mecidiyeköy’de gece 12’de yürüyordum, caddedeki arabayla yanımdan yürümeye başladılar. ‘Çıkar o küpeleri’ diye bağırıyorlar, önce çıkarır gibi yaptım sonra taksiye yanaşım. Onlar da kaçıp uzaklaştılar. Polisi aradım, suratıma kapadılar. Bir başka olay da akşamüzeri dolmuşta gerçekleşti. Kuzenim, ben ve ablam birlikteydik. Dolmuş şoförü ile aramızda tartışma çıktı. Yanımdaki ablama küfür edip ‘kahpe’ dedi, ben inerken arabaya vurunca şoför de indi. Arabadaki bir kişi beni tuttu, şoför bana ‘ibne’ diye hakaret etti ve kafama vurdu. Beni kuzenim kurtardı. Karakol yakındaydı, şikayet ettik. Adam özür diledi, davacı olmadık.”

Son bir yılda cinsel taciz yaşadığını belirtenlerin hepsi biseksüel ve hepsi kadındır. Taciz olaylarının ikisi toplu taşımada olmak üzere, biri evde bir tanıdık tarafından, bir tanesi eğlence mekanında ve her biri günün farklı saatlerinde gerçekleşmiş, hiçbirisi polise bildirilmemiştir. İnterseks kadın olan K(14) gündüz saatlerinde yaşadığı tacizi şu şekilde anlatmıştır:

“Gebze-Harem minibüslerinde çok fırsatçı var. O fırsatçılarla çok fazla karşılaşıyorum. Bunun her yerde olabileceği korkusu bende yoğun. Geçen sene

minibüste biri elini bacağıma koymuş, taciz mi ediyor ne yapıyor belli değil. ‘Ya edebinle otur ya kalk yanımdan!’ deyince topladı kendini. Polise bildirmedim çünkü arasam da gitmiş olacaktı, ne olduğu belirsizdi. Ama ben kendimi rahatsız hissediyorsam tacizdir.”

Katılımcıların bildirdikleri iki fiziksel şiddet olayı da gece saatlerinde dışarıda gerçekleşmiştir. Sırasıyla K(11) ve K(18)’in başlarından geçen olaylar aşağıda aktarılmıştır:

“Annemin iş yerine giren hırsızları kamerada gördük, şikayet ettik. Gece 11’de sokakta annemle yürürken darp edildik. Bunun için de ayrı davacı olduk. Hala sürüyor.”

“Gece yarısı erkek arkadaşım ile ticari taksideydik. Önüne başka bir ticari taksi kırdı. Ticari taksi kavgasında mağdur olduk, 11 kişi saldırdılar, bıçak çektiler. Trans olduğum için daha fazla mağdur oldum.(Kadıköy’deki bir taksi durağı)’daki ticari taksi durağı tam bir çete. Mahkeme oldu, sonuçlandı. Beraat ettiler.”

Katılımcılara yakın çevresindekilerin yaşadığı mağduriyetler sorulduğunda 12 kişi geçtiğimiz yıl içerisinde bir yakınının mağdur olduğunu belirtmiştir. İki katılımcı birden çok yakınının mağduriyetini aktardığından toplam 14 suç olayı anlatılmıştır. Bunlardan beşi fiziksel şiddet, üçü cinsel şiddet, ikisi silahlı saldırı, ikisi hırsızlık, ikisi malvarlığına yönelik suçlar olup dokuz tanesi polise bildirilmiştir.

Katılımcılardan K(1) yakın çevresinde gerçekleşen bir aile içi şiddet suçunu “Eve temizlik için yardıma gelen kişi kocasından ayrılmak istiyor. Ondan kaçmak için sürekli ev değiştiriyor. Dayaktan korkuyor ve bundan ötürü boşanmak istiyor.” şeklinde aktarırken, geçen yaz gerçekleşen bir cinsel şiddet suçunu da konu hakkındaki yorumlarıyla birlikte anlatmıştır:

“Geçen yaz Kadıköy bölgesinde taciz gibi olaylar yaşanıyor ve kızlar güvenlik önlemi almak adına aralarında Whatsapp yoluyla mesajlaşarak haberleşiyordu. Gece kızı biri takip ediyor, kızın evine geliyor. Kıza tecavüz etmeye çalışıyor ancak kız çılgık

atarak kurtuluyor. Polisi arayıp, 'Sabaha geliriz.' cevabını alıyor. Elinde adamın eşyaları var. Kadıköy'de fuhuş yapılan bir yer var, polis müdahale etmiyor. Bence o bölgenin temizlenmesi lazım. O bölgede eylem yapıldı feministler tarafından. Hiçbir yararı olmadı. Böyle bir şeye maruz kalsam daha çok üstüne giderim. Mahallede ışık yok sonuçta. Bunun konuşulması çok önemli. Eğer böyle bir şey duyulursa, kadınlar sekizden dokuzdan sonra hiç çıkmayacak. Kadınların dövüş sporlarına yönlendirilmesi gerek. Erkeklerin iç yüzünün gösterilmesi gerekiyor. Ancak suçlu onlar, suçu kanunlaştıran da onlar."

Katılımcılardan K(4) Mersin'den İstanbul'a yakın zamanda göç etmiştir. Mersin'de iken LGBT örgütlerinde faal olduğunu belirten katılımcı bir arkadaşına eşcinsel olduğunu öğrenen ailesinin nasıl şiddet uyguladığını anlatmıştır:

"Mersin'de faaliyet yürüttüğümüz zamanlarda 17-18 yaşında bir arkadaşımız vardı. Arkadaşımın ailesi öğrendi. Ailesi mutaassıp olduğu için kaynar suyla 'Çok kirlisin sen, seni temizleyeceğiz!' diye işkence yaptılar. Dayak, şiddet... Arkadaş evden kaçtı. Aileyle biz yüz yüze geldik, öfkeli ve nefret dolulardı. Bize bile bir şey yapma ihtimalleri vardı. En sonunda çocuğu bulup kabullendiler ve şu an herhangi bir sıkıntı yok diye düşünüyorum. Tatlıya bağlandı."

Katılımcılardan K(15) seks işçisi trans kadın arkadaşlarının sık sık arabayla bir yerlere götürülüp darp edildiğini belirtmiş, bir de tanık olduğu ve şikayet ettiği bir olayı aktarmıştır:

"Taksim'de gece 4 sıraları, sokakta bir kadına 5 adam tecavüz etmeye çalışıyordu. Ben de şikayet etmek için görüntü almaya çalışırken darp edildim. Kameraya çekip polise verdim. Karakolda şikayetçi oldum. Asayiş aldı, 3 ay uğraştım. Yeterli kanıt görülmediğinden sonuçlanamadı."

Katılımcılardan K(17) son bir yıl içerisinde herhangi bir suçtan mağdur olan yakını olup olup olmadığı sorulduğunda, trans cinayetlerini işaret ederek *"Arkadaşlarımız öldü."* cevabını vermiştir.

4.5. ÇEVRE VE TOPLUMLA BÜTÜNLEŞME

Katılımcılardan yedisi kendilerini yaşadıkları semte ve çevreye ait hissettiğini söylerken on ikisi ise aidiyet duymadığını belirtmiştir. Olumlu yanıt verenlerden K(11) *“Evet, çünkü nezih bir semt.”*; K(16) ise *“Evet; demokrat çevre, rahat-özgür bir mahalle.”* cümleleriyle sebeplerini açıklamışlardır. K(9) da semtine aidiyetini rahat hissetmesine ve gece güvenle evine varabilmesine bağlamaktadır:

“Şu an oturduğum yer muhafazakar bir yer, ama rahatım. Gece saat 4’te bile evime gitsem kimse bir şey demiyor, rahatım. Oturduğum yerden memnunum, korkmuyorum gece falan. Ablamda korku var, ben onu alıyorum akşamları gelince.”

Yaşadığı çevrenin görece refah seviyesi yüksek bir bölge olduğunu belirten K(1) aidiyet duygusunun çevresindeki insanlarla ilgili olduğunu vurgulamaktadır:

“Küçüklüğümde belki biraz ama şimdi hiç hissetmiyorum. İnsanlarla herhangi bir iletişim kurmuyorum. Birçok yere göre yaşam standartları yüksek olsa da içinde yaşayan insanlar önemli.”

Yaşadığı çevreye ait hissetmeyenler K(1)’de olduğu gibi bunu çevrelerindeki kişilerden kaynaklandığını söylemişler ve çevreleri hakkındaki yargılarını dile getirmişlerdir:

“Pek hissetmiyorum. Çünkü bulunduğum çevrenin entelektüel açıdan gelişime ihtiyacı var, hoşgörü içinde.” K(6)

“Hayır. Çok milliyetçi, dindar, maço, homofobik oturduğum çevre. Ama kendi oluşturduğum çevre öyle değil. Gayet nezih, eğlenceli insanlarla beraberim.” K(17)

“Hissetmiyorum. Daha özgür olabileceğim bir yerde yaşamak istiyorum. En azından arkadaşlarım eve geldiğinde insanların garip bakmadığı, otobüste rahat olabildiğim bir yer olmalı. Kırmızı mont bile giyemiyorum. Elimden geldiğince dikkat çekmemeye, sönük olmaya çalışıyorum.” K(10)

Katılımcılara kendilerini yaşadıkları topluma ait hissedip hissetmedikleri sorulduğunda üç kişi ait hissettiğini, on bir kişi topluma ait hissetmediğini belirtmiştir. Beş kişi ise kesin olmayan cevaplar vermiş, emin olmadıklarını söylemişlerdir. Cevapların dağılımına bakıldığında örneklemedeki lezbiyenlerin ve transların tümünün topluma ait hissetmediklerini belirttikleri göze çarpmaktadır. Biseksüellerinse ya olumsuz ya da belirsiz cevap verdiği görülmüştür. Trans katılımcılar K(18) ve K(19)' a göre buna toplumun kendilerine olan bakış açısı sebep olmaktadır:

“Hayır. Toplum bizleri sadece jilet çeken, falçatayla saldıran insanlar olarak görüyor. Kimsenin kapılarını, işlerini açmadığı bir parçasıyız, Toplum bizi buraya itiyor.” K(18)

“Hayır. Çünkü toplum bizim gibi LGBTİ bireyler için açık değil. İş bulmak, ev bulmak, hayatını değiştirmek mümkün değil. En basitinden evlenmek istediğin kişinin ailesi istemiyor. Ben 16 yaşında din değiştirip Hristiyan oldum, 22 yaşında cinsiyetimi...” K(19)

Katılımcılardan K(2) ve K(13) toplumun birleşmeyi başaramadığının altını çizirken, K(13) çevresinde kendisini rahatsız eden öğeleri de eklemiştir:

“Pek değil. Daha geniş bir perspektiften düşünüyorum ve içinde yaşadığımız toplum bunu yapamıyor. Bu toplumun başarabildiği bir şey değil, benim sınırlarım yok.” K(2)

“Hayır. Fazla baskı hissediyorum. Dışarıda yürüdüğümde beni rahatsız eden çok şey var. Az önce minibüsten inince bile ne çok maganda var dedim. Aidiyet duygusunun geliştiği bir yer olsaydı daha farklı olurdu. Silahlı insan görmekten çok yoruldum.” K(13)

Cevaplardan toplumsal aidiyetin LGBTİQ olmanın yanı sıra, eğitim düzeyi, kültürel yapı, siyasi görüş, ekonomik yapı, belli bir sınıfa ait hissetmek gibi pek çok farklı faktörden etkilendiğini görmek mümkündür:

“Genel olarak hissetmiyorum. Eğitimsiz bir toplum olduğundan dolayı. Eğitimsiz insanların fazla sayıda olmasından dolayı.” K(6)

“Çoğu zaman evet. Muhafazakar bir şey olduğunda üzerimde baskı hissediyorum. Çok ekonomik durumu iyi bölgelerde kendimi aşağılanmış hissediyorum, orta sınıf ve altında daha iyi hissediyorum.” K(16)

Katılımcılardan K(4) gey kimliği dolayısıyla sadece kendi toplumunda değil, hiçbir yerde rahat olamayacağını ifade ederken bir diğer gey katılımcı K(5) topluma aidiyetin kimlikle bir ilgisi olmadığını savunmuştur:

“Bazı zamanlar ait hissediyorum. Bazı zamanlar ait hissetmiyorum. Çünkü dünyanın hiçbir yerinde kendimi rahat hissedemeyeceğim. Ama bazen de kendimi onlara yakın hissediyorum. Onlar gibi düşünüp uygulanabiliyorum, onlar gibi kötü biri gibi hissediyorum. Sevginin olmadığı yerde kendimi hiçbir yere ait hissedemeyeceğim. Çok küçük bir örnek: Ben ailemin içinde kimliğimden ötürü kendimi ait hissetmiyorum. Ama ben o aileye aitim.” K(4)

“Hissediyorum. Yeri geliyor bazen ben bile homofobik olabiliyorum. Topluma ait hissetmemin cinsel kimlikle alakası yok. Türkiye’de yaşamayı öğrendim. Başka kültüre adapte olmak korkutuyor. Bazı eşcinseller de abartılı olabiliyor, haklarımız dese de. Tamam geysin, kendini kadın gibi hissediyorsan değiştir. Kadın gibi giyinmelerini kabullenemiyorum. Örneğin flört ettiğin kişi senden kadın gibi olmanı bekleyebiliyor. Tuhaf geliyor.” K(5)

Katılımcılara bir suçla karşılaştıklarında mahallede veya yakın çevrede bulunan bireylerin kendilerine yardım edeceklerine güvenip güvenmedikleri sorulduğunda 8 katılımcı güvenmediğini söylemiştir. Dört katılımcı güvendiğini, ikisi emin olmadığını, beşi de çevresindeki kişilere göre değişeceğini belirtmiştir. Çevresine güvenenler çoğunlukla ailesi ve akrabalarıyla aynı çevrede yaşadığını da ilave etmişlerdir:

“Evet, biz sülale apartmanıyız. Birimize bir şey olduğunda bütün yakın akrabalarım ayağa kalkıyor. Babamın arkadaşları var beni koruyup kollayan semtimizde.” K(15)

Katılımcılardan K(10) ve K(7) suç olayları karşısında toplumu ilgisiz olduğu yönünde eleştirmişlerdir:

“Pek güvenmiyorum. Çünkü insanlar müdahale etmek yerine izlemeyi tercih ediyor. Ben de öyle olurdum, polisi arıyorum anca.” K(10)

“Hayır. Türk milleti çok duyarsız.” K(7)

Katılımcılar bu konuda “Suça göre değişir” veya “Semte göre değişir” gibi cevaplar verirken suçun kimlikle ilişkisi veya mahallenin yapısının da çevredekilerin yardım edeceğine olan güveni etkilediğini göstermektedir:

“Güveniyorum. En azından edenler olur. Hangi suçtan mağdur olacağıma da bağlı. Hırsızlıklara yardım eden olur. Eğer gey olduğum için başıma gelen bir şeyse yardım edeceklerini düşünmüyorum.” K(6)

“Çok fazla. Özellikle kendi mahallemde. Mahalle kültürü olan bir yerde büyüdüm.” K(8)

“Kadıköy için bunu söyleyebilirim. Çünkü kimliğim açık ve insanlar biliyorlar ve beni burada kesinlikle korurlar. Üsküdar’da ise tam tersi.” K(4)

Cevapların dağılımına bakıldığında hiçbir trans ve lezbiyen olası bir mağduriyet durumunda çevreye güvendiğini belirtmemiştir:

“Yeğenim ve erkek arkadaşımla yaşıyorum. Bunun dışında mahallede kimse kimseye yardım etmez, hele hele İstanbul’da asla.” K(18)

“Hayır, o kadar güven olduğunu düşünmüyorum. Mahalleme güvenmiyorum. Yaşadığım coğrafyadaki insanlara güvenmiyorum.” K(19)

“Gördü de yardım edecek diye beklentim olmaz. Polisi bile çağırdığımda gelmediği oldu. Ramazan’da gece bir kadın yardım istedi bağırarak. Aradım, yeri de tarif ettim. Ama gelmediler. Üst katta da silahı olan biri vardı, ‘Bir şey olursa çağır.’ diyordu ancak camını açıp bakmadı bile. Kimsenin umurunda değil ve Bağdat Caddesi. Nereye gideyim ki güvenli yaşamak için.” K(1)

Katılımcılara çevrede gerçekleşen bir suçtan ötürü hiç polisi arayıp aramadıkları da sorulmuştur. 13 kişi aradığını, 6 kişi ise hiç aramadığını söylemiştir. Şikayet edilen suçların arasında hırsızlık, bıçaklı saldırı gibi suçlar bulunmaktadır. Ancak en çok çevredeki kavgalar, silahlı saldırı ve havaya ateş etme ile şiddet olayları şikayet edilmiştir.

Katılımcılara yakın çevrelerinde problem olarak gördükleri ve tedirgin oldukları şeyler sorulmuştur. İki katılımcı çevresinde rahatsız olduğu herhangi bir şey olmadığını belirtmiştir. 7 katılımcı yetersiz ışıklıandırmadan tedirgin olduklarını söylemiştir, lezbiyen katılımcıların tamamı bu sayıya dahildir.

Katılımcılar mahallelerinde önceki yıllarda yaşanan hırsızlık, darp, cinsel suçlar, şiddet olaylarından ve aile içi şiddet yaşayan komşulardan rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir.

Katılımcılardan K(17) mahallesindeki suç oranının yüksek olmasından ve çevresindeki insanların birbirlerine bakış açısından rahatsızlığından şikayetçidir:

“Birçok insan mahallede hapse girip çıkmış. Suç oranı yüksek bir mahalle. Erenköy’de iken bunları pek görmüyorduk, Maltepe’ye taşınınca silah sesleri doğal gelmeye başladı. Toplumun nasıl kaydığını, iç savaşı görüyorum. İnsanlar birbirlerinden nefret ediyorlar.”

Çevresindeki suçlar ve yetersiz ışıklıandırmadan şikayetçi bir gey katılımcı K(5) yaşadığı çevreyi şu şekilde anlatmıştır:

“Ulaşımı zor bir yerde oturuyorum. Otobüsten 15 dakika yürümek gerekiyor. Yetersiz ışıklıandırma, madde bağımlıları, bazı yerlerde köpekler baya kümeleniyor. Bir de komşular... Bir kıza tecavüz etmiş bir grup kişi, yedi sene falan olmuş. 1-2 yıl hapis yatmışlar. Aramızda da 50 metre var o insanlarla.”

Yakın çevresinde kadına bakış açısından rahatsızlık duyan trans erkek K(19), kadın olarak yaşadığı dönemdeki deneyimlerinin cinsel suçlardan korkusunu etkilediğini belirtmektedir:

“Baskın bir erkek egemenlik var. Kadınlara bakışı bile taciz. İnsanların tecavüze uğramasından korkuyorum. Önceden de kadın olduğum için, taciz edilmenin ne olduğunu biliyorum.”

5 katılımcı sözlü tacizi hem yakın çevrelerinde hem de diğer bölgelerde problem olarak gördüklerini belirtmiştir. Biseksüel kadın katılımcı K(12) ve trans kadın katılımcı K(18) özellikle kadınların erkeklerden daha fazla sözlü tacizde bulunduklarını söylemişlerdir.

4.6. GECE VE GÜNDÜZ SAATLERİNDEKİ FAALİYETLER

Katılımcılardan dokuzu haftanın yedi günü, dört kişi ise altı günü dışarıda olduğunu belirtmiş, diğerleri ise daha az sayılarda gün içerisinde dışarıda olduğunu söylemiştir.

Haftanın yedi gecesi dışarıda olduğunu söyleyen iki katılımcı çalışma saatlerinin gece bittiğini belirtmişlerdir. 6 katılımcı ise gece saatlerinde hiç çıkmadığını ifade etmektedir.

Katılımcılara bir ay içerisinde kaç gece bir etkinliğe katıldıkları sorulmuştur. “Hiç” cevabı veren iki kişi geydir. Yirminin üzerinde etkinliğe katıldığını belirten bir katılımcı dışında en yüksek sayı ondur. 10 gün dışarıda olduğunu söyleyen üç kişi de geydir.

Bu bölümde 4 katılımcı gece saatlerinde kendilerini güvende hissetmediklerinden etkinliklere katılmadıkları ya da dışarı çıkmadıklarını belirtmişlerdir. Bu ifadeyi verenlerin ortak yönü ise cinsiyet kimliklerini kadın olarak tanımlayan katılımcılar olmalarıdır. K(1) bunun sebebini “*Gece hayatını sevmiyorum. 6 ayda bir kulüp gibi şeyler. 12’den sonrayı ciddi risk olarak görüyorum.*” sözleriyle açıklamaktadır.

4.7. GÜVENDE HİSSEDİLEN YER VE SAATLER

Katılımcılardan 18’i gündüz saatlerinde semtlerinde kendini güvende hissettiğini belirtmiş, biri geçmiş mağduriyetlerinden ötürü korktuğunu ifade etmiştir. Gün içinde güvende hissettiğini söyleyen katılımcılardan bazıları temkinli cevaplar vermişlerdir. Örneğin trans kadın katılımcı K(18) “*Evet. Kendime güvendiğim için güvende hissedirim.*” şeklinde yanıt verirken, queer katılımcı K(17) “*Gizli saklı evet.*” şeklinde cevaplandırmıştır.

Gece saatlerinde ise semtlerinde güvende hisseden katılımcı sayısı azalmaktadır. 8 katılımcı güvende hissettiğini belirtirken 9 katılımcı kesinlikle güvende hissetmediğini, ikisi ise daha az güvende hissettiğini belirtmiştir. K(5) neden güvende hissetmediğini “*Işıklar gitti mi güven bitiyor.*” cümlesiyle açıklamıştır. K(14) ise güvensizliğini semtiyle ilgili haberlere bağlamaktadır:

“Hayır. Hiç hem de. Burada katledilen biri oldu. Hatta bir insanın boğazı kesildi bir buçuk iki sene önce.”

Katılımcıların sadece bir tanesi gündüz evde daha az güvende hissettiğini belirtirken, diğerleri kesinlikle güvende hissettiklerini ifade etmiştir. Gece saatlerinde ise 16 katılımcı güvende hissettiğini belirtmiş ancak bazıları *“Kapıyı kilitlemeden yatmam.”* , *“Baya güvenlik önlemleri alıyorum.”* gibi cümlelerle önlemler aldıklarını da eklemiştir. Katılımcılardan K(5) önceki mağduriyetlerinden ötürü güven duymadığını söylemiştir:

“Gece hissetmiyorum. Haftada 3-4 gece tek kalıyorum. Daha önce evime 3 kere hırsız girdi, hepsinde de evdeydik.”

Katılımcılara özellikle güvende hissetmedikleri yer ve saatler sorulmuştur. Sadece iki katılımcı hiçbir yer ve saatte korkmadığını belirtmiştir. Diğer katılımcıların cevapları çeşitlilik gösterse de dördü kalabalık yerlerde daha çok korktuğunu söylerken ikisi kalabalık bölgelerde kendilerini daha güvende hissettiğini söylemiştir. Verilen cevaplar arasında üçü gey olan beş katılımcının saat farkı gözetmeden Taksim’de güvende hissetmediğini ifade etmesi göze çarpmaktadır. Taksim gibi kalabalık yerlere gitmediğini söyleyen trans kadın K(18) sebebini de açıklamıştır:

“Gitmem öyle yerlere. Gece-gündüz hiç farketmez. Taksim, Beşiktaş gibi yerlerde translara saldırılar oluyor. Yolda yürürken bile insanların bana saldırmasını istemiyorum.”

Katılımcıların ağırlıklı olarak gece saatlerinde yalnız başına olduklarında güvende hissetmedikleri görülmektedir:

“Gece 12’den sonra tek başımayysam, sokaktaysam kendimi güvende hissedemiyorum.” K(5)

“Gecenin çok geç olduğu saatler, İstanbul’un geneli. Yaşadığım şehir saat 10’dan sonra tehlikeli bir hal almaya başlıyor.” K(19)

“Kendi mahallemde görece olarak daha iyi hissederim. Yabancı bir yerdeysen güvende hissetmem. Yalnızsam güvende hissetmem. İssiz yerlerde ve gece saatlerinde güvensiz, kalabalık yerlerde daha güvenli hissederim.” K(2)

Gece saatlerinde toplu taşımadan da tedirgin olduklarını belirten katılımcılar da bulunmaktadır:

“Bir bara falan tek başıma gitmem. Yine gece tren, minibüs...” K(4)

“Son metroda kendimi çok kötü hissediyorum ya da 11-12 arası ulaşım araçlarında.”K(13)

4.8. KİMLİK VE MAĞDURİYET ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Katılımcılar arasından 10 kişi kimliği dolayısıyla geçmişte mağduriyet yaşadığını belirtmiştir. İnterseks, queer ve transların hepsi kimliklerinden ötürü mağduriyet deneyimleri olduğunu söylemiştir. Yaşadıkları mağduriyetler sözlü taciz, fiziksel şiddet ve cinsel şiddete yeltenme şeklindedir.

Katılımcılardan lezbiyen olan K(1) cinsel yöneliminden dolayı yaşadıklarını aktarmıştır:

“Kız arkadaşımın elini tuttuğumda gelip uyarılar oldu. Her yerde aynı tepkileri aldık. Yolda eğer herhangi bir şekilde anladılarsa hemen laf atmaya başlayanlar oluyor. Bu yüzden takip ettikleri bile oluyor. ‘Bunu yapıyorsa her şeyi yapar.’ bakış açısı var. İnsanlar lezbiyen bara gittim diye hava atıyor veya erkeklere daha çekici gelebilmek için. Bir de akıllarınca düzeltmeye çalışanlar var tabi. Bir keresinde de ailesiyle problem yaşayan biriyle çıkmaya başlamıştım. Bir gün benimle birlikte olmak istedi, ben istemediğim için beni itti, bana yumruk attı. Dengem kayboldu, kafamı çarptım. Kimliğimden ötürü polise de gidemedim.”

Benzer biçimde gey katılımcı K(7) kimliğinden ötürü polise gidemediklerini anlatmaktadır:

“Hemen hemen başıma gelen her şeyde bunu düşünüyorum. Bir arkadaşımla bir çocuğun evine gitmiştik. Çocuk bizi gasp etti, arkadaşımın cep telefonunu aldı ve

vermedi. Biz hiç bir şey yapamadık, eşcinsel olduğumuzu bildiği için. Polise gitsek biz suçlu duruma düşeceğimiz için.”

Katılımcılardan trans kadın K(18) çok sayıda yaşadığını söylediği mağduriyetlerin detaylarını anlatmaktan kaçınmış, şu cümlelerle aktarmıştır:

“Çok fazla var. Yıllar önce. Hatırlamak istemiyorum. Kaçırıldım, kafama silah dayandı.”

Katılımcılardan K(10) başından geçen, failleri de gey olan iki olayı anlatırken genelin aksine polise güvendiğini çünkü iki olayda da kendilerine yardım ettiklerini söylemiştir:

“Akşam 6-7 gibi bir alışveriş merkezinde biriyle buluştum, beni kolumdan tutup götürmeye çalıştı. Etrafta çok insan vardı, hiç kimse hiçbir şekilde müdahale etmedi. Yürürken tesadüfen polisle karşılaştık ve şikayet ettim. Polis arabaya alıp, beni taksiye bıraktı. Onu uyardı sadece o da kaçtı. Bir kere de Facebook’tan tanıştığım birinin evine gittim. Eurovision izleyecektik. O birlikte olmak istedi, ben istemeyince kapıyı kilitledi. Anahtarı sakladı. Beni korkuttu, sırf korkudan birlikte olduk. Çıkınca polisi aradım cepten, polis gelip beni aldı. Arabalarına bindim. Sivil polislerdi. Evini tarif ettim. Ben arabadayken onlar o kişiyle konuştular. Tutanak tutup, beni evime yakın bir yere bıraktılar. Taksiye binip eve gittim. Şikayetçi olmadım uğraşmamak için. Bu olaylar beni çok tedirgin etti. Biriyle uzunca konuşmadan, sohbet etmeden tanışmıyorum. O yüzden evlileri tercih ediyorum, daha güvenli oluyorlar. Yeni kişilerle tanışmıyorum.”

Katılımcılardan K(4) kimliğinden ötürü hem iş yerinde hem de aile içinde mağduriyet yaşadığını söylemiştir. İş yerinde yaşadığı tacizlerden ötürü ruhsal anlamda çok etkilendiğini dile getiren katılımcı, mağduriyet riski sorularında birinci sırada tecavüz ve cinsel saldırı ihtimalini görmesinin sebebinin de buna dayandırmaktadır:

“Daha önce yaşadım. Psikolojisini biliyorum. Nasıl hissettirdiğini biliyorum. 18 yaşındaydım. İş yeri sahibi tarafından sürekli olarak tacize uğradım. Önce konduramadım. Yanında çalıştığım sürece bu şekilde devam etti ve hep ilerledi. Kabullendikten sonra büyük travma yaşadım. Ablam eşcinsel olduğum için tedaviye

gönderince bütün bu olaylar döküldü çünkü gittiğim psikolog da patronumla aynı cemaatten çıktı, rezil oldu. İş yerlerinde eşcinsel olduğum için işten çıkarılmadım ama iş arkadaşlarımdan çok tacize uğradım. Bu yüzden kendimi korumak için maskülen oldum, yoksa çok feminenim. Abim 2008’de kimliğimi öğrendi. Sokak ortasında şiddet uyguladı, ağzım burnum kanadı. Ben kaçtım yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Orada ölüm korkusunu anladım. ‘Beni alın götürün’ diye arabalara yalvardım. Komşular anneme haber vermiş, o da peşimizden gelip ayırdı. ‘Bir daha yapmayacaksın!’ dediler, konu kapandı. Ama bu kadar rahat olduğumu bilseler kesinlikle aynı şey tekrarlanacak. Bunun için Mersin’den buraya geldim. Çok rahat bir işim vardı, 9 yıl önce de Hristiyan olduğumda aynı sorunlar yüzünden işi bırakıp Konya’ya çalışmaya gittim. Orada da Hristiyan olmam sıkıntı olmuştu. 5 ay sonra Mersin’e geri döndüm, ondan sonra da eşcinsel olduğum için korkum vardı çalışma hayatında.”

Kimliğinden ötürü ailesi tarafından şiddet gören bir katılımcı da bu yüzden kendisinin de ailesine şiddetle karşılık verdiğini söylemiştir:

“Annem özel hayatımı mahvetti. Kabul etmediler beni. Babam dişimi kırdı, yüzümü tekmeledi. Ben de onu yere serdim. Kaldı ki ben dışarda kimseye şiddet uygulamış insan değilim. Bir noktada ben de suça yöneldim. İnsan nasıl katil olur biliyorum. Karşıdaki insan senin yaşamana izin vermiyorsa... Artık savunmayı bıraktım. Çünkü katil olmak istemiyorum.”K(17)

İnterseks kadın olan K(14) intersekslerin kimliklendirme süreçlerinin de mağduriyet olduğunu söylemektedir:

“18 yaşında ameliyat olmak zorunda bırakıldım. Yasalar ve hukuksal anlamda tanınmıyoruz. Birçok hakkımız yok. Biyolojik cinsiyetimden ötürü rencide edildiğim lisedeyken çok oldu. Etek giyince İskoç erkeklere benzemek gibi...”

İnterseks erkek K(15) ise nüfus cüzdanı dolayısıyla hem iş yerlerine kabul edilmeyerek ekonomik mağduriyet yaşadığını hem de devlet kurumlarında da mağduriyet yaşadığını belirtmiştir:

“İşten yana ‘Bu kimlik senin mi!’ diye sahte kimlikle suçlandığımız oldu. Adliyede de kimlik sahte dediler olay çıktı. Kaşeli, mühürlü. Nüfus müdürlüğü kendi bastığı kaşeye bu kimlik sahte diyor.”

Geçiş sürecinde noterdeki işlemlerini nüfus cüzdanı ile ilgili sorunlar yüzünden halledemediğini söyleyen trans erkek K(19) da bu konuda başka sorun yaşamamak için *“Oy kullanmaya gitmeye çekindim.”* demiştir.

Kimliği ile ilgili hiçbir mağduriyet yaşamadığını söyleyen iki katılımcıdan K(11) soruyu *“Kimliğimi belli etmediğim için uğramadığımı düşünüyorum.”* şeklinde cevaplarırken, K(6) da deneyimlerinden ötürü benzer bir görüştedir:

“Gizli olduğumdan ötürü olmadım. Ama şüphelenenler tarafından aşağılanmaya uğradım.”

Kimliği dolayısıyla yakın çevresinden birinin mağduriyet yaşadığını belirten 13 katılımcı vardır. İnterseks, queer ve trans katılımcıların hepsi ve 5 gey yakın çevrelerinde kimliğinden ötürü mağdur olmuş kişi veya kişiler olduğunu söylemiştir. Bu mağduriyetler de sözlü taciz, fiziksel şiddet, cinsel şiddet içermektedir.

*“Bir lezbiyen arkadaşım üniversitede mimlendi. Orada birkaç kez LGBTİ etkinliğine gittikten sonra bunu gören sınıftaki arkadaşları sürekli sözlü tacizde bulunuyorlar.”*K(15)

“Bir tanesi işten çıkarıldı, bir tanesi takside gey olduğu için şoförün tacizine uğradı. 6-7 ay önce. Polise bildirmedi, çünkü kapalı. İfşa olmaktan korktu.” K(5)

“Evet oldu. Arkadaşım ordudan ihraç edildi.” K(6)

“Dayak yiyen arkadaşlarım var. Daha efemineler...” K(17)

“Hepimiz, bütün trans camiasındaki arkadaşlarımız mağdur oldu.” K(18)

“Gey arkadaşlar internetten gey olduğunu söyleyen insanlarla tanışıyorlar, yalan tabi, evde eşyalarını alıp kaçıyorlar. Lezbiyenler de böyle şeyler yaşıyorlar, yine de internetten tanışıp buluşuyorlar. Gey çiftler arasında da ciddi şiddet var, lezbiyenlerde de.” K(1)

Yukarıda sayıca belirtilen suç mağduriyetlerinin yanı sıra kimliği yüzünden işten çıkarılma gibi olaylar da aktarılmıştır:

“İşi yüzünden mağdur oldu. Transfobik patron gelince işinden oldu. Pazarlamacıydı, ofis içinde çalışıyordu. İşinde iyiydi. Yeni departman müdürü atanınca yapamayacağı deadline’lar verdi, yıldırma politikası uyguladı. Sonra da hakaretler...” K(13)

Katılımcılardan K(4) kimliğinden ötürü mağduriyet yaşayan kişilerden haberdar olmanın, diğer LGBTİQ bireylerle olan bağlantılarına da bağlı olacağı konusuna dikkat çekmektedir:

“Son zamanlarda yok. Son dönemde çok fazla LGBT camiasında olamadığım için çok fazla bir şeye şahit olamadım.”

Katılımcılardan on altısı kimliklerinin mağduriyet riskini arttırdığını düşünmektedir. Katılımcılar bu riskte açık veya kapalı olmalarının etkisinin altını çizmektedir. K(1) açık olmadığı için, lezbiyen kimliğinin değil ancak kadın kimliğinin riski arttırdığını düşünmektedir:

“Çok açık yaşamadığımdan arttırmıyor, açık yaşarsan artıyor. Kadın olmam arttırıyor. Hele de lezbiyensen sevgililik döneminde insanlara karşı çok açık davranamıyorsun. Yoksa tepki. Diğer ülkelerde rahat insanlar, ancak ailelerine bile açılmıyor buradakiler. Bu çok önemli ama tepki görüyorsun. O yüzden ailelerine, çevrelerine açılmamış kişiler ancak barlarda yaşıyor yaşayacaklarını.”

Katılımcılar kendi davranış ve görünüşlerinin de etkisi olduğunu dile getirmektedirler:

“Evet. Çok fazla dikkat çeken bir insansan saçından, giyim tarzından dolayı sözlü ya da fiziksel saldırıya uğraman mümkün. Mümkün olduğunca gizlemeye çalışıyorum, hep bir savunma halindeyim. O biraz sıkıcı. Hiç sırf gey olduğum için saldırıya uğramadım ama uğrama ihtimalim çok yüksek.” K(4)

“Tabi ki arttırıyor. Her şeyde farklı düşünüyorum. Toplum kadın-erkek diye bölünmüş. Sizin queer davranışınız onların kafasını karıştırıyor. Her şeyle yargılanabilirsiniz bu yüzden. Cahillik, ahlaksızlık, ateistlik, uyumsuzluk...” K(16)

Kimliği ile ilişkili mağdur olma riskinin değişkenlik göstereceğini düşünmekte olan gey katılımcı K(4), bunu da davranış ve tutumlarla ilgili görüşleriyle açıklamaktadır:

“Değişiyor aslında. O kadar çok kişi kimliğinden ötürü mağdur oldu. Birçok insan da olmadı. Bazen LGBT’lerde de suç olabilir. Örneğin benim iş arkadaşlarım kimliğimi biliyor, burada istediğim gibi davranabiliyorum. Ama Üsküdar’da bunu yapmam. Ama insanlar bunun dengesini kuramıyorlar. Tehlikeyi umursamadan davrandıklarından tehlikeye düşüyorlar. Yoksa eşcinsellik hep vardı. İnsanlar bu kadar göze sokunca tehlikeli. Neden göz önünde bulundurmak için kendimizi mağdur edelim? Körü körüne gitmemeli. Bir şeyleri değiştirmek istiyorsak, gözlerine sokmak zorunda mıyız?...”

Katılımcılardan interseks erkek K(15) nüfus cüzdanının renginin bile riski arttırdığını aktarmaktadır:

“Kimliğimin renginin farklı oluşu tamamıyla sosyal hayatımı kısıtlıyor, engelliyor. Resmi yerlerde sıkıntı çıkıyor. Seyahat edeceksin bunda bile sıkıntı çıkıyor... Haklarımı biliyorum, ne şekilde savunacağımı biliyorum. Dili doğru şekilde kullanıp toplum dilinde konuşunca oluyor ama LGBT dilinde konuşunca olmuyor. Bu benim mahkemem için de geçerli. Erkek sıfatındaysan erkek gibi giyinmek zorundasın. Ne kadar erkek ya da ne kadar kadın olduğunu sorgulamak zorundasın. Benim aktivizimim resmi yerlerde onların diliyle konuşmak.”

Katılımcılardan sekizi gelecek yıl içerisinde kimliği ile ilgili mağdur olma riski olduğunu diğerleri ise böyle bir risk olmadığını düşünmektedir. Risk olmadığını düşünenler arasında sebep olarak kapalı olduklarını söyleyenler, kimliğini gizlemeyi seçenler ve daha dikkatli davrandığını ifade edenler bulunmaktadır:

“Açıklamayacağım için olmaz diye düşünüyorum. İnsanlara resmi davranıyorum. Onlar da kapalı olduğum için o şekilde yaklaşmıyor.” K(5)

“Düşünmüyorum. Çünkü daha bilinçliyim. Beni mağduriyete düşürecek ortamları biliyorum. Ama bu tehlike benim için her zaman geçerli.” K(4)

K(4) gibi bilinçlendiğini savunan gey katılımcılardan K(8) topluma olan inancını dile getirmektedir:

“Hayır, tam tersi. Daha da bilinçleneceğim. Toplum da daha fazla bilinçlenecek. Şu an bir şey olmuyorsa, gelecekte daha az. Bu yaşlar daha çılgın.”

Nüfus cüzdanı ile ilgili yaşadığı sorunları sıkça dile getiren trans erkek K(19) da *“Yakında mavi kimliğimi alacağım için artık pek yaşayacağımı düşünmüyorum.”* yanıtını vermiştir.

Gelecek yıl içerisinde mağdur olma ihtimali olduğunu düşünen katılımcılar bunu açılma, kendi davranışları, insanlarla etkileşimleri gibi sebeplere bağlamışlardır. Bu yönde düşünen katılımcılara riski düşündüren sebepler ve bu riskin yaşam tarzını ne yönde etkilediği de sorulmuştur. K(9) mağdur olma riskini düşündüren sebepleri ve yaşantısını ne yönde etkilediğini aşağıdaki gibi açıklamıştır:

“Vardır mutlaka. Mesela üniversiteyi bitirince aileme açılmayı düşünüyorum. Babam tabi ki de öyle bir şey yapacak biri değil ama belli de olmaz. Bana bunu düşündürenlerden biri Ahmet Yıldız¹ cinayeti. Bu tip olaylar oluyor ve sonuçlanamıyor. Bu risk beni kısıtlıyor. Sosyal çevremde ne kadar rahat olsam da ailemle o kadar rahat değilim.”

Katılımcılardan K(14) de riski kendi davranışları ile önleyebileceğini söylemektedir:

“Eğer biraz daha aktivist olursam mağdur olabilirim. Kendimi korumaya alıyorum. İnterseks olduğumu nerede açıklayıp açıklamamam gerektiğini biliyorum. Örneğin sınıf ortamında herkes iyi karşılamayabilir.”

¹ 2008 yılında ateş edilerek öldürülen Ahmet Yıldız, Türkiye’deki ilk gey namus cinayetinin kurbanı olarak bilinmektedir.

Gelecek yıl içinde mağduriyet riskinin olduğunu düşünenlerden K(10), riskin sadece dış çevreden gelebilecek homofobik bir durumdan kaynaklanmayabileceğini işaret etmektedir:

“Evet. İnsanların tavırlarından ötürü bunu düşünüyorum. Sadece heterolar değil, geyler de kendi gibi olmayanları çok rahat dışlayabiliyorlar. ‘Ben daha erkeğim.’ gibi... ya da sadece gey ve lezbiyen olup translara karşı tepkili oluyorlar. Geyler de kendi içinde homofobik, herkes tek tip olsun istiyorlar. Heterolar gibi. LGBT olman bir şey değiştirmiyor. Erkeksiysen her zaman şansın daha yüksek. Kızlar bile, dominant olanları daha kolay hayatta kalıyor.”

Katılımcılardan K(7) ise mağduriyet riski olduğunu düşünmekte, ancak bunun yaşam biçimini etkileyemeyeceğini söylemektedir:

“Tabi ki. Nefret suçlarının tanımlanması, kolluk kuvvetleri ve yargı sisteminin pozitif ayrımcılığa önem vermesi gerek. Risk yaşam tarzımı etkilemiyor. Demirden korksaydık trene binmezdik. Korkmak değil, yüzleşmek gerek.”

Aileleri ve yakın çevrelerinin katılımcıların kimliklerinden ötürü suç mağduru olmasından korkup korkmadıkları sorulan katılımcılardan on biri olumlu yanıt vermiştir. Gey katılımcılardan K(7) *“Evet. Annem daha çok korkuyor.”* Cevabını verirken, K(10) ailesinin bu konuyla ilgili tutumunu şu şekilde anlatmıştır:

“Evet, annem özellikle. Açığım aileme. Dikkat et diyorlar; tek dedikleri şey o. Genç kız muamelesi yapıyorlar. Kız kardeşimden daha rahat da olsam –iyi ki erkeğim- ‘Boş sokaklara girme.’, ‘Yalnız gezme.’ diye uyarıyorlar. Sırf bu yüzden karate kursuna gitmeyi düşünüyorum, kendime güvenim az.”

İnterseks kadın K(14) ailesinin kimliğini gizlemesini istediğini söylemektedir:

“Kesinlikle. O yüzden kısıtlamalar geliyor. Bilinçli yapmasalar bile biyolojik cinsiyetimi saklamamı istiyorlar. Bilinçli yaptıklarına inanmıyorum ama zarar görürüm diye korkuyorlar psikolojik olarak. Dışlanmışlık yaşamamı istemiyorlar.”

Bu soru için katılımcıların açık veya kapalı olma durumları da belirleyicidir. Ailesine açık veya kapalı olmaları bakımından en az bir kişinin kimliğini bildiği katılımcıları açık olarak tanımlarsak, katılımcılardan beşi ailesine kapalıdır. Bunların dördü gey, biri lezbiyendir. Ancak kapalı olanlar da ailelerinin tahmin ettiklerini düşünmektedir:

“Bilen yok. Halam “Eve arkadaşlarını alma.” dedi. Buradan sezdim. Arkamdan konuşulduğunu da duydum.” K(6)

“Ailemin bildiğini düşünüyorum ama açığa kavuşmadı. Örneğin Taksim’e gitmemden acayip korkarlar. Muhtemelen böyle şeylerin merkezi olduğunu düşündüklerinden ötürü.” K(1)

Katılımcılardan ailesine kapalı olan K(5) de *“Arkadaşlarım korkuyor, söyleme diyor kimseye bilenler. Hetero da gey de ‘Sakla’ diyor.”* şeklinde çevresinin tepkisini dillendirmektedir.

Katılımcılar bu soruda ailelerinin konuyla ilgili diğer duygu ve düşüncelerini de aktarmıştır. Bunlar daha çok ailelerin çocuklarının gelecekleriyle ilgili kaygılarıdır. Biseksüel kadın K(12) *“Suç mağduru değil de, iş bulamama; dışlanma gibi şeylerden korkuyorlar.”* yanıtını verirken trans erkek K(19) babasının konuyla ilgili tutumunu aktarmıştır:

“Evet. Özellikle babam geleceğim konusunda çok kaygılı. Bir baba olarak aşığılanmamdan korkuyor. Ailemde beni sahiplenene tek kişi o.”

Gey katılımcı K(9) da ailesinin başka tepkilerini aktarmaktadır:

“Evet. Ablam biliyor, çok mutlu olamayacağımı söylüyor. Annem başka eşcinselleri görünce üzüldüğünü söylüyor, bugün de söylesem kesin korkar.”

Queer katılımcılar da ailelerin en büyük kaygısının aslında çevrelerince öğrenilmesi olduğunu aktarmışlardır:

“Onlar rezil olmaktan korkuyorlar.” K(17)

“Tabi ki. Ailem özellikle ‘Komşu ne der?’, ‘Mahalle ne der?’ derdinde.” K(16)

4.9. MAĞDURİYET RİSKİNİ AZALTMAK İÇİN ALINAN ÖNLEMLER

Katılımcılara mağduriyet riskini azaltmak için aldıkları önlemler sorulmuştur. Katılımcılardan altısı kapı ve pencerelere birden fazla ek kilit koyduğunu belirtmiştir. 7 katılımcı yanında kendini korumak amacıyla obje taşıdığını belirtmiştir. Bu katılımcılardan beşi sprej, biri muşta, diğeri şok cihazı taşıdığını bildirmiştir. Lezbiyenlerin ikisi ve her iki trans da obje taşıyanlar arasındadır. Üç katılımcı dövüş sporları yaptığını belirtirken, üç katılımcı kendini koruyabilmek için dövüş sporu yapmak istediğini belirtmiştir.

Katılımcıların çoğunun belirttikleri üzere mağdur olma riskini azaltmak için aldıkları temel önlem kimliklerini gizlemektir. Gey katılımcı K(6) şu şekilde aktarmaktadır:

“Hiçbir önlem almıyorum. Kanunlarla ve yasalarla güvence altına alınmamız gerektiğini düşünüyorum. Kimseye kimliğimi söylemiyorum. Aldığım tek önlem bu.”

İnterseks kadın katılımcı K(14) bu durumu ‘sosyal anlamda çevreyi süzmek’ şeklinde betimlemiştir:

“Biyolojik cinsiyetimi saklarım güvenmediğim yerlerde, bunu sürekli yapıyorum. ‘Sosyal anlamda çevreyi süzmek’ diyebiliriz.”

Buna ek olarak görüntü ve davranışlarına dikkat ettiklerini ifade eden katılımcılar vardır. Gey katılımcı K(10) önlem olarak daha az feminen görünmeye çalıştığını söylemiş ve çevresi tarafından dışlanmamak için iş yerindeki bir cross-dresser ile arkadaşlık etmediğini anlatmıştır:

“Giyim kuşamıma dikkat ediyorum. Tavırlarıma, bakışlarıma. O şekilde kendimi koruyabiliyorum. Biraz savunma mekanizması geliştiriyorum. Ne kadar gerekli bilmiyorum ama çevremde gördüklerimden ötürü. İnsanların geyler hakkında konuşmalarından etkileniyorum. Plazada çalışan bir crossdresser var, iş yerinde öyle giyinmiyor ama insanlar onun hakkında ‘Şunu bir dövmek istiyorum.’ diye konuşuyorlar. Mesela ben o insanla arkadaş olmayı isterdim ama iş arkadaşlarım beni dışlamasın diye göz göze bile gelmiyorum.”

Queer katılımcı K(17) *“Özel bir tedbir almıyorum. Bazen canım mini etek giymek istiyor, bunu yapamıyorum.”* şeklinde cevaplarırken biseksüel kadın katılımcı K(12) ise daha erkeksi görünerek korunmaya çalıştığını belirtmiştir:

“Üstüm açık giyinmişsem, örtünerek dolaşıyorum. Daha maskülen davranıyorum ki güçlü gözükeyim.”

Katılımcılara gündüz vakti güvensiz bölgelerden kaçınıp kaçınmadıkları sorulduğunda; 14 katılımcı ıssız yerlerden ve ara sokaklardan kaçındığını, kalabalık yerleri tercih ettiklerini belirtmiştir:

“Kaçınırım. Oturduğum yerde her şey suç unsuru. İş yerim de Sultanbeyli’de. Korkuyorsun. Elimden geldiğince arkadaşlarımla buluşmak için Kadıköy, Kartal, Pendik gibi yerleri seçerim. Alışveriş için bile.” K(5)

Katılımcıların on sekizi de gece saatlerinde güvensiz bölgelerden kaçındıklarını, sokakları seçerek yürüdüklerini ve özellikle ara sokakları kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Kaçınmayan tek katılımcı gece saatlerinde çalıştığı için alıştığını belirtmiştir.

Katılımcılara geçtiğimiz yıl içinde suç nedeniyle günlük aktivitelerini kısıtlatıp kısıtlamadıkları sorulduğunda, 13 katılımcı kaçındığını belirtmiştir. Queer, trans ve interseks ve biseksüel katılımcıların tamamı son bir yılda bir aktivitede bulunmaktan kaçınmıştır. Verilen cevaplarda göze çarpan katılımcıların büyük kısmının Taksim’deki etkinliklere katılmayı görece tercih etmedikleridir. Katılımcılar daha çok bomba ihbarı, IŞİD gibi terör olaylarından, kalabalık yerlerden korktuklarını söylemiş, kalabalık yerlere ve etkinliklere, eylemlere, yürüyüşlere, alışveriş merkezlerine gitmediklerini söylemişlerdir:

“İstanbul’da bomba alarmı olduğu zaman yanımda büyük çanta taşımadım, kalabalık yerlerde fazla vakit geçirmedim.” K(14)

“Alışveriş merkezlerine bombalama gibi durumlardan ötürü gitmiyorum.” K(8)

“Evet oldu. En son Ahmet Yıldız yürüyüşüne gitmedim.” K(15)

İki cevapta ‘Onur Haftası’ etkinlikleri ve yürüyüşü ile ilgili kaygıları aktarılmıştır:

“Babam IŞİD gibi terör olaylarından birçok yere gitmemi engelledi. Mesela açık konserler. LGBTİ toplantılarının alenen olması. Babam şimdiden Onur Haftası’na gitme diyor. Özellikle Sultanahmet saldırısından sonra. Kendim için korkmuyorum ama sevdiklerim için korkuyorum.” K(19)

“Özellikle maç falan olduğunda gitmediğim oldu, 1 Mayıs’ta da mesela. Provokatörler çok fazla oluyor, katılmak istesem de gidemiyorum. Yılda bir kez LGBT yürüyüşüne katılıyorum, onda bile tedirgin hissediyorum kalabalık olmasına rağmen. Kelle koltukta geziyoruz yani.” K(10)

Lezbiyen katılımcı K(1) kadın kimliğinin aktivitelerini kısıtlamasına etkisi olduğunu düşünmektedir:

“Evet, gece kulüplerine gitmedim. Tango geceleri 11’de başlıyor, 3’te bitiyor. Gitmemeyi tercih ediyorum. Erkek tacizleri özellikle. Sadece fiziksel değil, psikolojik olarak da suçla nasıl baş edeceğimi bilmediğimden tehlikeyi baştan yok etmek daha değerli geliyor.”

Katılımcıların verdikleri cevaplarda LGBTİQ kimliklerinin aktivite kısıtlamalarına ciddi bir etkisine rastlanmamıştır. Ancak önceden kimliği dolayısıyla ailesinden şiddet görmüş katılımcı K(4) soruyu şu şekilde yanıtlamıştır:

“Mesela akrabalarım çok fazla gitmiyorum. Bir de sahile gitmiyorum. Aslında çok fazla korkmuyorum, ne olur ne olmaz korkusu var sadece.”

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular tartışılacak, suç korkusu araştırmaları ile gerek içerik gerekse yöntem bakımından elde edilen farklılıklar ve benzerlikler ortaya konacaktır.

Araştırmada örneklemini oluşturan LGBTİQ katılımcılar ilk bölümde sorulan sağlık ve fiziksel durumları ile ilgili sorulara belirgin şekilde olumsuz bir yanıt vermemişlerdir. Ancak ilerleyen bölümde dış görünüşlerinin sosyal yaşantılarına etkilerinden bahsetmişlerdir.

Kitle iletişim araçları ile olan etkileşimlerinin suç korkusuna sebep olduğuna dair güçlü söylemleri bulunmamakla birlikte internet kullanımlarının dolaylı yoldan mağduriyete yol açtığı deneyimlerle karşılaşmaktadır. Sosyal çevrelerinde kimliklerini gizlediklerinden, internet yoluyla buluşup sosyalleşen bireylerin bunun sonucunda çeşitli mağduriyetler yaşadıkları görülmüştür.

Katılımcıların en çok korktuğu suç olaylarının kendileri evdeyken birinin eve girmesi, silahlı saldırıya uğramak, öldürülmek, tecavüze veya cinsel saldırıya uğramak olduğu görülmüştür. Bu noktada verilen cevaplar Warr ve Stafford (1983)'un suç korkusunun ciddi algılanan suçlarda daha yüksek olduğu tezini desteklemektedir.

Suç korkusu sorularına verilen yanıtların cinsiyet ve cinsel yönelimlere göre bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu noktada heteroseksüel katılımcılarla yapılan araştırmalarda cinsiyetin önemli bir değişken olması hususunda Sutton ve Farrall (2005)'in toplumsal alanda maskülen bir profil elde etmek isteyen erkeklerin suç korkusu sorularına gerçekçi cevaplar vermedikleri önerileri desteklenebilir. LGBTİQ'larda suç korkusunun cinsiyet bakımından farklılık göstermemesinin, erkeksi bir profil çizme kaygılarının yüksek olmayışı diğer bir deyişle egemen erkeklik kalıplarını heteroseksüellere nazaran daha esnek biçimde algılamalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

'Birinin malınıza zarar vermesi' sorusuna verilen cevaplarda 18-24 ve 24-35 yaş aralıklarındaki katılımcıların daha yüksek suç korkusu duyduğu görülmüştür. Yaşça daha genç bireylerin mala verilen zarardan daha çok korkması, bu konudaki mağduriyet risklerini

yüksek görmeleriyle birlikte, ortaya çıkacak sonuçların zor telafi edilebilirliği suçun ciddiyetini dolayısıyla da korku seviyesini arttırmaktadır.

Araştırmadaki katılımcıların cinsiyet tanımları ve sağlık durumları ile suç korkusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Öte yandan eğitim düzeyi ve cinsel saldırı korkusu arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Verilere göre lise ve lisans mezunlarının lisansüstü mezunlarına göre daha çok cinsel saldırıdan korktukları ortaya çıkmışsa da araştırma boyunca katılımcıların verdikleri cevaplarda bu ilişkiyi açıklayacak bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu konu daha sonra yapılacak suç korkusu araştırmalarında incelenmeye ihtiyaç duymaktadır.

Çalışmayan ve öğrenci grubunun çalışan grubuna göre silahlı saldırıya uğramaktan daha çok korktuğu gözlemlenmiştir. Bunun sebepleri öğrenci ve çalışmayan bireylerin diğerlerine göre dışarıda daha fazla vakit geçirmeleri, daha aktif bir yaşam sürmeleri olabileceği gibi çalışan katılımcıların daha güvenli bir bölgede yaşamaları da olabilir.

Araştırmanın mağduriyet riski sorularının bulunduğu bölümde katılımcılardan mağduriyet riskini en yüksek gördükleri suç tiplerini sıralandırmaları istenmiştir. Mağduriyet riski bulgularının yorumlanmasından önce katılımcıların mağduriyet riski değerlendirmelerini yaparken nelerden yararlandıklarını ortaya koymak gerekmektedir. Bu amaçla katılımcılardan yaptıkları sıralamayı nedenlerine göre aktarmaları istenmiştir. Katılımcılara belirttikleri suçu neden birinci sıraya koydukları sorulduğunda verdikleri cevaplar üç grupta toplanabilir: o suçu daha önce deneyimlemiş olmaları, o suçun toplumda sık görüldüğünü düşünmeleri ya da çevreden ve medyadan aldıkları duyumlar. Görüldüğü gibi bireyler mağduriyet risklerini yorumlarken geçmiş ve dolaylı mağduriyetlerini ya da çevreden edindikleri bilgileri kullanmaktadırlar. Ferraro (1995) bireylerin mağduriyet riski tahminlerini biçimlendiren bu etkileri çevresel ve bireysel olarak iki gruba ayırmaktadır. Çevresel faktörler medya, yakın çevre, akranlar, insan aktivitelerinin gözlemlenmesi iken bireysel faktörler de kendi mağduriyetleri, başkalarının mağduriyetleri hakkında sahip oldukları bilgiler ve korkuyla başa çıkmak için ulaşılabilir gördükleri kaynaklardır. Katılımcıların yanıtları da bu görüşü desteklemektedir. Bireyler kendi risklerini değerlendirirken tüm bu bilgi toplama sürecinin sonunda mağdur olma ihtimallerini analiz etmektedirler. Böylece tamamen kendi bakış açıları, yaşam deneyimleri ve medya tarafından yansıtılanlar sayesinde öznel bir risk algısı oluşmaktadır.

Mağduriyet riski değerlendirmesi ile cinsel yönelimler ve cinsiyet arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcılardan mağduriyet riskini yüksek gördükleri suç tiplerini sıralamaları istendiğinde birinci sıraya konulan suç tiplerinin cinsiyet ve cinsel yönelimlere göre değiştiği görülmüştür.

Gey ve lezbiyenlerin hırsızlık, dolandırılmak, gasp suçlarını birinci sıraya yerleştirdikleri görülmüştür. Katılımcılar bu suçların daha sık görüldüğünü düşünmekle birlikte yaşayacakları zararın maliyetlerini de hesaba katmaktadırlar. K(4) gaspa ilişkin mağduriyet riskini değerlendirirken kimliğinden dolayı olası bir maddi zararı telafi edemeyeceğini düşündüğünü belirtmiştir. Katılımcıların cevapları bireylerin mağduriyet risklerini değerlendirirken fiziksel ve sosyal savunmasızlığın etkisinde olduklarını göstermiştir.

Biseksüel katılımcılar taciz ve cinsel saldırı riskini birinci sıraya koyarken toplumda normalleştirilmiş olduğunu öne sürmüş ve geçmiş deneyimlerinin olduğunu da aktarmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, örneklemimizdeki biseksüel katılımcıların cinsiyetlerinin kadın olmasıdır. Önceki araştırmalardan görüleceği üzere kadınlar cinsel suçlarda mağduriyet riskini yüksek görmektedirler. Dolayısıyla katılımcıların anlatımlarından da yola çıkarak burada cinsel yönelimleri değil, cinsiyet kimliklerinin risk değerlendirmede etkili olduğu sonucuna varılabilmektedir. Ancak bu korku sadece cinsel saldırı gölgesi hipotezi ile açıklanamaz. Katılımcıların anlatımları göstermektedir ki çevre ve topluma dair gözlemleri, yakın çevreleri bu konudaki düşüncelerini etkilemektedir. Snedker(2011)'in cinsiyet farkının suç korkusuna etkilerini derinlemesine mülakat yaparak araştırdığı çalışması da benzer bulguları ortaya koymuştur. Özellikle bireylerin çevreden topladığı suçla ilgili ipuçları, sosyalizasyonları, sosyal öğrenme süreçleri ve suçla baş edebilme yetileri önemli etkenlerdir.

Katılımcılar arasında translar öldürülmek, intersekslerse cinsel saldırı suçlarını birinci sıraya koymaktadırlar. Burada özellikle translarda cinsiyet kimliklerinin mağduriyet riski algısına etkisi olduğu, sosyal savunmasızlığın mağduriyet riski değerlendirmesini şekillendirdiği açıkça görülmektedir. Toplumda transların yaşam şansının daha az olduğunu düşündüklerinden, yakın çevrelerinde gözlemlediklerinden ve kendi yaşam deneyimlerinden öldürülmeyi birinci sıraya koyduklarını belirtmişlerdir. İntersekslerse kişisel ve dolaylı

mağduriyetleri yüzünden cinsel saldırıyı birinci sıraya koymuşlarsa da, bunun interseks kimlikleriyle belirgin bir ilişkisi olduğuna dair bir bilgi vermemişlerdir.

Queer katılımcıların silahlı saldırı suçunu birinci sıraya koydukları görülmektedir. Ancak bu değerlendirmenin temel sebebi katılımcıların queer kimlikleri değil, rastlantısal olarak her iki katılımcının da kendini toplumda ve yaşadıkları alanda güvende hissetmemelerinden kaynaklanmaktadır.

Veriler arasında göze çarpan önemli bir ilişki gaspa uğramayı mağduriyet riskinde birinci sıraya koyanların genelde cinsel saldırı suçu korkusuyla da karşı karşıya olmasıdır. Bu ilişki cinsel saldırı gölgesi hipotezini bu araştırmadaki örnekleme kadın erkek ayırmaksızın doğrulamaktadır. Hatırlanacağı üzere cinsel saldırı gölgesi hipotezi kadınların diğer suçlara ilişkin korkularını cinsel suçlar ile birleştirdikleri ve aslında korkunun merkezini cinsel suçların oluşturduğunu göstermektedir. Örnekleme gasp mağduriyetini birinci sıraya koyanlar yukarıda belirtildiği gibi lezbiyen ve geylerden oluşmaktadır. Yani lezbiyen ve geylerin yüksek orandaki cinsel saldırı suçu korkusunun kendilerine yönelik gasp mağduriyeti riskini yüksek bulmalarına neden olduğunu düşündürmektedir.

Katılımcıların son bir yıl içerisindeki mağduriyet deneyimlerine bakıldığında, sözlü ve fiziksel taciz ile fiziksel şiddet olayları yaşadıkları görülmektedir. Sözlü taciz mağduriyetlerini aktaran katılımcılar trans, interseks ve gey erkeklerdir. Mağduriyet deneyimlerinin ayrıntıları incelendiğinde özellikle trans ve interseks erkeklerde değişim sürecindeki dış görünüş ile dış görünüş ve kimlik arasındaki farklılıklara yönelen sözlü taciz olayları görülmektedir. Benzer biçimde gey erkek katılımcı K(9)'un yaşadığı deneyimde de dış görünüşe yönelik bir taciz olayı gözlenmektedir. Katılımcıların aktardıkları cümlelerde; *'kadın mısın, erkek misin?'*, *'ibne'* gibi ibarelerin kullanıldığı görülmüştür. Geleneksel cinsiyet normlarına uymayan herhangi bir sembol, davranış veya tutum bireylerin bunun üzerinden tacize uğramasına neden olmaktadır. Connell (1998) toplumsal cinsiyet sisteminin sadece kadınlara değil erkeklere de zarar verdiğini savunmaktadır. 'Hegemonik erkeklik' olarak ortaya koyduğu kavram ile sadece kadınların değil ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimlerinin de ataerkil toplumsal düzenin işleyişinin ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Heteroseksüellik, eşcinselliğe ve eşcinsel erkeklere yönelik küçümseme

hegemonik erkekliğin öteki erkeklik biçimlerini kendilerine tabi kılması için araçsal niteliktedir. İşte araştırmamızdaki katılımcıların da günlük yaşamlarından aktardıkları bu çeşitli baskı biçimleri hegemonik erkekliğin öteki erkeklikler üzerinde oluşturduğu baskının pratikteki birebir örnekleridir.

Katılımcıların aktardıkları yaşanan fiziksel taciz olaylarında ise mağdurlar biseksüel kadınlardır. Burada anlatılanlarda katılımcıların yorumları cinsel yönelimleri değil de cinsiyet kimliklerinden yani ‘kadın’ olmalarından kaynaklandığı yönündedir. Katılımcılar çevrelerindeki tanıdıkları ya da tanımadıkları kişiler tarafından uğradıkları sözlü ve cinsel tacizleri kadın olmaları ile ilişkilendirdiklerini ve bunun artık alışıldık hale geldiğinin altını çizmektedir. Bu durum ileride değinileceği üzere mağduriyetlerini polise bildirmelerini de etkilemektedir.

Katılımcıların yaşadıkları fiziksel şiddet olaylarının her ikisi de gece saatlerinde gerçekleşmiştir. Mağduriyetlerinin doğrudan cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleri ile ilişkisi görülmemiştir. Ancak trans kadın katılımcının anlatımlarında cinsiyet kimliğinin olayın şiddetini ve mağduriyetini arttırdığını düşündüğü görülmektedir.

Son bir yıldaki dolaylı mağduriyet geçmişlerine bakıldığında daha fazla sayıda katılımcının suç öyküsü aktardığı görülmektedir. Bu da bireylerin birebir yaşamasa dahi çevrelerinde yaşanan mağduriyetlerden çeşitli yollardan haberdar oldukları ve bu mağduriyetlerden edindikleri çıkarımları görmemize yardımcı olmaktadır. Suç öykülerindeki suç tipleri fiziksel şiddet, cinsel şiddet, silahlı saldırı, hırsızlık ve malvarlığına yönelik suçlar şeklinde çeşitlilik arz etmektedir ve polise bildirilme oranları daha yüksektir.

Fiziksel ve cinsel şiddet suçlarının hemen hepsinde mağdurlar kadın, trans ve gey erkeklerdir. Doğrudan mağduriyet geçmişlerinde failerin hemen hepsi yabancı iken, dolaylı mağduriyet öykülerinde tanıdık, yakın çevre ve aile tarafından mağdur edilmiş bireylerin suç geçmişleri de anlatılmıştır. Burada katılımcıların anlattıkları mağduriyetlerde çevrelerinden kadın veya LGBTİQ tanıdıklarına yer verdiklerine dikkat çekmek gerekmektedir. Anlatımlarında ‘kadınlar’, ‘arkadaşımız’, ‘arkadaşlarımız’, kelimelerini kullanarak aidiyetlerini vurguladıkları göze çarpmaktadır. Mala yönelik suçlar ve silahlı saldırı suçlarında anlatılan suç öykülerinde kimlikle ilişki görülmemiştir.

Katılımcıların çoğunluğu yaşadıkları semte ve çevreye aidiyet hissetmediklerini dile getirmişler. Aidiyetlerini ifade ederken farklı kıstasları olduğu görülmektedir. Burada geceleri güvende hissedip hissetmeyişleri, bireysel ilişkilerin güvenilirliği, entelektüel durum ve refah seviyesi gibi süzgeçler kullanıldığı göze çarpmaktadır. Katılımcılar bulundukları semti değerlendirirken içinde bulundukları toplumu yansıtan küçük bir topluluğa işaret eden ifadelerde bulunmuşlardır. İçinde bulunduğu çevreye ait hissetmeyen katılımcılar çevrelerindeki iletişimsizlik, entelektüel seviye ve özellikle önyargı temelli tutumlardan şikayet etmektedir. Bununla baş etmek adına çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir. Örneğin göze çarpmamaya çalışmak, kendilerine kurdukları çevre içerisinde kalmak gibi. İdeallerindeki çevreyi tanımlarken ‘özgür’, ‘nezih’, ‘hoşgörülü’ kavramlarını kullanmaktadırlar. Katılımcılar özellikle yakın çevrelerini değerlendirirken kimliklerinden etkilendikleri ve yakın çevrelerine aidiyetlerini kimliklerine karşı önyargının belirlediği görülebilmektedir.

Topluma aidiyetleri sorulduğunda 11 katılımcı ait hissetmediğini, 5 katılımcı ise emin olmadığını belirten cevaplar vermiştir. Sadece üç kişi ait hissettiğini belirtmiştir. Lezbiyenlerin ve transların tümünün topluma ait hissetmediklerini söyledikleri biseksüellerinse ya olumsuz da ya da belirsiz cevap verdiği görülmüştür. Trans katılımcıların açıklamaları toplumun kendilerini dışarı ittikleri ve bu yüzden aidiyet hissedemedikleri yönündedir. Toplumun kendilerini dışarıda bırakan bu tutumunun sıradan günlük aktivitelerini dahi gerçekleştirmede problem yarattığını ifade etmektedirler. Katılımcıların toplumsal aidiyetlerini LGBTİQ veya kadın kimliğine sahip olmanın yanında çok çeşitli etkenlerden etkilendiği görülmektedir. Eğitim düzeyi, kültürel yapı, siyasi görüş, ekonomik yapı, sınıfa aidiyet veya çeşitli biçimlerde kategorize ettikleri bireyler dahi aidiyet duygusunu etkilemektedir. Ait hissettiğini belirten katılımcılar kimliklerinin aidiyetle bir ilişkisi olmadığını savunmuş, diğer toplumlarda da kimliklerinin ait hissetmelerine engel olabileceği önermesinde bulunmuşlardır.

Bir suçla karşılaştığında çevresinin kendisine yardım edeceğine kesin olumlu cevap veren yalnızca 4 kişi bulunmaktadır ve bu kişiler ailesi ya da yakın çevresini kastettiğini belirtmektedir. Geri kalan katılımcılardan emin olmayanlar bulundukları semte, yakınlarındaki kişiye veya suçun tipine göre değişeceğini söylemişlerdir. Kimliklerinden ötürü yardım edilemeyebileceğini belirten katılımcılar bulunmakta; kesinlikle güvenmeyen katılımcılar toplumun duyarsızlığını öne sürmektedir. Trans ve lezbiyen katılımcıların hiçbir

olası bir suç mağduriyetinde çevrelerinden yardım görebileceğine güvenmemektedir. Buna karşılık 19 katılımcıdan 13'ü çevrelerinde gerçekleşen suçlardan ötürü polisi aradığını bildirmiştir.

Yakın çevrelerinde rahatsız oldukları öğeler sorulduğunda katılımcılar mahallelerinde önceki yıllarda yaşanan hırsızlık, darp, cinsel suçlar, şiddet olaylarından ve aile içi şiddet yaşayan komşulardan, yetersiz ışıklandırmadan ve sözlü tacizlerden bahsetmişlerdir. Lezbiyen katılımcıların tamamı yetersiz ışıklandırmadan rahatsızlık duyan 7 katılımcının içinde bulunmaktadır. Bununla birlikte gece ve gündüz saatlerindeki faaliyetleri incelendiğinde gece saatlerinde kendilerini güvende hissetmeyen kadın katılımcılar göz önünde bulundurulursa yetersiz ışıklandırmanın pratikteki etkisi görülebilir.

Önceden mağduriyeti olan bir kişi dışında katılımcılar gündüz saatinde kendilerini güvende hissederken, gece saatlerinde sadece 8 katılımcı tam olarak güvende hissettiğini belirtmiştir. Yine daha az güvende hisseden bir kişi dışında katılımcıların tümü gündüz saatlerinde evlerinde güvende hissetmekte, gece saatlerinde ise 16 katılımcı çeşitli tedbirler aldıklarını belirterek güvende hissettiğini söylemektedir. Geri kalan katılımcılar geçmiş veya dolaylı mağduriyetlerin etkisiyle gece saatlerinde evde güvende hissetmemektedir. Katılımcılara genel olarak kendilerini güvende hissetmedikleri belirli yer ve saatler olup olmadığı sorulduğunda iki kişi hiçbir yer ve saatte korkmadığını belirtmiştir. Beş katılımcı herhangi bir saatte Taksim'de bulunmaktan çekindiğini özellikle belirtmiştir. Katılımcılar gece saatlerinde, yalnız olduklarında veya toplu taşıma kullandıklarında kendilerini güvende hissetmemektedirler.

Katılımcılara kimliklerinden ötürü suç mağduru olup olmadıkları veya yaşadıkları suç olaylarını kimlikleri ile ilişkilendirip ilişkilendirmedikleri sorulmuştur. 2 kişi eşcinsel kimliğini belli etmediğinden herhangi bir mağduriyet yaşamadığını; 10 kişi ise sözlü taciz, fiziksel şiddet ve cinsel şiddet gibi çeşitli suçlardan mağduriyetler yaşadığını belirtmiştir. Özellikle fiziksel şiddet olaylarında faillerin sadece yabancı kişiler değil yakın çevre ve aile bireyleri olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra faillerin de kimi zaman LGBTİQ olduğu göze çarpmaktadır.

Katılımcılardan biri hariç diğerleri kimliğinden ötürü mağduriyetlerini polise bildirmeye çekinmiş veya yardım etmeyeceklerini düşündüğünden yaşadıkları olayları

bildirmemiştir. Polise bildirdiğini söyleyen bir katılımcı başına gelen iki olayda da polisin kendisine yardım ettiğini ve bu sebeple polise güvendiğini söylemiştir.

Özellikle interseks ve trans katılımcılar yukarıda belirttiğimiz hukuki anlamda mağduriyetlerin dışında, kimliklerinden dolayı pek çok alanda yaşadıkları mağduriyetleri de bu noktada belirtmek istemişlerdir. İnterseks katılımcılardan K(14) 18 yaşında ameliyat edilmeye zorlanışını, intersekslerin yasal olarak tanınmayışını; K(15) ise nüfus cüzdanı yüzünden iş yerlerine kabul edilmeyerek yaşadığı ekonomik sıkıntıları ve kamu dairelerinde yaşadığı sorunları dile getirmişlerdir. Yine trans erkek K(19) da geçiş sürecinde nüfus cüzdanı dolayısıyla pek çok problem yaşadığını söylemiştir. Görülen o ki yasalarca tanımlanmış suç mağduriyetleri dışında LGBTİQ bireyler sosyal, ekonomik, sağlık gibi alanlarda sürekli devam eden sorunlar yaşamakta ve bunlar karşısında kendilerini mağdur hissetmektedirler. Bu açıdan araştırmadaki bağlamıyla hukuki sınırları olan mağduriyet tanımının da genişletilmeye ihtiyacı olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir.

Çevresinde kimliği dolayısıyla mağduriyet yaşayan 13 katılımcının belirttiği suç olayları sözlü taciz, fiziksel ve cinsel şiddet gibi kendi yaşadıklarıyla paraleldir. Yine mağduriyet tanımını sosyal anlamıyla genişleten mobbing, işten çıkarılma olayları ile karşılaşmaktadır.

Kimliklerinin mağduriyet riskini artırıp arttırmadığı konusundaki düşünceleri sorulduğunda 16 katılımcı arttırdığını belirtmiştir. Katılımcılara göre burada riski arttıran en önemli etken açık veya kapalı olmaları, davranış ve tutumları ile kimliğini belli edip etmemeleridir. Bu açıdan interseksler ve özellikle transların kapalı olma ya da kimliklerini açığa vurmama gibi bir ihtimalleri olmadığından farklılık göstermektedir.

Gelecek yıl içerisinde kimliklerinden ötürü suç mağduru olma riskleri sorulduğunda 11 kişi risk olmadığını düşünmüştür. Buna sebep olarak da kapalı olduklarını, kimliğini gizlemeyi seçtiklerini ve daha dikkatli davrandığını söylemektedirler. Gelecek yıl içerisinde mağdur olma riski taşıdığını düşünen 8 katılımcı açık olduklarından ve tutumlarından kimliklerini belli ettiklerini sebep olarak göstermektedirler. Bununla birlikte sadece dışarıdan değil LGBTİQ çevreden de gelebilecek zararları bu risk hesaplamasının içinde bulunduran katılımcılar vardır. Aileleri ve yakın çevrelerindeki bireyler de katılımcıların bu riskten ötürü zarar görmelerinden korkmakta buna ek olarak çeşitli kaygılar yaşamaktadırlar. Örneğin iş

bulamama, aşağılanma, dışlanma, gelecek kaygısı vb problemlerle karşı karşıya kalmalarından endişe duymaktadırlar.

Mağduriyet riskini azaltmak için alınan önlemler de bireylerin risk algısının ciddiyetini ortaya koymakta önemli bir etkidir. Katılımcıların 7'si kendini korumak amacıyla obje taşıdığını, 3'ü dövüş sporları yaptığını, 3'ü de yapmak istediğini belirtmiştir. Çalışmadaki en mühim olgulardan biri katılımcıların çoğunun 'kimliklerini gizleme'yi mağduriyet riskini azaltmak için kullandıkları temel yöntem olarak belirtmeleridir. Katılımcılar çevrelerine açılmayarak; davranış, tutum ve görünüşlerine özen göstererek kendilerini suç olaylarından koruduklarını söylemişlerdir. Hatta bir katılımcı tepki görmemek için iş yerindeki cross dresser bir çalışanla arkadaşlık etmediğini ifade etmiştir. Dolayısıyla sadece kimliğini dışa vurmamak değil, kimliğini açık edenlerle arkadaş olmamayı da bir yöntem olarak kullandıkları söylenebilir. Çalışmanın çeşitli bölümlerinde katılımcılar internet üzerinden tanışan kişilerin yaşadıkları gasp ve şiddet içeren olaylardan bahsetmiş ve önceden deneyimleseler dahi artık bu korkudan ötürü insanlarla internet yoluyla tanışmadıklarını söylemişlerdir. Katılımcılar K(14)'ün belirttiği gibi girdikleri ortamlarda '*sosyal anlamda çevreyi süzerek*' hareket etmektedir.

14 katılımcı gündüz vakti, 18'i de gece vakti güvensiz bölgelerden kaçındığını söylemiştir. Geçtiğimiz yıl içerisinde mağdur olma korkusuyla 13 kişi çeşitli etkinliklere katılmamıştır. Bunlar kimliklerinden ziyade kalabalık bölgeler ve terör eylemlerinin yarattığı korkudan dolayı gerçekleşmiş kısıtlamalardır. K(1) suçla nasıl baş edeceğini bilmediği için tehlikeyi baştan yok etmek adına etkinliklere katılmadığını belirtmiştir. Katılımcıların da suçtan korunmak için genel tavrı bu yöndedir. Görülmektedir ki, bireyler suç karşısında kendilerini koruyacak yöntemlerin bilgisine sahip olmadığından veya bunlara güvenmediklerinden kendilerini belirli aktivitelerden kısıtlama yoluna gitmektedirler.

Araştırma bulgularının oluşturduğu genel çerçeveye bakıldığında LGBTİQ bireyleri savunmasızlık teorileri bağlamında sosyal bakımdan savunmasız bireyler olarak tanımlamamız mümkündür. Heteroseksist bakış açısının etkisiyle cinsel yönelimleri, cinsiyet kimlikleri bakımından onaylanan kadın ve erkek tiplerinin dışında kalmaları hem toplum içinde bir grup olarak hem de bireysel olarak savunmadan yoksun kamalarına neden olmaktadır. Bu da başta suça daha açık hale gelmelerine ya da suç mağduru olduklarında

nihayetinde haklarını savunmalarına engel olmaktadır. Dolayısıyla mağduriyetlerini iki aşamalı olarak değerlendirmek mümkündür.

Katılımcıların mağduriyet öykülerinde ‘cinsel damga’nın bireyleri savunmasız hale getirdiği görülmektedir. Sözlü taciz, cinsel şiddet, fiziksel saldırı gibi doğrudan yasal düzlemde mağduriyetlerin yanı sıra iş, okul, resmi daireler gibi kurumsal ve kamusal alanlardan dışlanmaları da cinsel damganın sonucudur. Bireyler yalnız bu damgalamadan dahi kendilerini mağdur olarak hissetmektedir. Katılımcıların anlatımları göstermektedir ki mağduriyet sadece yasalarca tanımlanmış bir suçun mağduriyeti değil, daha geniş bir çerçevede ele alınması gereken bir kavramdır. Çünkü bireylerin toplumsal alanda, ekonomi alanında, sağlık alanında dışarı itilmeleri de zarara uğramalarına sebep olmaktadır.

6. ÖZET

Suç korkusu problemi uzun yıllardır kriminoloji ve alt dalı olan viktimolojinin önemli bir konusunu oluşturmaktadır. Ferraro suç korkusuna ilişkin verilerin sembolik etkileşimcilik temelinde mağduriyet riskinin yorumlanmasıyla değerlendirilebileceğini ortaya koymuştur. Suç korkusu literatürüne bakıldığında araştırmaların ağırlıklı olarak nicel yöntemlerle yapıldığı görülmektedir. Bu yolla suç korkusu anketleri pek çok örneklem üzerinde denenmiş ve verileri yorumlanmıştır. Sonuçta kimlerin, hangi suç tipinden korktuğunu ve buna karşın hangi önlemleri aldıkları gibi sorulara cevaplar bulunmuştur.

Bu araştırma suç korkusu ve mağduriyet riskinin yorumlanmasını nitel yöntem ile uygulamayı amaçlamıştır. Örneklemi 2014-2015 yılları arasında İstanbul'da yaşayan LGBTİQ bireyler oluşturmaktadır. 18-43 yaş aralığındaki 19 katılımcı ile kartopu örnekleme yoluyla derinlemesine görüşme tekniği uygulanmıştır. Araştırmada cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin mağduriyet riskini arttıran bir etken olup olmadığı sorgulanırken katılımcıların hangi suç tiplerinden daha çok korktukları nedenleri ile öğrenilmeye çalışılmıştır.

Katılımcıların en çok kendileri evdeyken birinin eve girmesi, silahlı saldırı, öldürülmek, tecavüz veya cinsel saldırı gibi ciddi algıladıkları suç olaylarından korktukları görülmüştür. Önceki araştırmaların aksine suç korkusu verilerinde cinsiyete ilişkin bir farklılık görülmemiştir. Mağduriyet riski algısı ile cinsel yönelimler ve cinsiyet arasında ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Gey ve lezbiyenlerin hırsızlık, dolandırılmak, gasp; biseksüel katılımcılar taciz ve cinsel saldırı, öldürülmek, intersekslerse cinsel saldırı, queer katılımcılar da silahlı saldırı suçunu birinci sıraya koymuşlardır. Cinsel saldırı suçu korkusu olan bireylerin gasp suçunda mağdur olma risklerini yüksek görmeleri de cinsel saldırı gölgesi hipotezini örneklemede cinsiyet farkı olmaksızın kanıtlayan bir bulgudur. Katılımcıların doğrudan ve dolaylı mağduriyet öykülerine bakıldığında faillerin sadece yabancılar değil aile ve arkadaş çevresinden, sanal ortamdan tanıştıkları bireyler oldukları görülmektedir. Suç korkusuna karşın aldıkları en göze çarpan önlemse kimliklerini gizlemektir. LGBTİQ bireylerin toplumsal alanda; ekonomi, sağlık gibi temel haklar açısından ve sosyal bakımdan da gördükleri zararları mağduriyet olarak yorumladıkları araştırmanın bir diğer önemli bulgusudur.

ABSTRACT

The problem of fear of crime has been an important issue of criminology and its subdivision victimology for many years. Ferraro(1995) has been shown that data on fear of crime can be assessed on the basis of symbolic interactionism theory by interpreting the risk of victimization. Researches on fear of crime are mostly based on quantitative data analysis. In this way, the fear of crime questionnaires have been tried on many samples and survey data have been interpreted. As a consequence, researchers found that who are more fearful or vulnerable and which crime is more scary.

This research aimed to apply the interpretation of victimization risk and fear of crime with qualitative method. The sample consists of LGBTIQ people who live in Istanbul, between 2014 and 2015. In-depth interview technique applied with 19 LGBTIQ participants in the 18-43 age range by sampling snowball. The research aim to investigate sexual orientation and gender identity factors on victimization risk perception. Additionally learning more about which crimes make participants fearful is one of the other purpose of this study.

Participants were most likely to fear of crimes that they had perceived seriously like being at home when someone break into their home, armed attack, murder, rape or sexual assault. Contrary to previous researches, fear of crime did not show any difference in gender. The perception of victimization risk is related to sexual orientation and gender. According to their importance order in the perception of victimization risk; gays and lesbians placed theft, fraud, extortion crimes first. Bisexual participants put harassment and sexual assault, murder in first. Intersexuals put sexual assault in first. Also queer placed armed attack first. Individuals with fear of sexual assault have a high risk perception of being victims of extortion. this evidence supports shadow hypothesis in LGBTIQI participants of this sample without gender distinction. Direct and indirect victimization experiences of the participants, it is seen that the perpetrators are not only from the foreigners but from the family and friend's circle and whom they have met from the virtual environment. To hide their identities is the most important protective behaviour against fear of crime. According to research LGBTIQ people call victimization also that suffering from lack of fundamental rights such as economic, health, and social welfare arena.

7. KAYNAKÇA

Aas, K. F., (2007). Globalization and crime. Sage Publications, London.

Adams, R. E., & Serpe, R. T. (2000). Social Integration, Fear Of Crime, And Life Satisfaction. *Sociological Perspectives*, 43(4), 605-629.

APA, (2012). Guidelines for Psychological Practice With Lesbian, Gay, and Bisexual Clients, *American Psychologist*, 67(1), 10-42.

APA, (2015). Guidelines For Psychological Practice With Transgender And Gender Nonconforming People. *The American Psychologist*, 70(9), 832.

Atkinson, E., & Depalma, R. (2009). Un- Believing The Matrix: Queering Consensual Heteronormativity. *Gender And Education*, 21(1), 17-29.

Badgett, M.V.L., 1996. Employment and Sexual Orientation: Disclosure and Discrimination in the Workplace, *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 4:4, 29-52

Baird, V., 2004. Cinsel Çeşitlilik: Yönelimler, Politikalar, Haklar ve İhlaller. Metis Yayınları. İstanbul.

Bankston, W. B., & Thompson, C. Y. (1989). Carrying Firearms for Protection: A Causal Model. *Sociological Inquiry*, 59(1), 75-87.

Bannister, J., & Fyfe, N. (2001). Introduction: Fear And The City. *Urban Studies*, 38(5-6), 807-813.

Barber, C. E. (2011). Homosexual-Christian Identity: An Analysis Of Institutional Policies, Church Attitudes, Personal Narratives, with Emphasis On Key Influences That Shape a Reconciled Homosexual-Christian Identity(Doctoral dissertation, Emory University).

Baumer, T., & Dubow, F. (1977, May). Fear Of Crime İn The Polls: What They Do And Do Not Tell Us. In *American Association Of Public Opinion Research Meeting*.

Belge, K., & Bieschke, M. (2011). *Queer: The Ultimate LGBT Guide For Teens*. Houghton Mifflin Harcourt.

Benjamin, H., Lal, G. B., Green, R., & Masters, R. E. (1966). *The Transsexual Phenomenon* (Vol. 966). Julian Press. New York.

Bevan, T. E. (2014). *The Psychobiology of Transsexualism and Transgenderism: A New View Based on Scientific Evidence: A New View Based on Scientific Evidence*. ABC-CLIO. USA.

Braungart, M. M., Braungart, R. G., & Hoyer, W. J. (1980). Age, Sex, And Social Factors In Fear Of Crime. *Sociological Focus*, 13(1), 55-66.

Brundage, J.A., 1987. *Law, sex, and Christian society in medieval Europe*, The University of Chicago Press, Chicago.

Callanan, V. J. (2005). *Feeding The Fear Of Crime: Crime-Related Media And Support For Three Strikes*. LFB Scholarly Pub..

Chakraborti, N., Garland, J., 2015. *Hate Crime: Impact, Causes&Responses*, Sage Publications, London.

Clemente, F., & Kleiman, M. B. (1977). Fear Of Crime In The United States: A Multivariate Analysis. *Social Forces*, 56(2), 519-531.

Cohen, L. E., Kluegel, J. R., & Land, K. C. (1981). Social Inequality And Predatory Criminal Victimization: An Exposition And Test Of A Formal Theory. *American Sociological Review*, 505-524.

Coleman, E., 1982. Developmental Stages Of The Coming Out Process. *Journal Of Homosexuality*, 7(2-3), 31-43.

Connell, R. W., 2005. *Masculinities*, University of California Press, California.

Cops, D. (2010). Socializing Into Fear The Impact Of Socializing Institutions On Adolescents' Fear Of Crime. *Young*, 18(4), 385-402.

Courvant, D., & Cook-Daniels, L. (2012). Trans and Intersex Survivors of Domestic Violence: Defining Terms, Barriers and Responsibilities. *Trans Survivor Project*. Accessed March, 25.

Covington, J., & Taylor, R. B. (1991). Fear Of Crime In Urban Residential Neighborhoods. *The Sociological Quarterly*, 32(2), 231-249.

Creswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma Ve Araştırma Deseni. Siyasal Yayınevi, Ankara.

Crozier, I., 2008. Sexual Inversion - A Critical Edition, Palgrave Macmillan, New York.

ÇETİN, D. (2010). A Study of Fear of Crime in Two Districts of Ankara (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ditton, J., Bannister, J., Gilchrist, E., & Farrall, S. (1999a). Afraid Or Angry? Recalibrating The 'Fear' of Crime. *International Review Of Victimology*, 6(2), 83-99.

Ditton, J., Farrall, S., Bannister, J., Gilchrist, E., & Pease, K. (1999b). Reactions To Victimization: Why Has Anger Been Ignored?. *Crime Prevention And Community Safety: An International Journal*, 1(3), 37-54.

Dolu, O., Uludağ, Ş. ve Doğutaş, C. (2009) Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 57-81

Dolu, O. (2012). Suç Teorileri: Teori, Araştırma Ve Uygulamadaki Kriminoloji. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Doob, A. N., & Macdonald, G. E. (1979). Television Viewing And Fear Of Victimization: Is The Relationship Causal?. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 37(2), 170.

Dreger, A. D. (1998). Hermaphrodites And The Medical Invention Of Sex. Harvard University Press.

Dubow, F., McCabe, E., & Kaplan, G. (1979). *Reactions To Crime: A Critical Review Of The Literature: Executive Summary*. Department Of Justice, Law Enforcement Assistance Administration, National Institute Of Law Enforcement And Criminal Justice.

Emerson, S., 1996. Stages Of Adjustment In Family Members Of Transgender Individuals. *Journal Of Family Psychotherapy*, 7(3), 1-12.

Ellis, H., 1915. *Studies In The Psychology Of Sex Volume II Sexual Inversion*, F. A. Davis Company Publishers, Philadelphia.

Fausto- Sterling, A. (1993). The Five Sexes. *The Sciences*, 33(2), 20-24.

Fausto-Sterling, A. (2000). *Sexing The Body: Gender Politics And The Construction Of Sexuality*. Basic Books.

Ferraro, K. F. (1995). *Fear Of Crime: Interpreting Victimization Risk*. SUNY Press.

Ferraro, K. F., & LaGrange, R. L. (1987). The Measurement Of Fear Of Crime. *Sociological Inquiry*, 57(1), 70-97.

Feinberg, L. (2006). *Transgender Liberation: A Movement Whose Time Has Come*, *The Transgender Studies Reader*, Routledge, New York.

Fisher B.S., Reyns, B.W., 2009. *Victimization, 21st Century Criminology : A Reference Handbook*, SAGE Publications, California.

FRA – European Union Agency for Fundamental Rights, 2014. *Being Trans in the European Union*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Foucault, M., 1980. *Herculine Barbin: Being The Recently Discovered Memoirs Of A Nineteenth-Century French Hermaphrodite*, Vintage, New York.

Foucault, M., 2007. *Cinselliğin Tarihi*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Freud, S., 2014. Cinsiyet Üzerine, Say Yayınları, İstanbul

Gagné, P., Tewksbury, R., & Mcgaughey, D., 1997. Coming Out And Crossing Over Identity Formation And Proclamation In A Transgender Community. *Gender & Society*, 11(4), 478-508.

Garofalo, J. (1981). The Fear Of Crime: Causes And Consequences. *The Journal Of Criminal Law And Criminology* (1973-), 72(2), 839-857.

Gaziarifoğlu, Y. (2009). Suç Mağduriyeti Korkusu ve Algılanan Suç Mağduriyeti Riskinin Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Goodey, J. (1997). Boys Don't Cry Masculinities, Fear of Crime and Fearlessness. *British journal of criminology*, 37(3), 401-418.

Gökulu, G. (2011). *Perceived Risk of Victimization and Fear of Crime: A Case Study of METU Students* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Greenberg, J. A. (1999). Defining Male And Female: Intersexuality And The Collision Between Law And Biology. *Arizona Law Review*, 41, 265.

Hale, C. (1996). Fear Of Crime: A Review Of The Literature. *International Review Of Victimology*, 4(2), 79-150.

Hartnagel, T. F. (1979). The Perception And Fear Of Crime: Implications For Neighborhood Cohesion, Social Activity, And Community Affect. *Social Forces*, 58(1), 176-193.

Heath, L. (1984). Impact Of Newspaper Crime Reports On Fear Of Crime: Multimethodological Investigation. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 47(2), 263.

Heath, L., & Gilbert, K. (1996). Mass Media And Fear Of Crime. *American Behavioral Scientist*, 39(4), 379-386.

Herbst, Philip H., 2000. *Wimmin, Wimps & Wallflowers: An Encyclopædic Dictionary Of Gender And Sexual Orientation Bias In The United States*, Intercultural Press, United States of America.

Herek, G.M., 2000. The Psychology of Sexual Prejudice, *Current Directions In Psychological Science*, 9(1), 19-22.

Herek, G. M. 2004. Beyond “Homophobia”: Thinking About Sexual Prejudice And Stigma In The Twenty-First Century. *Sexuality Research & Social Policy*,1(2), 6-24.

Herek, G. M. (2009). Hate Crimes And Stigma-Related Experiences Among Sexual Minority Adults In The United States Prevalence Estimates From A National Probability Sample. *Journal Of Interpersonal Violence*, 24(1), 54-74.

Herek, G. M. (2010). Sexual Orientation Differences As Deficits: Science And Stigma In The History Of American Psychology. *Perspectives On Psychological Science*, 5(6), 693-699.

Herek, G.M., Cogan, J.C., Gillis, J.R., 2012. Victim Experiences in Hate Crimes Based on Sexual Orientation, *Journal of Social Issues*, Vol. 58(2), 319-339.

Herek, G. M., Chopp, R., & Strohl, D. (2007). Sexual Stigma: Putting Sexual Minority Health Issues In Context. In *The Health Of Sexual Minorities* (Pp. 171-208). Springer US.

Hicks, S., & Brown, S. (2013). Perceptions Of Risk: A Review Of The Effects Of Individual And Community Level Variables On Perceptions Of Risk. *International Review Of Victimology*, 1-19.

Iveniuk, J., O Laumann, E.,2015. Heterosexuality, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences Volume 10*, Elsevier

Jackson, J. (2006). Introducing Fear Of Crime To Risk Research. *Risk Analysis*,26(1), 253-264.

Jagose, A. (1996). *Queer theory: An introduction*. NYU Press. New York.

Johnson, A. G. (2005). *The Gender Knot: Unraveling Our Patriarchal Legacy*. Temple University Press. USA.

Kanan, J. W., & Pruitt, M. V. (2002). Modeling Fear Of Crime And Perceived Victimization Risk: The (In) Significance Of Neighborhood Integration. *Sociological Inquiry*, 72(4), 527-548.

Karakus, O., Mcgarrell, E. F., & Basibuyuk, O. (2010). Fear Of Crime Among Citizens Of Turkey. *Journal Of Criminal Justice*, 38(2), 174-184.

Karkazis, K. (2008). *Fixing Sex: Intersex, Medical Authority, And Lived Experience*. Duke University Press.

Kennedy, H., 1997. *Karl Heinrich Ulrichs First Theorist of Homosexuality*. Science and Homosexualities, Routledge, New York.

Killias, M. (1990). Vulnerability: Towards A Better Understanding Of A Key Variable In The Genesis Of Fear Of Crime. *Violence And Victims*, 5(2), 97-108.

Krafft-Ebing, R., 1894. *Psychopathia Sexualis*, The F. A. Davis Company Publishers, Philadelphia.

Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyolojide Ve Antropolojide Niteliksel Yöntem Ve Araştırma*. Bağlam, İstanbul.

Lagrange, R. L., & Ferraro, K. F. (1989). Assessing Age And Gender Differences In Perceived Risk And Fear Of Crime. *Criminology*, 27(4), 697-720.

Leavy, P. (Ed.). (2014). *The Oxford Handbook Of Qualitative Research*. Oxford University Press, New York.

Lebowitz, B. D. (1975). Age And Fearfulness: Personal And Situational Factors. *Journal Of Gerontology*, 30(6), 696-700.

Lewis, D. A., Salem, G., & Szoc, R. (1980). *Crime And Urban Community: Towards A Theory Of Neighborhood Security*. Reactions To Crime Project, Center For Urban Affairs, Northwestern University.

Lind, A., Brzuzy, S., 2008. *Battleground : Women, Gender And Sexuality*, Greenwood Press, London.

Lindsey, L. L. (2015). *Gender roles: A sociological perspective*. Routledge.

Liska, A. E., Lawrence, J. J., & Sanchirico, A. (1982). Fear Of Crime As A Social Fact. *Social Forces*, 60(3), 760-770.

Liska, A. E., Sanchirico, A., & Reed, M. D. (1988). Fear Of Crime And Constrained Behavior Specifying And Estimating A Reciprocal Effects Model. *Social Forces*, 66(3), 827-837.

Lucal, B. (2008). Building Boxes And Policing Boundaries:(De) Constructing Intersexuality, Transgender And Bisexuality. *Sociology Compass*, 2(2), 519-536.

Machado, P. S. (2008). Intersexuality And The "Chicago Consensus": The Vicissitudes Of Nomenclature And Their Regulatory Implications. *Revista Brasileira De Ciências Sociais*, 4(SE), 0-0.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları. Ankara.

Martin, A. D., & Hetrick, E. S., 1988. The Stigmatization Of The Gay And Lesbian Adolescent. *Journal Of Homosexuality*, 15(1-2), 163-183.

Maxfield, M., Babbie, E. (2009). *Basics Of Research Methods For Criminal Justice And Criminology*. Cengage Learning, California.

Mayring, P. (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş: Nitel Düşünce İçin Bir Rehber*. Bilgesu Yayıncılık, Ankara.

Mesch, G. S. (2000). Perceptions Of Risk, Lifestyle Activities, And Fear Of Crime. *Deviant Behavior*, 21(1), 47-62.

Meyerowitz, J. J. (2002). How Sex Changed: A History Of Transsexuality in The United States. Harvard University Press.

Miethe, T. D., Stafford, M. C., & Long, J. S. (1987). Social Differentiation In Criminal Victimization: A Test Of Routine Activities/Lifestyle Theories. *American Sociological Review*, 184-194.

Miller, J. M., Copes, H., Hochstetler, A. (2015). The History And Evolution Of Qualitative Criminology. Copes, H., & Miller, J. M. (Eds.). *The Routledge Handbook Of Qualitative Criminology*. Routledge.

Mondimore, F.M., 1999. Eşcinselliğin Doğal Tarihi. Sarmal Yayınevi, İstanbul.

Neuman, W. L. (2014). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel Ve Nicelik Yaklaşımlar. Yayın Odası Yayınları, Ankara.

Oksačan, H.E., 2012. Eşcinselliğin Toplumsal Tarihi. Tekin Yayınevi, İstanbul.

OSCE, 2009. Hate Crime Laws A Practical Guide.

OSCE, 2014. *ODIHR Hate Crime Reports*. <http://hatecrime.osce.org/turkey?year=2014>, Erişim tarihi: 06.08.2015

Otis, M. D. (2007). Perceptions Of Victimization Risk And Fear Of Crime Among Lesbians And Gay Men. *Journal Of Interpersonal Violence*, 22(2), 198-217.

Oxford Living Dictionaries, 2016. <https://en.oxforddictionaries.com/>

Özaşçılar, M. (2005). Suç Korkusu: İstanbul'da Yaşayan 18-25 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinin Mağdur Olma Riskleri Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.*

Öztürk, M. (2015). Medya Ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki. *The Journal of Academic Social Science Studies* 36 , p. 251-263, Summer II

Öztürk, M. (2016). Düzensizlik Ve Toplumsal Kaygı Teorileri Bağlamında Suç Korkusu: Mersin Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40(1), 281-291.

Pain, R. H. (1997). 'Old Age'and Ageism In Urban Research: The Case Of Fear Of Crime. *International Journal Of Urban And Regional Research*, 21(1), 117-128.

Panfin, V. R., Miller, J. M. (2015). Feminist And Queer Perspectives On Qualitative Methods. Copes, H., & Miller, J. M. (Eds.). *The Routledge Handbook Of Qualitative Criminology*. Routledge.

Pantazis, C. (2000). 'Fear Of Crime', Vulnerability And Poverty. *British Journal Of Criminology*, 40(3), 414-436.

Pepper, S. M., & Lorah, P., 2008. Career Issues And Workplace Considerations For The Transsexual Community: Bridging A Gap Of Knowledge For Career Counselors And Mental Heath Care Providers. *The Career Development Quarterly*, 56(4), 330-343.

Perone, A.K., 2014. The Social Construction of Mental Illness for Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Persons in the United States, *Qualitative Social Work Vol. 13*(6) 766–771.

Perry, B., 2001. In The Name of Hate: Understanding Hate Crimes. Routledge, New York.

Poloma, M. M., (2007). Çağdaş Sosyoloji Kuramları. Eos Yayınevi, Ankara.

Preciado, B., 2013. *'Queer Çokluklar' Anormallerin Politikası İçin Notlar*, Queer Tahayyül. Sel Yayıncılık. İstanbul.

Preves, S. E. (2002). Sexing the Intersexed: An Analysis of Sociocultural Responses to Intersexuality. *Signs*, 27(2), 523-556.

Rader, N. E. (2004). The Threat Of Victimization: A Theoretical Reconceptualization Of Fear Of Crime. *Sociological Spectrum*, 24(6), 689-704.

Rader, N. E., May, D. C., & Goodrum, S. (2007). An Empirical Assessment Of The “Threat Of Victimization.” Considering Fear Of Crime, Perceived Risk, Avoidance, And Defensive Behaviors. *Sociological Spectrum*, 27(5), 475-505.

Rader, N. E., & Haynes, S. H. (2011). Gendered Fear Of Crime Socialization: An Extension Of Akers’s Social Learning Theory. *Feminist Criminology*, 1-17.

Rands, K. E., 2009. Considering Transgender People In Education A Gender-Complex Approach. *Journal Of Teacher Education*, 60(4), 419-431.

Ragins, B. R., 2004. Sexual Orientation In The Workplace: The Unique Work And Career Experiences Of Gay, Lesbian And Bisexual Workers. *Research In Personnel And Human Resources Management*, 23, 35-120.

Reisman, J., Eichel, E., Muir, G., Court, J., 1990. Kinsey, Sex and Fraud: The Indoctrination of a People, Vital Issues Pr, Louisiana.

Rountree, P. W., & Land, K. C. (1996). Perceived Risk Versus Fear Of Crime: Empirical Evidence Of Conceptually Distinct Reactions In Survey Data. *Social Forces*, 74(4), 1353-1376.

Russell, S. T., Ryan, C., Toomey, R. B., Diaz, R. M., & Sanchez, J., 2011. Lesbian, Gay, Bisexual, And Transgender Adolescent School Victimization: Implications For Young Adult Health And Adjustment. *Journal Of School Health*, 81(5), 223-230.

Schilt, K., & Wiswall, M., 2008. Before And After: Gender Transitions, Human Capital, And Workplace Experiences. *The BE Journal Of Economic Analysis & Policy*, 8(1).

Schmidt, D. A., 2013. Bathroom Bias: Making The Case For Trans Rights Under Disability Law. *Mich. J. Gender & L.*, 20, 155.

Schneider, H.J., 2001. Victimological Developments in the World During the Past Three Decades (I): A Study of Comparative Victimology, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 45(4), Sage Publications.

Seidman, S. (2009). Critique Of Compulsory Heterosexuality. *Sexuality Research & Social Policy*, 6(1), 18-28.

Sencer, M. (1989). Toplumbilimlerinde Yöntem. Beta Yayınları, İstanbul.

Sheridan, V. (2009). The Complete Guide To Transgender İn The Workplace. ABC-CLIO.

Sınar, H., 2013. Türk Hukukunda Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenleme Çalışmaları.

Sipahi, E. B. (2016). Türkiye'de Kent Sakinlerinin Suç Korkuları Üzerine Bir Araştırma. *Journal Of International Social Research*, 9(43).

Skogan, W. (1986). Fear Of Crime And Neighborhood Change. *Crime And Justice*, 203-229.

Skogan, W. G. (1987). The Impact Of Victimization On Fear. *Crime & Delinquency*, 33(1), 135-154.

Skogan, W. G., Maxfield, M. G. (1981). Coping With Crime: Individual And Neighborhood Reactions, Sage Publications, London

Sokullu Akıncı, F., 2008. Viktimoloji, Beta Yayınevi, İstanbul.

Strobl, R., 2010. Becoming a Victim, International Handbook of Victimology. Taylor & Francis Group, Boca Raton, FL.

Sutton, R. M., & Farrall, S. (2005). Gender, Socially Desirable Responding And The Fear Of Crime Are Women Really More Anxious About Crime?. *British Journal Of Criminology*, 45(2), 212-224.

Swiss National Advisory Commission on Biomedical Ethics NEK-CNE (November 2012) *On the Management of Differences of Sex Development, Ethical Issues Relating to "Intersexuality"* Opinion No. 20/2012

Taburoğlu, Ö., 2013. Queer Kuramı: Yapılaşmamış Kimlikler, Keyfi Cinsiyetler, *Doğu Batı Düşünce Dergisi Sayı: 64 - Toplumsal Cinsiyet 2*, Doğu Batı Yayınları, İstanbul.

The United States affiliate of the Organization Intersex International (OII), 2012. *Brief Guidelines for Intersex Allies*, [Broşür].

Tomsen, S.A., 2002. Hatred, Murder and Male Honour : Anti-Homosexual Homicides in New South Wales, 1980–2000.

Tseloni, A., & Zarafonitou, C. (2008). Fear Of Crime And Victimization A Multivariate Multilevel Analysis Of Competing Measurements. *European Journal Of Criminology*, 5(4), 387-409.

Tyler, T. R. (1980). Impact Of Directly And Indirectly Experienced Events: The Origin Of Crime-Related Judgments And Behaviors. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 39(1), 13.

Tyler, T. R. (1984). Assessing The Risk Of Crime Victimization: The Integration Of Personal Victimization Experience And Socially Transmitted Information. *Journal Of Social Issues*, 40(1), 27-38.

Valentine, G. (1989). The Geography Of Women's Fear. *Area*, 385-390.

Villareal, A., & Silva, B. F. (2006). Social Cohesion, Criminal Victimization And Perceived Risk Of Crime In Brazilian Neighborhoods. *Social Forces*, 84(3), 1725-1753.

Wahlberg, A. A., & Sjoberg, L. (2000). Risk Perception And The Media. *Journal Of Risk Research*, 3(1), 31-50.

Warr, M. (1987). Fear Of Victimization And Sensitivity To Risk. *Journal Of Quantitative Criminology*, 3(1), 29-46.

Warr, M. (2000). Fear Of Crime In The United States: Avenues For Research And Policy. *Criminal Justice*, 4(4), 451-489.

Warr, M., & Stafford, M. (1983). Fear Of Victimization: A Look At The Proximate Causes. *Social Forces*, 61(4), 1033-1043.

Weeks, J., 2015. Sexual Orientation: Historical and Social Construction, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences Volume 21*, Elsevier,

Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (1982). Broken Windows. *Atlantic Monthly*, 249(3), 29-38.

Wittig, M. (1980). The straight mind. *Gender Issues*, 1(1), 103-111.

Wittig, M. (1989). On the social contract. *Gender Issues*, 9(1), 3-12.

Whitehead, B., Whitehead, N., 1999. My Genes Made Me Do It!, Huntington House Pub, Beverly Hills.

Wolhuter, L., Olley, N., Denham, D., 2009. Victimology : Victimisation And Victims' Rights, Routledge-Cavendish, New York.

Wyant, B. R. (2008). Multilevel Impacts Of Perceived Incivilities And Perceptions Of Crime Risk On Fear Of Crime Isolating Endogenous Impacts. *Journal Of Research In Crime And Delinquency*, 45(1), 39-64.

Yavorsky, J. E., & Sayer, L. (2013). "Doing Fear": The Influence Of Hetero- Femininity On (Trans) Women's Fears Of Victimization. *The Sociological Quarterly*, 54(4), 511-533.

Yin, P. (1982). Fear Of Crime As A Problem For The Elderly. *Social Problems*, 30, 240.



8. ÖZGEÇMİŞ

Feyza Yedikardeş 1990 yılında İstanbul’da doğdu. Mustafa Saffet Anadolu Lisesi Türkçe-Matematik bölümünden 2008 yılında mezun oldu. 2008 yılında başladığı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi’ndeki Sosyoloji öğrenimini 2012 yılında tamamladı. Lisans eğitimi sırasında Suç Sosyolojisi alanına duyduğu ilgiden ötürü 2013 yılında İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü’nün Sosyal Bilimler Dalı’nda yüksek lisans öğrenimine başladı.



9.EKLER

GÖRÜŞME FORMU

1. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1.1. Kaç yaşındasınız?

1.2. Hangi semtte oturuyorsunuz?

1.3. Mesleğiniz?

1.4. Eğitim durumunuz?

1.5. Kendinizi hangi cinsiyette tanımlarsınız?

1.6. Cinsel yöneliminiz nedir?

1.7. Genel olarak sağlığınıza nasıl tanımlarsınız?

1.8. Fiziksel olarak kendinizi nasıl tanımlarsınız?

1.9. Sıklıkla takip ettiğiniz medya kanalı?(TV, gazete, twitter, facebook,...)

2. SUÇ KORKUSU

Aşağıdaki maddelerle ilgili korkunuzu 1 ile 5 arasında değerlendiriniz (Hiç ile En çok arasında).

2.1. Para için aldatılmak, kandırılmak, dolandırılmak.

1 2 3 4 5

2.2. Birinin malınıza zarar vermesi.

1 2 3 4 5

2.3. Siz evde değilken birinin evinize girmesi.

1 2 3 4 5

2.4. Siz evdeyken birinin eve girmesi.

1 2 3 4 5

2.5. Sokakta soyulmak veya gasp edilmek.

1 2 3 4 5

2.6. Birinin size silahla saldırması.

1 2 3 4 5

2.7. Öldürülmek

1 2 3 4 5

2.8. Tecavüze veya cinsel saldırıya uğramak.

1 2 3 4 5

3. **MAĞDURİYET RİSKİ DEĞERLENDİRMELERİ**

Aşağıdaki suç tiplerinden mağduru olma ihtimalinizin en yüksek olduğunu düşündüğünüz üçünü sebeplerini belirterek önem durumuna göre sıralayınız.

- Hırsızlık-dolandırılmak
- Sokakta gasp edilmek
- Silahlı saldırı mağduru olmak
- Öldürülmek
- Tecavüz, cinsel saldırı mağduru olmak.



4. MAĞDURİYET DENEYİMİ

4.1. Geçtiğimiz yıl içerisinde hiç suç mağduru olduğunuz mu? Evet ise, detaylı anlatınız. (Ne tip bir suç olduğu, nerede ve hangi saatlerde gerçekleştiği, polise bildirilip bildirilmediği vb...)



4.2. Geçtiğimiz yıl içerisinde yakın çevrenizden biri (aileniz, arkadaşlarınız, komşularınız gibi) suç mağduru oldu mu? Evet ise, detaylı anlatınız? (Ne tip bir suç olduğu, nerede ve hangi saatlerde gerçekleştiği, polise bildirilip bildirilmediği vb...)

5. AİDİYET

5.1. Kendinizi içinde bulunduğunuz semte-çevreye ait hissediyor musunuz? Neden?

5.2. Kendinizi içinde bulunduğunuz topluma ait hissediyor musunuz? Neden?

5.3. Bir suç mağduru olduğunuzda mahallenizde veya bulunduğunuz çevrede size yardım edeceklerine güveniyor musunuz? Neden?

5.4. Çevrenizde gerçekleşen bir suçtan ötürü polisi aradınız mı?

5.5. Sementinizde, yakın çevrenizde problem olarak gördüğünüz/sizi tedirgin eden şeyler nelerdir? (Örneğin bakımsız evler-boş araziler, yetersiz ışıklandırma, hırsızlık olayları, şiddet içeren olaylar, cinsel suçlar, alkol-madde etkisindeki kişiler, sözlü taciz, vb...)

6. DIŞARIDA GEÇİRİLEN ZAMAN/YAŞAM TARZI

- 6.1. Haftanın kaç günü dıőardasınız?
- 6.2. Haftanın kaç gecesi dıőardasınız?
- 6.3. Ayda kaç gece bir etkinliğe katılırsınız?

7. GÜVEN

- 7.1. Gündüz vakti semtinizde kendinizi güvende hisseder misiniz?
- 7.2. Geceleri semtinizde kendinizi güvende hisseder misiniz?
- 7.3. Gündüz evinizde güvende hisseder misiniz?
- 7.4. Gece evinizde güvende hisseder misiniz?
- 7.5. Kendinizi güvende hissetmediğiniz yerler ve/veya saatler var ise hangileridir? Neden?

8. KİMLİK VE MAĞDURİYET

8.1. Kimliğiniz dolayısıyla herhangi bir suç mağduru oldunuz mu? Anlatınız.

8.2. Yakın çevrenizde biri kimliği dolayısıyla suç mağduru oldu mu? Anlatınız.

8.3. Sizce kimliğimiz suç mağduru olma riskinizi arttırıyor mu?

8.4. Gelecek yıl içerisinde kimliğinizle ilgili suç mağduru olma riskiniz olduğunu düşünüyor musunuz? Evet ise bunu düşündüren nelerdir? Bu risk yaşam tarzınızı ne yönde etkiler?

8.5. Aileniz, yakın çevrenizdeki bireyler kimliğinizden ötürü suç mağduru olmanızdan korkar mı?

9.ÖNLEMLER

9.1. Suç mağduru olma riskinizi azaltmak için aldığınız bir önlem var mı? Aşağıdaki maddelerden herhangi biri veya bunun dışında geliştirdiğiniz bir önlem var mı?

Kapı ve pencerelere ilave kilit

Kapı dışına ilave ıııklandırma

Alarm sistemi kurma

Kendinizi korumak amacıyla özel bir obje taşıma(sprey, bıçak, sopa, vb.)

Kendinizi koruma teknikleriyle ilgili bilgi edinme

9.2. Gündüz saatlerinde suç bakımından güvensiz olduğunu düşündüğünüz bölgelerden kaçınır mısınız?

9.3. Gece saatlerinde suç bakımından güvensiz olduğunu düşündüğünüz yerlerden kaçınır mısınız?

9.4. Geçen yıl içinde günlük aktivitelerinizi suç nedeniyle kısıtladığınız oldu mu?

Ekleme istedikleriniz...